

הישיבה המאתיים ותשעים וארבע של הכנסת השישית

יום שלישי, ט"ו סיון תשכ"ח (11 יוני 1968)

ירושלים, הכנסת, שעה 16.01

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

הי"ד י. גבון:

על שולחן הכנסת: 1. המלצות הוועדה לבחינת מבנה החינוך היסודי והעל-יסודי בישראל; 2. העתק מכתב יושב-ראש הוועדה לבחינת מבנה החינוך היסודי והעל-יסודי ליושב-ראש הכנסת; 3. חוברת "משדרי קול ישראל", מטעם רשות השידור.

הנני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. אבקש את מזכיר הכנסת להודיע על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

מזכיר הכנסת ח. לאור:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבד להודיע כי הונחו

ב. שאלות ותשובות

הי"ד י. גבון:

שעות העבודה כדי למנוע פחור פרוץ והדלקות, ולמנוע אנשים מלבקר במקום לשם חיטוט באשפה.

2. אנו מטפלים בעניין ונקוט צעדים אשר בר-שותנו לחיסול המיטרד.

2. עונשים לעברייני תברואה מבין בעלי בתי-המלון, המסעדות והאולמות הציבוריים

חבר-הכנסת י. תמיד שאל את שר הבריאות ביום ט' בשבט תשכ"ח (8 בפברואר 1968):
יואל נא השר להשיבני:

1. כמה עבריינים מבין בעלי בתי-המלון, המסעדות והאולמות הציבוריים נתבעו לדין ונדונו על ליקויים תברואיים בשנים 1966 ו-1967?

2. מה היו העונשים וסכומי הקנסות?

3. האם יש בעונשים אלה כדי להביא לידי שיפור הסידורים התברואיים בבתי-האוכל, הסטקיות ויתר המקומות הדומים?

4. מה עושה משרד הבריאות כדי להגביר את הפיקוח בתחום זה?

שר הבריאות י. ברזילי:

1-2. עבירות תברואיות בבתי-מלון, במסעדות ובאולמות ציבוריים אינן מהוות סוג מיוחד של עבירות. אין הוראות חוק ספציפיות בנדון. אם מוגשים אישומים על עבירות תברואה, המבוצעות במקומות אלה, הם מבוססים על ההוראות הכלליות בנדון התברואה. על כן לא ניתן להבחין בין עבירות אלה לבין עבירות תברואה אחרות.

אין גם רישומים מיוחדים במשרד הבריאות לגבי מקום עבירות תברואה בבתי-מלון ובמסעדות דווקא. לכן לא ניתן לקבוע מספרים.

מדי פעם מפרסמת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה דוחות סטטיסטיים שנתיים של משפטים פליליים, שם מפורטות העבירות לפי סעיפי החוקים השונים. דוחות אלה הם האינפורמציה המוסמכת ביותר לצורך שאלותיך.

3. לצערנו, אין העונשים והקנסות המוטלים על העבריינים הולמים לדעתנו את חומרת העבירות. מלבד זאת יש ועובר פרק'ומן ארוך ביותר למן הגשת התביעה

אנו עוברים לשאלות ותשובות.

1. סבלם של תושבי נטעים בשל המזבלה שבקרבת המקום

חברת-הכנסת ר. צברי שאלה את שר הבריאות ביום כ"ד בטבת תשכ"ח (25 בינואר 1968):

אנשי מושב נטעים, השוכן על כביש החוף בדרך לאשדוד, סובלים זה זמן ממושך מריחות צחנה חריפים ומגזים מבחילים, המגיעים אליהם כעננים סמיכים מכיוון החולות. ענני צחנה אלה הם תוצאה של שריפת האשפה המובאת מהערים לחולות ונשרפת שם לעתים מזומנות.

ברור כי צחנה זו וערפילי הגזים הללו מהווים מיטרד בריאותי חמור לתושבי המקום.

אי לכך, הנני מתכבד לשאל:

1. האם ידועה עובדה זו לכבוד השר?

2. מה אומר כבוד השר לעשות לביטול מיטרד בריאותי זה?

שר הבריאות י. ברזילי:

1. המזבלה הנ"ל נמצאת בחולות עלייד הכביש אשדוד-תל-אביב, כשני קילומטרים בערך ממושב נטעים. מלבד האשפה של ראשון-לציון, מובאות למקום גם פסולת, גרוטאות וארקות בכמויות גדולות ממחנות צבא. גם חלק ממכוניות האשפה של עיריית תל-אביב מריקות את האשפה בשטח, במקום להובילו למזבלת כפר יננה, כהתאם להסכם.

עיריית ראשון-לציון מחזיקה עובד במקום כדי לרכז את האשפה, להדק ולמנוע שריפות, בשעות העבודה הרגילות. ברם, הצבא וכן מפעלים וכו' מחוץ לראשון-לציון באים למקום אחרי שעות העבודה הרגילות וגורמים לפיזור גדול של האשפה וכן לשריפות של פסולת וגרוטאות.

בזמנו הותקן שער זמני וכן שילוט האוסר הרקת אשפה בלי רשות מעיריית ראשון-לציון, אבל השער נעקר על-ידי אלמונים. עיריית ראשון-לציון עומדת להתקין שער יציב וחזק, שיאפשר סגירת המקום אחרי

מקומיות לשלם את מחיר השירות המלא או את מחיר השירות המאושר באגרת החינוך.

3. הסתדרות מדיצינית, הדסה העבירה בשנת 1952 לידי משרד הבריאות את שירותיה המונעים בארץ כולה — תחנות לטיפול באם וילד ושירותי בריאות לתלמיד, להוציא את שטחי הערים תל-אביב וירושלים. משרד הבריאות המשיך במהלך שירותים אלה, הרחיב אותם והתאים אותם אל הישובים ולצרכים החדשים.

4. כקריטריונים להפעלת שירותים חדשים על-ידי משרד הבריאות נקבעו: (א) פניית הרשות המקומית אל המשרד, להקמת השירות; (ב) מתן השירותים המונעים לאם וילד, (בכלל זה בריאות התלמיד) על-ידי גורם אחד בתחומי הרשות המקומית, כדי להבטיח: (1) המשכיות הטיפול בילד, בכל שלבי התפתחותו; (2) מניעת כפילות בעבודה ובכוח-אדם; (3) חסכון בהוצאה; (ג) אישור התקציב הדרוש להרחבת השירותים; (ד) התחייבות הרשות המקומית להשתתפות בהוצאות השירות, בהתאם לכוננה.

4. טיפול רפואי בילדי המושב אל על

חברת הכנסת ש. ארבלי-אלמוליו שאלה את שר הבריאות ביום כ"ד בניסן תשכ"ח (22 באפריל 1968):

בסיוור, שערכה ועדת העבודה בגולן, נמסר לנו במושב אל על כי פנייתם אל הרופא המחוזי של משרד הבריאות נוצרת להבטיח ביקור של רופא ילדים אחת לשבוע לשם טיפול בשלושת הילדים הראשונים הנמצאים במושב זה — נענתה בשלילה והוצע להם להתקשר עם קופת החולים בטבריה או לתחנה במגדל שמש.

בהתחשב בצורך לנודד מתיישבים ברמת הגולן בכלל ובמושב אל על בפרט, דבר הקשור בהבטחת טיפול רפואי נאות בראש וראשונה לילדים, ובשים לב לעובדה שטבריה ומגדל שמש נמצאות בריחוק של כ-50 קילומטרים ממושב חלוצי זה, רצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם כבר הבטיח משרד הבריאות טיפול רפואי סדיר לילדי המושב אל על?
2. אם לא — מתי יוסדר העניין?

שר הבריאות י. ברזיל:

1. הטיפול הרפואי בתושבי המושב אל על נתון ביד קופת החולים הכללית, בהיות המתיישבים חברי הקופה ומבוטחים בה.

2. משרד הבריאות פנה לקופת החולים וביקש להבטיח עזרה רפואית סדירה, בהתאם לצורך, במקום. כפי שדווח לאחרונה, הוסדר ביקור רופא, פעמיים בשבוע, במושב.

5. העלאת מחירי התרופות המיובאות

חברת הכנסת ש. ארבלי-אלמוליו שאלה את שר הבריאות ביום ח' באייר תשכ"ח (6 במאי 1968):

בעתונות מורס: בשבוע האחרון עלו מחירי התרופות המיובאות ב-10% עד ל-15%.

רצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם הפרסום תואם את המציאות?

ועד למתן פסק-הדין. העובדות הנזכרות גורמות שהעונים והקנסות אינם סביר גורם מרתיע.

4. משרד הבריאות פועל בהתאם לאמצעיו ולכוח האדם המצוי במחלקות התברואה הממשלתיות. הגברת הפיקוח בתחום זה תיתכן בדרכים דלקמן: (א) הגברת תדירות הביקורים בעסקים ובאולמות הציבוריים; (ב) מתן הדרכה לעובדים; (ג) מעקב רצוף ויעיל אחר הישגיהם בעסקים.

פעולות אלו לא יהיו אפשריות אלא אם כן יינתן למשרד הבריאות כוח-האדם הדרוש והמתאים למטרה זו, והחסר ברע זה במשרד.

3. דמי השירות לבריאות התלמיד בבתי-הספר היסודיים

חברת הכנסת ע. דגני שאלה את שר הבריאות ביום כ"ב באדר תשכ"ח (22 במרס 1968):
אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. האם דמי השירות הרפואי לתלמידים בבתי-הספר, פה, הנגבים על-ידי משרד הבריאות, מאזנים את הוצאותיו?

2. מה הם הפרשי התשלום בעד השירות הרפואי לתלמידים בבתי-הספר בין השירות הניתן על-ידי משרד הבריאות לבין השירות הניתן על-ידי גופים אחרים?

3. מה הם הקריטריונים הנהוגים במשרד הבריאות בקבלו על עצמו את מתן השירות הנ"ל לבתי-ספר מסוימים לעומת בתי-ספר אחרים, ומדוע לא יינתן שירות זה לכל בתי-הספר במדינה?

שר הבריאות י. ברזיל:

1. דמי השירות לבריאות התלמיד בבתי-הספר היסודיים, בהם ניתן שירות זה על-ידי משרד הבריאות, אינם מאזנים את הוצאות השירות לא מבחינת שיעור הסכום הנדרש ולא מבחינת שיעור דמי השירות שמצוי ליחים לגבות. מסיבה זו זקוק המשרד להשלמה כספית מתקציבו המאושר, למימון הסדיר של השירות לכריאות התלמיד.

2. דמי התשלום לתלמיד לשנה, אשר גבייתם מאת הורי התלמיד מאושרת למחלקת החינוך המקומית על-ידי משרד החינוך והתרבות בתוך אגרת החינוך, הועמדו על 5.25 ל"י, ואילו ההוצאה הריאלית כיום, לפי תקן העבודה ותקן כוח-האדם, מגיעה ל-9.25 ל"י לתלמיד לשנה. משרד הבריאות נושא באחריות תפעולית ותקציבית לגבי 63% מכלל השירות לבריאות התלמיד. עיריית תל-אביב ועיריית ירושלים מפעילות כ-20% מכלל השירות לתלמיד; משרד הבריאות מכסה 70% מן ההוצאה הכרוכה בהפעלתם של שירותים אלה בידי העיריות. קופת החולים מפעילה כ-16% מכלל השירות לתלמיד; במקומות בהם השירות מופעל שם על-ידיה, נתבעות רשויות החינוך המקומיות לכסות את מלוא ההוצאה הכרוכה במתן השירות.

באותם שירותים לבריאות התלמיד, אשר מש"ר הבריאות אחראי במישרים לביצועם, מתהווים הפרשים מפת (א) אי-הנהגת אגרת חינוך לשירותים נוספים, על-ידי מספר רב של רשויות חינוך מקומיות, כדי להבטיח בסיס חלקי לתשלום בעד שירותים אלה; (ב) חוסר יכולת או אי-נכונות מצד רשויות חינוך

3. אין קשר בין מקרה האסון לבין מצב האמ"בולנסים בבתי-החולים. על-פי החוק, התשובה להוביל חו"לם באמבולנסים מוטלת על מגן דוד אדום.

4. התשובה חיובית. יחד עם זאת מתנהל משא-ומתן בקשר לרכישת ציוד לבנק-עור בשביל בית-החולים רמב"ם.

5. בבית-החולים ביילנסון קיים בנק-עור.

6. התשובה חיובית, ואף מתנהל משא-ומתן בקשר לרכישת ציוד מתאים לבנק-עור.

7-6. ריבוי היתושים בגוש דן ואמצעים

להדברתם

חבר-הכנסת א. חביבי שאל את שר הבריאות ביום כ"ב באייר תשכ"ח (20 במאי 1968):

החל מהמחצית הראשונה של חודש מאי השנה פקדו מכות יתושים חריפות את ישובי גוש דן. מכות היתושים גרמו סבל רב לתושבי הישובים הנפגעים, עד כדי כך שתושבים נסגרו בבתיהם וילדים רבים שנעקצו על-ידי יתושים נזקקו לטיפול רפואי והיו שהפסידו ימי לימודים.

הנני לשאול את כבוד השר:

א. מה הם מוקדי מכת היתושים הפוקדת לעתים קרובות את ישובי גוש דן?

ב. מה עשה משרד הבריאות כדי לאתר ולחסל מוקדי יתושים אלה?

ג. מה הם הצעדים שעומד משרד הבריאות לנקוט לאי-היווצרות מוקדים חדשים של קיני יתושים בגוש דן ובכל מקום אחר בארץ?

חברת-הכנסת ש. ארבלי-אלמולינו שאלה את שר הבריאות ביום כ"ג באייר תשכ"ח (21 במאי 1968):

בעתונות פורסם: „מכת יתושים פוקדת את אזור דן. באזור בתי-חולון כה חמורה המכה עד כי ילדים ואף מבוגרים נזקקו לטיפול רפואי בשל פצעים שהתפתחו מן העקיצות. בתל-אביב מציפים היתושים שטחי מגורים נרחבים.“

בהתחשב בכך שמצב זה מסכן את בריאות תושבי האזור, גורם נדודי שינה לרובות תושבים ומגביר בכך את העצבנות והמתחיות, דבר המשפיע על חיי הכל-היגיה אל מיתקני הביוב והצטברות מים עומדים בוא"ד ובהתברה גם יחד, רצוני לשאול את כבוד השר:

1. מה הן הסיבות שגרמו לריבוי היתושים באזורים אלה?

2. אילו אמצעים נקט משרד הבריאות על מנת להתגבר על מיטוד בריאותי זה?

שר-הבריאות י. ברזילי:

א. המוקדים העיקריים של היתושים הם מיתקנים ומערכות הביוב של הישובים בגוש דן. מי הביוב שבמיתקנים אלו משמשים במקרים רבים להשקיה חקלאית. בגלל התארכותה של עונת הגשמים השנה לא נוצלו השפכים למטרות השקיה חקלאית. שיבוש דרכי הגישה אל מיתקני הביוב והצטברות מים עומדים בוא"ד דיות מונעו ביצוע בעוד מועד של פעולות למניעת דגירת היתושים.

ב. משרד הבריאות נקט צעדים מידיים לאיתור

2. אם כן, האם העלאת המחיר נעשתה בהסכמת משרד הבריאות?

3. אם לא, היינקטו אמצעים לביטול ההעלאה?

שר-הבריאות י. ברזילי:

1. התשובה חיובית.

2. לא ניתנה לכך הסכמת משרד הבריאות.

3. בהמשך הזמן נדונה עליית מחירי התרופות המיובאות כתוצאה מן הפיחות, בוועדת השרים לענייני כלכלה, אשר החליטה על עליית מחירים מסויימת וספיגת יתר ההתייקרות על-ידי היבואנים.

6. מקרה אסון בליל הסדר בחיפה ושירות האמבולנסים של מגן דוד אדום

חבר-הכנסת מ. ולנר שאל את שר הבריאות ביום ח' באייר תשכ"ח (6 במאי 1968):

בליל הסדר, 12 באפריל 1968, בוצע בחיפה פשע מזועזע, כאשר אדם שפך דלק על-ידי מסובים והדליקו. כתוצאה מכך נפגעו למעלה מ-20 איש, וכמה מהם כבר נפטרו.

על-פי הידיעות, שהופיעו בעתונות, עמד באותו לילה לרשות מגן דוד אדום, שתחנתו בקרבת המקום בו בוצע הפשע—נהג אמבולנס אחד בלבד, אשר היה עסוק אותה שעה בהעברת חולה-ילד לבית-החולים. לפי העתונות אמר מנהל תחנת מגן דוד אדום, כי בתחנה שבעה—שמונה אמבולנסים, אך מועסק בשעות הערב והלילה רק נהג אחד, כתוצאה מחוסר תקציב. הוא האשים, בין היתר, גם את משרד הבריאות במיעוט הסיוע התקציבי.

כן הודיעה העתונות מפי מנהל בית-החולים הממשלתי רמב"ם בחיפה, כי בגלל חוסר בנק-עור לא יכלו להגיש לפצועים מן הכוויות הקשות את העזרה הראשונה הדרושה להצלתם. לפי דבריו, רכישת ציוד לשמירת עור בטמפרטורה של 20 מעלות מתחת לאפס עולה כ-2,000 ל"יש בלבד.

הנני לשאול את כבוד השר:

1. הנהגון הוא כי אמבולנס אחד עובד בשעות הערב והלילה בתחנת מגן דוד אדום בחיפה, המשרתת אוכלוסיה של מאתיים אלף נפש?

2. האם יוגדל המענק על מנת לאפשר להעסיק נהגים נוספים בתחנת מד"א בחיפה בשעות הערב והלילה?

3. האם לאור מקרה האסון ייבדק מצב שירות האמבולנסים של בתי-החולים?

4. האם נכונה טענתו של מנהל בית-החולים רמב"ם, כי אין קיים בנק-עור מתאים בבית-החולים הממשלתי בחיפה?

5. האם קיים ציוד כזה במקום אחר במדינה?

6. הנהגו האפשרויות לרכישת ציוד מתאים לבנק-עור, לפחות בערים הגדולות?

שר-הבריאות י. ברזילי:

1. התשובה חיובית.

2. משרדנו תומך במגן דוד אדום באופן גלובלי ואינו מתערב בחלוקת התקציב בין הסניפים. השנה אין כל אפשרות תקציבית להגדיל את התמיכה.

כבוד השר מתבקש להשיבני:

1. הנכון הדבר שאין אפילו עובד אחד מן המת-עמלים להיות בצוות השידור הערבי של הטלוויזיה, אשר הוכשר בחוץ-לארץ — כדוגמת הצוות שתוכנן לטלוויזיה העברית?

2. אם התשובה לשאלה 1 מאשרת את העובדה הנ"ל, מה נעשה ומה ייעשה כדי שצוות עובדי הטלוויזיה הישראלית-ערבית יהיה ברמה מתאימה המאפשרת רמת טלוויזיה אשר תוכל להתחרות עם שידורי הטלוויזיה מן הארצות השכנות?

3. לפני יומיים חזו צופי ארץ-ישראל מעל המסך הקטן של מקלטו הטלוויזיה שידורים נסיוניים מרבת-עמון מטעם שלטונות עבר הירדן; האם לאור העובדה הנ"ל החליט המשרד שכבוד השר עומד בראשו לנקוט צעדים כדי להתחרות עם הגורם החדש הזה, המביא אף הוא, דוגמת לבנון, סוריה ומצרים, את ההסברה הערבית בתוך בתי תושבי ארץ-ישראל, יהודים וערבים כאחד?

4. מתום מלחמת הישע הנקראת מלחמת ששת הימים, מה נעשה כדי לזרז שידור הסברה ויוזאליית אשר תוכל להגיע לתושבים הערביים בארץ-ישראל ובשכנותיה?

השר י. גלילי:

1. נכון.

2. ההכנות שעושה צוות הקמת הטלוויזיה להכש"רת עובדים לטלוויזיה הישראלית בשפה הערבית:

א. המועמדים הרבים המתבקשים להתקבל לטל-וויזיה הישראלית בשפה הערבית עברו, בקצב מזור, בחינות בכתב וראיונות בעל-פה לפני ועדות הקבלה של צוות הקמת הטלוויזיה.

ב. לאחר שיתקבל צוות עובדים, בתום סלקציה קפדנית, יחל קורס הרצה יסודי באולפני הטלוויזיה הכללית בירושלים העומדים כעת על סף השלמתם. הקורס יימשך כחודשיים וחצי, ינוהל ויוודק על-ידי מומחים ידועים מחוץ-לארץ בתחומים השונים של ההפ"קה הטלוויזיונית, כגון בימוי, הפקה, תאורה, צילום וכ'.

ג. בתום הקורס ולפני תחילת השידורים תבוצע סלקציה נוספת, כדי להבטיח את זמיתם הגבוהה של השדרים, אשר תפקידם יהיה להתחיל את שידורי הטל-וויזיה בשפה הערבית.

ד. מנהל התכניות ומנהל החדשות בערבית עברו השתלמות מיוחדת בחוץ-לארץ בתחנות טלוויזיה שונות באירופה ובארצות-הברית.

3-4. שידורי הטלוויזיה הישראלית ייקלטו בתחום ישראל ובשטחים המוחזקים. השידורים יכללו את ההסב"רה הישראלית על כל מרכיביה. תכנית המישידרים עובדה בקפדנות על-ידי צוות מומחים לתחומים השונים שיש בהם עניין לצופה הטלוויזיה השומע ערבית, הן בישראל והן בשטחים המוחזקים. התכנית יכללו שידורי חדשות, הווי ישראל והישגיה, נוף גיאוגרפי ואנושי בישראל ובשטחים המוחזקים, תכניות דוקומנטריות ותכניות בידוריות לצופה הערבי — כפי שיקבעו מוסדות רשות השידור.

מקורות הדגירה העיקריים באיזור גוש דן והפעיל את הרשויות המקומיות לביצוע פעולות הדברה מכוונות באיזור, ואמנם יש לציין כי לאחרונה שופר המצב באיזור במידה ניכרת.

ג. משרד הבריאות אוהו בצעדים שמטרתם אחגון הרשויות המקומיות השונות במסגרת איגודים אוזורים, שמטרתם פעולות הדברה מתוכננות של היתושים. המש"ר פועל כגורם מדרבן, מדרך ומפקח על טיב הפעולה.

9. פעולת הסברה בקרב התושבים של שטחי המימשל הצבאי

חבר-הכנסת א. טיאר שאל את השר י. גלילי ביום ג' בתמוז תשכ"ז (11 ביולי 1967):

בראיון שנתפרסם ביום 7 ביולי 1967 ב"ידיעות אחרונות" אמר השר גלילי, כי "שירותי ההסברה של משרד ראש הממשלה אינם מופקדים על שטחי המימשל הצבאי... לפי עניות דעתי, עדיין אין נעשית שם פעולה ראויה לשמה בתחום זה, והנושא יוצג לבירור ולהחלטה עם כניסת ועדת התיאום הבין-משרדית לפעולתה".

אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. האם נכונות העובדות המצויינות בציטטה דל-עיל?

2. מתי יחלו שירותי ההסברה של הממשלה, מחוץ לשידורי "קול ישראל", בפעולת הסברה "ראויה לשמה" בין רבבות הערבים היושבים בגדה המערבית, ברצועת עזה וברמת הגולן, ואשר עד כה ניוונו מתעמולה עוינת?

3. מה הם עיקרי תכנית ההסברה ואמצעיה, כפי שכבר הוכנו על-ידי הממשלה, לפעולת ההסברה בקרב אוכלוסיה זו?

השר י. גלילי:

1. כן.

2-3. א) נושא ההסברה בשטחים האמורים נתון בסמכותו המלאה של המימשל ובאחריותו הישירה של מפקד כל איזור צבאי.

ב) להערכת שלטונות המימשל, אין עדיין אפשרות ליוזם פעילות הסברה לפי השיטות והדרכים הנהוגות בתוך מדינת ישראל.

ג) פעילות ההסברה, בנוסף על בית השידור הערבי, מתבטאת: (1) על-ידי המדיניות הקונסטרוקטיבית של המימשל, המתבצעת הלכה למעשה בשטח, ועל-ידי המגעים השיטתיים של נציגי המימשל — אנשי צה"ל ועובדי המשרדים השונים — הפועלים ונפגשים באופן שוטף עם האוכלוסים בשטחים; (2) במקרים בודדים ומיוחדים — על-ידי פעולות יוזמות להסברה מכוונת.

10. שידורי טלוויזיה בשפה הערבית

חבר-הכנסת ש. כהן-צידון שאל את השר י. גלילי ביום כ"ג בשבט תשכ"ח (22 בפברואר 1968):

העתונות מודיעה שתוך חודשיים מהיום תופעל הטלוויזיה הנקראת, "לשעת חירום" ואשר למעשה היא הטלוויזיה בשפה הערבית שמטרתה להגביר את ההסברה הישראלית בקרב צופים ידעני ערבית.

כולל של הגדה המערבית (אל דפה אל גרביה). המונח "אל דפה אל גרביה" מתייחס - מבחינה גיאוגרפית - לכל השטח ממערב לירדן עד לחוף הים התיכון, על מנת להבדילו מעבר הירדן מזרחה (בלועזית ציסורדניה וטראנסורדניה).

כבוד השר מתבקש להשיבני:

1. הנכון האמור לעיל?
2. מדוע לא ניתנו הוראות, כדוגמת השידורים בעברית, לקרוא לשטחים המשוחררים על-ידי כוחות צה"ל במלחמת ששת הימים בשם מחוזותיהם, דהיינו יהודה ושומרון?

השר י. גלילי:

1. כן.

2. לא נתקבלה החלטה לשנות את ההגדרה שהיתה נהוגה לפני מלחמת ששת הימים. הגדרה זו מתייחסת, לפי המקובל בקרב תושבי השטחים המוחזקים, לאותו תחום שהיה כבוש בידי ירדן עד לפני מלחמת ששת הימים.

היו"ר י. נבון:

שאלה נוספת לחבר הכנסת כהן-צידון.

שלמה כהן-צידון (גח"ל):

האם כבוד השר ער לעובדה שהכינוי הערבי הגיאוגרפי "אל דפה אל גרביה" כולל גם את השטחים שעד ה-5 ביוני 1967 היו בשטחה של מדינת ישראל, ושאל נוסף שלא לכנות כל מחוז בשמו, עשויים אנו לתרום להטעיה כאילו אנו מוותרים על יהודה ושומרון? לכן שאלתי היא אם אין לקרוא למחוז שומרון - שומרון, ולמחוז יהודה - יהודה, ולא הגדה המערבית?

השר י. גלילי:

אין אנו מוותרים על שום הגדרה. עד כה לא נתקבלה החלטה לשנות את ההגדרה שהיתה נהוגה לפני מלחמת ששת הימים.

14. מהדורות המצטיינות של חדשות

ב"קול ישראל"

חבר הכנסת י. תמיר שאל את השר י. גלילי ביום י"ב באדר תשכ"ח (12 במארס 1968):

שמתי לב שהחדשות המשודרות בחודשים האחרונים בשעות היום ב-1 - 2 - 5 הן דלילות ביותר. לעתים אורך מועד שידורן דקותיים או שלוש דקות. הן כוללות ידיעות בודדות, ועל-פי רוב חדשות מרוכזות בתחום הבטחוני.

המעוניין לשמוע חדשות בהיקף רחב יותר או על נושאים מגוונים יותר נזקק לתחנות שידור אחרות. אי לכך אבקש את השר להשיבני:

מדוע מקוצרות החדשות המשודרות במועדים הנ"ל ואין ניתנת תמונה מקיפה של המתרחש בארץ וחוץ-ארץ?

השר י. גלילי:

"קול ישראל" משדר כיום ארבע-עשרה מהדורות של חדשות בעברית ביממה; מחציתן מהדורות קצרות ומחציתן מהדורות מלאות. המגמה היא לאפשר למאזין

11. קליטה מופרעת של שידורי "קול ישראל" בצפון הארץ

חבר הכנסת א. נח"ל שאל את השר י. גלילי ביום ז' באדר תשכ"ח (7 במארס 1968):

שידורי בית השידור הישראלי אינם נקלטים בצורה ברורה בצפון הארץ. איני יודע אם דבר זה הוא תוצאה מהפרעות הנגרמות על-ידי אחת המדינות השכנות או מהחלטת עוצמת השידורים. מכל מקום, רצוני לשאול את כבוד השר:

האם משרד ההסברה ידאג לשיפור הקליטה של תחנת השידור כדי שאפשר יהיה לשמוע אותה בצורה טובה וברורה בכל חלקי הארץ?

השר י. גלילי:

העובדה נכונה וידועה לרשות השידור ולשירותי ההנדסה של הדואר. ישנה דאגה לתקנת המצב.

12. חוברות תעמולה עויינת לישראל המופצות באוניברסיטאות בצרפת

חבר הכנסת י. תמיר שאל את השר י. גלילי ביום ז' באדר תשכ"ח (7 במארס 1968):

הגיעה לידי, מסטודנט במכללת ליאון שבצרפת, חוברת תעמולה בשפה הצרפתית, המופצת על-ידי גוף המתקרא "הוועד לעזרת העם הפלשטינאי", ואשר רוב העובדות המופיעות בה הן כוזבות. ידוע לי כי חוברת זו מופצת באוניברסיטאות בצרפת, ויש להניח שהיא מופצת בארגונים שונים שם, וכן בשפות אחרות בארצות שונות. בוודאי מופצות חוברות דומות על-ידי גופים ערביים שונים. בה בשעה מסרו לי סטודנטים ששם חומר ישראלי אינו מגיע לידם.

רצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם ידוע לכבוד השר על קיומן ותוכנן של החוברת הנ"ל ואחרות?
2. האם משרדו מגיב בהסברת-נגד על פרסומים אלה?
3. אם כן הדבר - האם ההסברה הישראלית מתייחסת לחומר המופץ בחוברת מעין זו שיש בידי?
4. האם משרד ההסברה הישראלי מפיץ חומר הסברה על עמדתו?

השר י. גלילי:

1. כן.

- 2, 3, 4. ההסברה בחוץ-לארץ היא בסמכות משרד החוץ וחזקה עליו שהוא מעל בנדון.

13. שימוש במונח "הגדה המערבית" (אל דפה אל גרביה) בשידורים הערביים של "קול ישראל"

חבר הכנסת ש. כהן-צידון שאל את השר י. גלילי ביום ז' באדר תשכ"ח (7 במארס 1968):

בשידורים העבריים של "קול ישראל", כשמדובר בשטחים המשוחררים, מוגדרים שטחים אלה על-פי מחוזותיהם, דהיינו יהודה ושומרון. לעומת זאת, כש"קול ישראל" משדר בשפה הערבית, נמוע הוא מלציין את שם המחוזות ומגדיר את השטחים המשוחררים בשם

השר י. גלילי:

דברי ראש הממשלה בתשובה לשאלתה של חבר הכנסת שוסטק לא התייחסו לבית השידור הישראלי, הממשיך במינוח שהיה נקוט לפני מלחמת ששת הימים. כל החלטה של הממשלה לא נתקבלה בגדון.

17. מספר מקלטי הטלוויזיה

חבר הכנסת ש. תמיר שאל את השר י. גלילי ביום כ"ה באדר תשכ"ח (25 במרס 1968):

אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. מה מספר מקלטי הטלוויזיה בישראל?
2. כמה מהם מצויים בשטחים המשוחררים?
3. כמה מהם בכפרים?
4. כמה מהם בערים?

השר י. גלילי:

1. בישראל, ללא השטחים החדשים, ישנם כ-28 אלף מקלטים. מספר זה אינו מביא בחשבון את קניית המכשירים המבוהלת שנעשתה לקראת שידור מצעד צה"ל ביום העצמאות האחרון, אשר לגביה עדיין אין בידנו מספרים. ההשערה היא, כי נקנו בין 5,000 ל-10,000 מקלטים בתקופה זו.

2. בשטחים המשוחררים החלוקה היא כלהלן, על-פי המיפקד שנערך בסוף 1967: יהודה ושומרון — 2,029 מקלטים; רצועת עזה וצפון סיני — 2,193 מקלטים; רמת הגולן — 17 מקלטים. סך הכל — 4,239 מקלטים.

3 ו-4. א. לגבי מספר המקלטים בכפרים ובערים בישראל גופה טרם נערכה כל סטטיסטיקה; ב. מספר המקלטים בכפרים שבשטחים החדשים מועט ביותר; סך הכל 269; ג. רוב המקלטים בשטחים החדשים נמצאים בערים: סך הכל — 3,953.

18. הסברת עמדת ישראל למען השלום**בשידורי הטלוויזיה**

חבר הכנסת י. תמיר שאל את השר י. גלילי ביום כ"ה באדר תשכ"ח (28 במרס 1968):

ויאיל נא השר להשיבני:

כיצד תכוון הטלוויזיה לשעת חירום לקידום רעיון השלום והסברת עמדת ישראל למען השלום?

השר י. גלילי:

התכניות הבסיסיות טרם נקבעו על-ידי מוסדות רשות השידור. יש להניח שהדבר ייעשה בעיקר בשיטה המציגה את ישראל על ערכיה החברתיים, חיי היציאה, והשאיפה השורשית לשלום, תוך מיצוי אפשרויות השכנוע שהן טיפוסיות למדיה הטלוויזיונית.

19. ביקורת על טיפולה של לשכת העתונות הממשלתית בעתונאי חוץ

חבר הכנסת י. תמיר שאל את השר י. גלילי ביום כ"ג בניסן תשכ"ח (21 באפריל 1968):

מר לן וורטון, כתב שירות השידור, מ.ד. סי"ב בארצות הברית, מתלונן קשות על סדרי הלשכה הממשלתית לעתונות בארץ בטיפולה בעתונאי חוץ. הוא

לקלוט בתכיפות מירבית את הידיעות המתחדשות, מבלוי להרבות בחזרה יתירה. משום כך יש מהדורות מלאות, שבהן ניתן סיקור רחב ככל האפשר, ולסידוגין משודרות גם מהדורות תמציתיות. המהדורות המשודרות בשעה אחת בצהריים ובשעה חמש אחר הצהריים הן מן הטיפוס התמציתי, ואילו מהדורת השעה שתיים היא מהדורה מלאה.

15. הזמן המוקצב בשידורי "קול ישראל" לחדשות ספורט

חברת הכנסת ש. ארבל-אלמוזלנו שאלה את השר י. גלילי ביום י"ד באדר תשכ"ח (14 במרס 1968):

חוגי ספורט שונים העירו שהזמן המוקצב לשידורי ספורט על-ידי "קול ישראל", לרבות הגל הקל, הוא מועט מדי.

בהתחשב בהתעניינות הגדולה הקיימת בציבור הישראלי ובעיקר בקרב הדור הצעיר במתרחש בזירות הספורט השונות במדינה, רצוני לשאול את כבוד השר:

1. כמה זמן מוקצב בתכנית השבועית של "קול ישראל" לשידורים המוקדשים לספורט?
2. כמה זמן מוקצב בתכנית השבועית של הגל הקל לשידורים המוקדשים לאירועי הספורט?
3. האם קיימת תכנית להגדלת הזמן המוקצב לספורט בתכניות "קול ישראל" והגל הקל?
4. אם כן — בכמה תוגדל התכנית ומתי יבוצע הדבר?

השר י. גלילי:

1. במדורים הקבועים לענייני ספורט מגיעים השידורים ל-55 דקות לשבוע.
2. כ-50 דקות בשבוע.

בנוסף על כך יש דיווח בחדשות ובזמן החדשות, בהתאם למאורעות בעולם הספורט. כן מעביר "קול ישראל" מדי פעם בפעם שידורים "חיים" מתחרויות כדורגל וכדורסל. בששת החודשים האחרונים שודרו בשתי הרשתות כשלושים ושמונה שעות של משחקים ישר מן המגרש.

3 ו-4. לא.

16. שימוש בשמות שונים במי דוברי הממשלה לגבי שטחי יהודה ושומרון

חבר הכנסת ש. תמיר שאל את השר י. גלילי ביום כ"ה באדר תשכ"ח (25 במרס 1968):

בתשובה, שניתנה ביום 4 במרס 1968 לשאלתה מס' 3513 של חבר הכנסת אבנרי, השיב כבוד השר גלילי כי, בשידורים בערבית נוקט, קול ישראל, בדרך כלל, במונח — הגדה המערבית.

בתשובה לשאלתה אחרת, של חבר הכנסת שוסטק, מס' 3000, השיב כבוד ראש הממשלה, כי, השם הרשמי לשימוש דוברי הממשלה ושלטונות צה"ל הוא — יהודה ושומרון... התשובה תשמש נר לרגלי כל דוברי הממשלה.

אבקש את כבוד השר להשיבני:

האם החליטה ממשלת ישראל על נקיטת קו זה, בו נאמרים על-ידי "קול ישראל" בערבית דברים שונים ומנוגדים לאלה המושמעים ומשודרים בעברית מטעם הממשלה?

לא שודרה הידיעה לא בחמש, לא בשש, לא בשבע ואף לא בשמונה ושלושים. לעומת זאת שודרה הידיעה בו בערב בחדשות השעה עשר, אחת-עשרה וחדות.

21. אי-הזמנת נואמים, הדוגלים בהקמת מדינה פלשתינית, לבמות ההסברה ביום העצמאות

חברי הכנסת א. אבנרי שאל את השר י. גלילי ביום ח' באייר תשכ"ח (6 במאי 1968):

במדוע שנתפרסמה בעתוני יום 26 באפריל 1968, מטעם מרכז ההסברה, מופיעים כנואמים ברחבי הארץ, בבמות הסברה שונות, לרגל מלאת עשרים שנה למדינת ישראל, אישים הדוגלים בסיפוח השטחים המוחזקים למדינת ישראל (כגון עמיחי גלני, בני מרשק, אלי-עזר ליבנה, שמואל תמיר ואחרים).

מאידך גיסא, לא הוזמנו להשתתף בבמות אלה אי-שים אחרים הדוגלים בהשקפה המנוגדת של הקמת מדינה פלשתינית עצמאית בשטחים המוחזקים, שתהיה קשורה באמונה עם מדינת ישראל (כגון נתן ילין-מור, אורי רפ ואחרים).

בקשר לכך אבקש לדעת:

1. מה הסיבה שאישים הדוגלים בהשקפה האחרונה לא הוזמנו להשתתף בבמות אלה, בעוד שאישים הדוגלים בהשקפה הראשונה והמנוגדת הוזמנו להשתתף?

2. מדוע לא הוזמנו להשתתף בבמות אלה חברי כנסת המתנגדים לסיפוח השטחים (כגון שמואל מיקוניס והחתום מטה)?

3. מה היו המבחנים להזמנת אישי ציבור להופיע ולהשתתף בבמות הנזכרות?

השר י. גלילי:

1. העובדה אינה נכונה. המרצים הוזמנו בלא להתחשב בדעתם בנושא זה וממילא השתתפו בבמות בעלי דעות שונות בנדון.

2. חברי הכנסת הוזמנו לא על-פי עמדתם בנושא השטחים, ולא כל חברי הכנסת הוזמנו.

3. לא היו מבחנים. מרכז ההסברה בחר במרצים על-פי הערכה התאמתם לאירוע. כפעם בפעם מוזמנים מרצים אחרים. יש אשר ההזמנה מותנית בהסכמת הרשויות המקומיות שהיא שותפה לארגון הבמות ויש שמרכז ההסברה נאלץ לבטל דעתו בגלל התנגדות הרשות המקומית.

היו"ר י. נבון:

שאלה נוספת לחברי הכנסת אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

עם כל הכבוד להסברה של כבוד השר, בכל זאת איך אפשר להסביר את התופעה המשוונה שבכל האי-רועים הפרטיים, כגון ערבי ראיונות, מוזמנים אנשים מסוימים, יש ביקוש עצום לאנשים מסוימים, ואילו לבמות הציבוריות של הממשלה מוזמנים אנשים אחרים, ואין שום קשר ושום דמיון בין הרכב הנואמים באירועים עימם התואמים את דרישות הקהל ובין אירועים התואמים את דרישות הממשלה?

השר י. גלילי:

אמת-המידה שנוקטים מראיינים פרטיים אינה זו שנוקט מרכז ההסברה.

פרסם את רשימת הביקורת בבטאון כתבי חוץ של ניו-יורק.

גם הרמטכ"ל הדגיש באחת מהודעותיו על פעולות צה"ל בעבר הירדן מזרחה (נגד מרכזי ה"אל-פתח") את אי-הצלחתנו להנהל הסברה נכונה בעוד מועד.

בקשר לתלונות הנ"ל על יחסינו עם עתונאי חוץ ותביעותיהם ליתר שיתוף-פעולה והגדלת שירותי המכשיר לה לעיתונות, ובקשר לביקורת הנשמעת שוב ושוב בנושא זה, יואיל נא השר להשיבני:

1. האם משרדו הסיק מסקנות מן הביקורת שבפי כתבי החוץ?

2. אם כן — מה נעשה לחיזוק המצב במישור זה?

השר י. גלילי:

א. לעומת הכתבה של מר לן וורטון אפשר להביא עדויות רבות של עתונאים בעלי מוניטין בשבחה של לשכת העתונות הממשלתית.

ב. הרמטכ"ל לא התייחס לשכת העתונות הממשלתית. רבי-אלוף ברלב אמר כי הוטלו על צה"ל מגבלות כמו האיסור לצרף עתונאים ליחידות המבצעות; לא רצוי לעשות רעש סביב הפעולה; אולי היה זה מוטעה כי הציבור שלנו הורגל להרבה פרטים וסיפורים על כל פעולה שלנו, וכאשר אלה חסרים, מתחילות להתפשט שמועות או להישאל שאלות.

להלן אמר הרמטכ"ל, ואני מצטט: „הסברתנו היתה לא שלמה. לא מספקת ולא נכונה. בדרך כלל אחרי פעולה שומעים תיאורי קרבות ותיאורי לוחמים, ואילו הפעם, לבד מהודעות של הדוברים הרשמיים, הושמעו למעשה רק הערכות והתייחסויות ממקור שני ושלישי. שלא כרגיל אצלנו, לא נמסר הפעם מידע ממקור ראשון, מאת כתבים שהשתתפו ומפי לוחמים שראוינו. לפני המיבצע נראתה הסיבה למדיניות זו הגיונית, כלומר, לא היה ברצוננו להתפאר ולא רצינו להגדיל ולהדגיש את הפגיעה בלגיון אלא את הפגיעה ב„פתח“. אולם בדיעבד הסתבר שעובדת חוסר ההסברה יצרה פער עצום בין מה שהציבור ידע לבין מה שקרה.“

דברים אלה של הרמטכ"ל לא התייחסו לשירותי ההסברה וללשכת העתונות הממשלתית.

ג. בלי קשר לתלונה, המצוטטת בשאלתה, נתמנה ועדה לשיפור דרכי עבודתה של לשכת העתונות הממשלתית, והמלצותיה הן בתהליך של ביצוע.

20. איחור בשידור ההודעה על החלטת הממשלה להקים את תחנת הכוח רדינג ד' בתל-אביב

חברי הכנסת א. אבנרי שאל את השר י. גלילי ביום כ"ג בניסן תשכ"ח (21 באפריל 1968):

מה הסיבה ש„קול ישראל“ לא שידר ביום 25 במארס 1968, במהדורת החדשות של השעה 5, 6, 7 ו-8.30, את החלטת הממשלה להקים את רדינג ד' בתל-אביב, וזה לאחר החלטת הממשלה?

השר י. גלילי:

ההודעה על ההחלטה נתאחרה ונמסרה לראשונה מפי מזכירת הממשלה במסיבת עיתונאים שהחלה בשעה 19.30 ונסתיימה סמוך לחדשות השעה 20.30. אי לכך

ידי אגף התקציבים של האוצר ונבדקה על-ידי ועדת הכספים.

2. השינוי נכנס לתוקפו עוד לפני הקמת רשות השידור.

3. חברת שירותי פרסומת בשידור נענתה לפניית רשות השידור והסכימה להציג לפני נציגה את כל חשבוניותיה לבדיקה.

4. הנחות החברה אחידות וקבועות מראש. הן ניתנות בהתאם להיקף המחזור השנתי של הזמנות הלקוח.

24. נוהל שידורן של סיסמות פרסומת בגל הקל

חברת הכנסת א. טיאר שאל את השר י. גלילי ביום ט"ז באייר תשכ"ח (14 במאי 1968):

בהודעות לעתונות, עם הקמת הגל הקל ב"קול ישראל", הובטח כי סיסמות הפרסומת תיקראנה בין תכנית לתכנית, ולא בעיצומה של תכנית. "קול ישראל" אף נהג כך עד העת האחרונה. לאחרונה היו תופעות של שידור סיסמות הפרסום בעיצומה של תכנית מלל. אבקש את השר להשיבני:

1. האם שונתה המדיניות של השמעת סיסמאות, והותרה קריאתן בעיצומה של תכנית?

2. אם כן — מה הביא לידי שינוי זה?

השר י. גלילי:

1. לא חל שינוי בנוהל שידורן של סיסמות פרסומת. הסיסמאות אינן מושמעות תוך מהלכו של המישדר, להוציא תכניות של מוסיקה קלה מעל תקליט, או בשעת הפסקה טבעית במישדר בידור. זהו הנוהג מאז החלו שידורי הגל הקל.

25. אמות מידה לקביעת נושאי שידור

חברת הכנסת ש. אלוני שאלה את השר י. גלילי ביום ט"ז באייר תשכ"ח (14 במאי 1968):

לפני שלוש שנים בקירוב הוחלט כי במסגרת תכניות הרדיו היומיות לעקרת-הבית תוקדשנה כחמש דקות בשבוע להסברה ומתן שירות ענייני בתחום הצרכנות. הדבר ייעשה בשיתוף עם הגורמים העוסקים בשירות לצרכן. בשל קשיי עריכה ולשם שיפור רמת התכניות, הופסק שירות זה זמנית.

כשפנתה המועצה לצרכנות לחדש את השירות, נמסר לנציגה כי "קול ישראל" יתן אינפורמציה זו תמורת 20 לירות בעד כל דקת שידור, זאת בשעה שהתכנית היומית לעקרת-הבית הורחבה לשעתיים ליום. המועצה לא ביקשה עריכה אלא הציעה את שירותיה במתן אינפורמציה.

שאלותי הן:

1. מה הם הקריטריונים לפיהם קובעים נושא שידור, חיוניותו של נושא שידור לשירות משלם המס והאגרה, ומי קובע סדר העדיפויות?

2. האם אינפורמציה על איכות המוצר, טיב השייכות, פרסום הוגן וטיפול בתלונות לפי הקריטריונים הנ"ל היא פחות חשובה לאזרח מהדרכה בטיפול קוסמטי, למשל, ש"קול ישראל" מבצע אותו בשידור שבועי ואף משלם לאנשי חוץ בעד התדריך?

22. אי-הכללת שר הבטחון בצילומי מצעד צה"ל על-ידי הטלוויזיה

חברת הכנסת א. אבנרי שאל את השר י. גלילי ביום י' באייר תשכ"ח (8 במאי 1968):

ביום העצמאות, בעת סיקור המצעד הצבאי, כוונו מצלמות הטלוויזיה אל אישי ציבור שונים כגון נשיא המדינה, ראש הממשלה, אך כמעט לא כוונו לעבר שר הבטחון.

שאלתי היא:

מה הסיבה לכך?

השר י. גלילי:

א. לראש צוות הקמת הטלוויזיה ניתנו שתי הוראות:

1. תכנית המישדרים הנסיוניים, לרבות מישדר המצעד, טעונה אישור של רשות השידור.

2. כיצד לנהוג במקרה של הפרת תכנית המצעד מחמת ענייני בטחון.

ב. ראש צוות הקמת הטלוויזיה השיב לי שלדעתו יש להצטער שהבמאי והצוות, בעת המתח העצום של שידור חי, נסיוני, ראשוני, לא הקפידו לצלם מקרוב כמה אישים, לרבות שר הבטחון.

23. ביטול החשבונות הנפרדים של שידורי הפרסומת

חברת הכנסת א. טיאר שאל את השר י. גלילי ביום י' באייר תשכ"ח (8 במאי 1968):

בדו"ח מס' 18 של מבקר המדינה נקבע כי אין מנהל רישום נפרד של חשבונות הפרסומים המשוּדֵרִים בגל הקל. לדעת המבקר יש חשיבות בקיום החשבון הנפרד של הכנסות מהודעות הפרסומת. כן מוסר הדו"ח כי לא הוועד המנהל של רשות השידור הוא שהחליט על השינוי.

הדו"ח מוסיף עוד כי למרות מימצאי הביקורת בשנים קודמות לא דרשה ולא קיבלה רשות השידור, בשנים 1964/65 — 1966/67, מחברת שירותי הפרסומת את דו"ח הכנסות החברה, ואת פרטי ההנחות שהיא נותנת למפרסמים השונים.

אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. האם על-פי הנחיות מבקר המדינה הורה השר על הפרדת חשבון שידורי הפרסומת מן החשבונות האחרים של רשות השידור, מכאן ולהבא?

2. מדוע לא נידון השינוי שבאיחוד החשבונות בוועד המנהל של רשות השידור?

3. מה הם ההסדרים הנעשים לבדיקת ההכנסות של חברת שירותי פרסומת?

4. על-פי אילו אמות מידה נקבעות הנחות למפרסמים השונים?

השר י. גלילי:

1. לא. בהתאם לחוק רשות השידור, תשכ"ה — 1956, (ס' 31), קובע שר האוצר את דרכי הכנת התקציב של הרשות. הכנסת עצמה אישרה למעשה את ביטול החשבונות הנפרדים של שידורי הפרסומת, בשעה שקיבלה את הצעת התקציב של הרשות, כפי שהוכנה על-

השר י. גלילי:

1. נושאי השידור נקבעים בהתאם לחוק רשות השידור, תשכ"ה-1965, סעיף 1(3). מליאת הרשות מאשרת את המסגרת העונתית של השידורים, לאחר דיונים מפורטים בוועדותיה.

סעיף 1(3) — „לשדר תכניות חינוך, בידור ואינפורמציה בשטחי המדיניות, החברה, הכלכלה והמשק, התרבות, המדע והאמנות, במגמה — (א) לשקף את חיי המדינה, מאבקה, יצירתה והישגיה; (ב) לטפח אזרחות טובה; (ג) לחזק את הקשר עם המורשת היהודית וערכיה ולהעמיק את ידיעתה; (ד) לשקף את חייהם ונכסי תרבותם של כל שבטי העם מהאזרות השונות; (ה) להרחיב השכלה ולהפיץ דעת; (ו) לשקף את חיי היהודים בתפוצות הגולה; (ז) לקדם את מטרת החינוך הממלכתי כמתואר בחוק החינוך הממלכתי, תשי"ג-1953.

2. לא.

26. הפסקת תכניות ההדרכה לצרכן**ב. קול ישראל**

חבר-הכנסת ש. מיקוניס שאל את השר י. גלילי ביום י"ז באייר תשכ"ח (15 במאי 1968):

בזמן האחרון אין אנו שומעים תכניות הדרכה לצרכן ב„קול ישראל“, למרות שהתכניות לעקרת-הבית הורחבו לשעתיים ביום.

אי לזאת הגני לשאול את כבוד השר:

1. מה היו מספר המאזינים לתכניות הדרכה לצרכן (לפי המשאלים שעורך „קול ישראל“)?
2. מה הסיבה להפסקת תכניות אלה?
3. האם תחודש תכנית ההדרכה לצרכן?

השר י. גלילי:

1. נושא זה לא נחקר עד כה במשאל.
2. התכנית הופסקה לפי יזמת המועצה הישראלית לצרכנות.
3. מתנהל עתה בירור על חידושה.

27. ענייני תחבורה בתחומי תל-אביב-יפו

חבר-הכנסת י. תמיר שאל את שר התחבורה ביום י"ד בשבט תשכ"ח (13 בפברואר 1968):

- אבקש את כבוד השר להשיבני:
1. מתי יוחל בביצוע עבודות סלילת הנתיב המהיר דרך נחל איילון בתל-אביב מהצפון לדרום?
 2. מתי תועתק תחנת הרכבת (דרום) לשטח המיועד לתחנה זו בסביבת מקוה ישראל?
 3. כמה מקומות חניה הוכשרו ליד אולמות ה„באר-לינג“ החדשים שנפתחו זה עתה ברחוב אבן-גבירול בתל-אביב ומעליהם מסתיימת בניית מרכז ה„שקם“ החדש?
 4. מתי יועבר מוסך „דן“ מהשטח הנועד להמשך הגן בהצלבות הרחובות חיפה-פתח-תקוה על פרשת דרכים?
 5. מה יהיה על נמלי יפו ותל-אביב הסגורים זה קרוב לשלוש שנים ועל ההודעות הקודמות על הפעלת

שירותים שונים בהם שלא נתאמתו (הפיקתם למרכז ספורט, תיירות, דיג וכו')?

שר-התחבורה מ. כרמל:

1. לפי המתוכנן, בתחילת 1969.
2. עבודות הבניה נמצאות בעיצומן ותסתיימנה תוך שנה.
3. 60 מקומות חניה.
4. בנושא זה מתנהל משא-ומתן בין עיריית תל-אביב לקואופרטיב „דן“.
5. ועדה בין-משרדית מעבדת תכנית להפעלת נמלי יפו ותל-אביב כמרכזי ספורט, דיג, תיירות וכו'. עם הגשת התכנית בעתיד הקרוב יגשו לביצועה.

28 — 29. אמצעים להגברת הנקיון**ברכב הציבורי**

חבר-הכנסת ב. אוניה שאל את שר התחבורה ביום כ"א בשבט תשכ"ח (20 בפברואר 1968):

מה הם האמצעים אשר ינקוט כבוד השר כדי להגביר את הנקיון באוטובוסים ובתחבורה הציבורית?

חבר-הכנסת ד. לוי שאל את שר התחבורה ביום כ"א בשבט תשכ"ח (20 בפברואר 1968):

לאחרונה אנחנו עדים לתופעות של לכלוך רב ברכב הציבורי, במכתבים למערכת בעתונים רבים מתארים ננים אזרחים על תופעה זו.

אודה לכבוד השר אם ישיבני:

- א. מה הם התנאים המינימליים הנדרשים על-ידי משרד התחבורה לנקיון ברכב הציבורי?
- ב. מה יש בדעתו לעשות להגברת תנאי הנקיון ברכב זה?

שר-התחבורה מ. כרמל:

האוטובוסים הפועלים בשירות הציבורי עוברים עתה ניקוי יסודי פעמיים בשבוע; ניקוי פנימי — דהיינו טאטוא, נעשה פעמיים ביום בכל אוטובוס. משרד התחבורה עומד בקשר עם הקואופרטיבים לתחבורה במגמה לשכלל את הנקיון על-ידי רכישת מכשירים נוספים לניקוי והגברת התכיפות של הרחיצה היסודית באוטובוסים. אולם, חובתי להדגיש כי שמירת הנקיון באוטובוסים היא גם חובתו של הנוסע, אשר לעתים איננו משתף פעולה עם שומרי הנקיון וגורם לכלוך בסמוך לפעולת הניקוי. נעשית פעולת הסברה בקרב ציבור הנוסעים, אולם העניין כרוך בחינוך הציבורי, דבר הדורש זמן.

היו"ר י. נבון:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת אוניה.

ברוך אוניה (מפלגת העבודה הישראלית):

האם ידוע לכבוד שר התחבורה שבאוטובוסים אין כלים מתאימים כדי לאפשר לציבור לשמור על הנקיון באוטובוסים? אני מתכוון לכלים שאפשר לשים בהם אשפה ודברים כגון אלה.

שר-התחבורה מ. כרמל:

האוטובוסים אינם עשויים לאכילת כריכים ותפוחי-זהב, ואיננו סבורים שצריך להתקין בהם כלים בשביל

אבקש את כבוד השר להשיבני :

1. האם זכינות העבודה החדשים שהוענקו לקואופרטיב „אגד“ בשטחים המשוחררים הביא את משרד התחבורה לשקול שנית את היקף הסובסידיות הניתנות לקואופרטיב זה על-ידי המדינה?

2. אם היה שיקול מחודש, מה היו תוצאותיו?

שר-התחבורה מ. כרמל :

היקף הסובסידיה לקואופרטיב „אגד“ נקבע בדצמבר 1967, כחמישה חודשים אחר מלחמת ששת הימים ואחר שתוצאות פעילות הקואופרטיב בשטחים החדשים כבר היו לגנד עיני המחליטים על כך. לפיכך אין עתה יסוד לחזור ולשקול עניין זה.

32. תכניות לשדה-תעופה חדש באילת

חבר-הכנסת י. תמיר שאל את שר התחבורה ביום כ"ג בניסן תשכ"ח (21 באפריל 1968) :

ויאל נא השר להשיבני :

1. האם קיימות תכניות להכשיר שדה-תעופה חדש באילת שישרת את העיר וסביבתה בהתאם לתנאים שייצורו עם ריבוי התיירות וגידולה של העיר?

2. אם כן — היכן ייקבע מקומו של מל-האוויר החדש ומה יהיה היקפו?

3. כמה עתידים להשקיע במפעל כזה?

שר-התחבורה מ. כרמל :

1. בעיית איתור מקום חדש לשדה-תעופה באילת נבדקת עתה ביסודיות על כל השלכותיה השונות.

3. אין עדיין הערכה כספית.

עם זאת רצוני למסור לכנסת כי משרד התחבורה מבצע בימים אלה שיפור והרחבה של בית-הגנתיים הקיים בשדה-התעופה באילת ושיפוץ והארכת המסלול הקיים בהשקעה של 850,000 ל"י בקירוב.

33. פיגור בעבודות הטעינה בנמל אילת

חבר-הכנסת ש. ארבל-אלמחוליו שאלה את שר התחבורה ביום א' באייר תשכ"ח (29 באפריל 1968) :

בעתונות פורסם כי הפיגור הגדול בעבודות הטעינה בנמל אילת גרם להשהיית האוניות העונות בנמל, וכתיצאה מכך נגרמו הפסדים גדולים לחברת „צים“, ליבואנים וליצואנים.

מזכ הנזק הגדול הכרוך בכך למשק הלאומי ולמאמצים הנעשים לכיבוש שוקי ארצות אפריקה ואסיה למוצרים הישראליים, רצוני לשאול את כבוד השר :

1. האם הפרסים בעתונות תואם את המציאות בכללה או בחלקה?

2. אם כן — מה הן הסיבות להשהיית האוניות בנמל?

3. אילו אמצעים תנקט רשות הנמלים, המפעילה את נמל אילת, על מנת להתגבר על תקלות אלה?

שר-התחבורה מ. כרמל :

1. בנמל אילת נגרמה הצטופפות בחדש מארס ובתחילת אפריל.

אשפה מסוג זה. אנחנו מחנכים את הנוסעים לאכול את ארוחתם לפני שהם עולים לאוטובוס או אחרי שהם יורדים ממנו. אין אצלנו מרחקים גדולים כל-כך, ובקווים שהמרחק בהם גדול — עושים הפסקות בשביל צרכים כגון אלה.

30. זיהום אוטובוסים ואי-הגדלת מספר

המפקחים על הנקיון

חבר-הכנסת א. טיאר שאל את שר התחבורה ביום ה' באדר תשכ"ח (5 במארס 1968) :

בעתון „הארץ“ מיום 19 בפברואר 1968 הובאה ידיעה, לפיה רומזים כי הזיהום באוטובוסים הוא תוצאה מהעדר אישור משרד האוצר לתקציב בשביל מפקחי נקיון; ואילו חוגי משרד האוצר טוענים כי כוח-האדם הנוכחי במשרד התחבורה אינו מנוצל ביעילות.

אבקש את כבוד השר להשיבני :

1. האם נכונה הידיעה כי הזיהום באוטובוסים הוא תוצאה מהעדר אישור משרד האוצר לתקציב בשביל מפקחי נקיון?

2. מה האמצעים האחרים שנוקט משרד התחבורה לשם שמירת הנקיון באוטובוסים?

3. האם מנוצל כוח-האדם, שיש עתה ביד משרד התחבורה למטרות אלה, במלוא יכולתו?

4. מה הם האמצעים שנוקט משרד התחבורה לשמירת נקיון האוטובוסים במקרה שלא אישר האוצר מינוי 30 המפקחים, שאת מינויים בקש משרד התחבורה?

5. אילו הוראות ניתנו כדי לשמור בעתיד על נקיון האוטובוסים?

שר-התחבורה מ. כרמל :

1. לא.

2. לפי הוראות משרד התחבורה, האוטובוסים הפועלים בשירות הציבורי עוברים עתה ניקוי יסודי פעמיים בשבוע; ניקוי פנימי, דהיינו טאטוא, נעשה פעמיים ביום בכל אוטובוס. משרד התחבורה עומד בקשר עם הקואופרטיבים לתחבורה במגמה לשכלל את הנקיון על-ידי רכישת מכשירים נוספים לניקוי והגברת התקיפות של הרחיצה היסודית באוטובוסים. שמירת הנקיון באוטובוסים היא גם חובתו של הנוסע, אשר לעתים איננו משתף פעולה עם שומרי הנקיון וגורם ללכלוך בסמוך לפעולת הניקוי. נעשית פעולת הסברה בקרב ציבור הנוסעים. אולם העניין כרוך בחינוך הציבור, שאין להשיגו בזמן קצר.

3. כן.

4. ברור, כי תוספת מפקחים היתה עשויה לשפר את הפיקוח על הנקיון. אולם כבכל תחום אחר פועלים גם כאן במסגרת של תקציב.

31. בדיקת הסובסידיה הניתנת ל„אגד“, לאור

קווי התחבורה החדשים המופעלים על-ידי

חבר-הכנסת א. טיאר שאל את שר התחבורה ביום ז' באדר תשכ"ח (7 במארס 1968) :

שחרור השטחים החדשים הביא לפתיחת קווי תחבורה נוספים המופעלים על-ידי הקואופרטיב „אגד“.

שר-התחבורה מ. כרמל :

1. תיאור מוסמן של תאונות אלה וסיבותיהן יוכל להיעשות רק לאחר גמר ההליכים המשפטיים.
2. אין המשטרה מנהלת סטטיסטיקה לגבי סוגי הנהגים.
3. ב-1966 — 2,284 נהגים; ב-1967 — 1,784 נהגים.
4. 10.1% ב-1966, ו-10.6% ב-1967.
5. בשנת 1966 — 1,528 חברים ו-756 שכירים; בשנת 1967 — 1,352 חברים ו-432 שכירים.
6. הדרכה, הבאת הנהג לפני ועדה מיוחדת, הטלת קנס פנימי. במקרים חמורים, חוזרים ונשנים, מובא הנהג לפני המזכירות.
7. החבר משלם.
8. במחלקה לשירותי רישוי קיימת כרטסת אישית מעודכנת לגבי עבירותיו של כל מחזיק רישון.

35. שיבוש התחבורה הציבורית בירושלים לאחר מצעד צה"ל

חבר-הכנסת ג. האוזנר שאל את שר התחבורה ביום ח' באייר תשכ"ח (6 במאי 1968) :

אורחיה הרבים של ירושלים שבאו אליה בחג העצמאות מכל קצווי הארץ לא יכלו לחזור בו ביום למקומותיהם. סידורי התחבורה הציבורית התמוטטו כליל והדבר גרם סבל רב לאלפי אנשים ופגם ברישומם של שמתח יום העצמאות ושל מצעד צה"ל בבירה.

גם סידורי התחבורה הציבורית בתוך ירושלים נשתבשו כליל, ובניגוד להודעות שנמסרו מראש ושנת-פרסמו על לוחות המודעות, לא נתחדשה התחבורה בעיר בסיום המצעד, אף כי רבים מאד נזקקו לה.

היה ידוע מראש כי רב המספר של המבקרים הזקוקים לסידורי הסעה ולא היתה בכך הפתעה.

הנני מבקש את שר התחבורה להודיעני :

א. האם נבדקו הסיבות להתמוטטות סידורי התחבורה הבין-עירונית מירושלים ולשיבוש החמור בתנועה הציבורית הפנימית בעיר?

ב. מה הן סיבות אלה?

ג. אילו צעדים בדעתך לנקוט בעניין זה?

שר-התחבורה מ. כרמל :

א. אכן נבדקו הסיבות לתקלות בסדרי התחבורה אחר המצעד.

ב. הסיבה הראשית נעוצה בכך שמאות אלפים, אשר התרכזו ביום העצמאות בירושלים במשך ימים מספר, ביקשו לעזבה בבת-אחת מיד אחר המצעד. כן עלה לשיא מספר המתכנסים בירושלים, עקב ההת-עוררות הגדולה סביב תגינות יום העצמאות לעשרים שנות המדינה. לפי דברי המשטרה הגיעו לירושלים 45,000 מכוניות מכל הסוגים, והיה זה שיא בלתי-חוזי. בעקבות כך נגרמו, בתום המצעד, תנאי דחיסות קשים ברחובות ירושלים ובכבישי היציאה ממנה, שאינם עשויים עדיין לקלוט תנועה דבת-היקף כזו.

ג. בעקבות הביורורים שנושאו נקבע, כי תיכנון התנועה באירועים דומים יהיה חייב בעתיד להשאיר מידווח גדול יותר לבלתי-צפוי, תוך קביעת סידורים

2. הסיבה העיקרית להצטופפות נעוצה בחוסר כוח-אדם באילת. בניגוד לנמלים אחרים, אין באילת אפשרות לקבל תגבורת כוח-אדם מלשכת העבודה כדי להתגבר על גלי עבודה בלתי-צפויים ובלתי-מתוכננים מראש. כן קורה שהאווניות מגיעות לנמל באופן בלתי-סדיר, דבר הגורם שיאים תקופתיים וצפיפות, מצד אחד, ושפל בשל חוסר אוניות בנמל, מצד אחר.

3. אחרי שקיבלה רשות הנמלים ביום 28 במארס 1968 הודעה מוסמכת שיש להתכונן להיקף עבודה בסדר-גודל של 400,000 טון מטען כללי לשנה, נעשו כל ההכנות להרחבת המסגרת התפעולית של הנמל: (א) גויס כוח-אדם בצפון הארץ ונעשים מאמצים ליישב אנשים אלה באורח קבע באילת; (ב) הובאה תגבורת ארעית מנמלים אחרים. הדבר התאפשר הודות לסיום עונת פרי הדר; (ג) הוגשו המלצות לוועדה הבין-משרדית לעידוד המסחר עם מזרח אפריקה בדבר מתן תמריצים למתיישבים חדשים באילת והקלות בהשגת דירות; (ד) נרכש והוזמן ציוד נוסף. אין עתה חוסר ציוד בנמל אילת; (ה) אורגנו קורסים להכנת בעלי-מקצוע הדרושים להפעלת 14 צוותי עבודה בנמל.

34. נהגי אוטובוסים המעורבים בתאונות דרכים

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמוזלני שאלה את שר התחבורה ביום ח' באייר תשכ"ח (6 במאי 1968) :

בעתון "מעריב" מיום 24 באפריל 1968 מורסם: "ביום שלישי, 23 באפריל 1968, 5 אוטובוסים היו מעורבים בתאונות דרכים. 17 מתוך עשרות הפצועים נשאו מאושפזים אחר התנגשות בין 2 אוטובוסים מצפון לעזה. 2 אוטובוסים אחרים התנגשו בשרון ו-8 נוסעים נפצעו. אוטובוס אחד התהפך ליד באר-שבע ו-10 אנשים נפצעו. בלילה הקודם התנגש אוטובוס שהסיע את שחקני התיאטרון האנגלי ומספר נוסעים נפצעו."

נוכח מספר מדאיג זה של תאונות דרכים קטלניות שקרו במשך 24 שעות זבהן היו מעורבים אוטובוסים, רצוני לשאול את כבוד השר :

1. מה הן הסיבות שגרמו לתאונות אלה?
2. כמה נהגי אוטובוסים היו מעורבים בתאונות דרכים, בהן נפגעו אנשים בשנת 1966, 1967 ובשליש האחרון של 1968?
3. בכמה תאונות דרכים היו מעורבים נהגי האוטובוסים של הקואופרטיבים לתחבורה ציבורית בשנים 1966 ו-1977?

4. איזה אחוז מהוות תאונות אלה מכלל תאונות הדרכים שהיו בשנים הנ"ל?

5. כמה מן הנהגים המעורבים בתאונות היו חברי קואופרטיבים וכמה מהם נהגים שכירים?

6. אילו אמצעים נוקטים הקואופרטיבים כלפי הנהגים המעורבים בתאונות דרכים?

7. האם את הקנס, המוטל על חבר קואופרטיב המעורב בתאונה, משלם הקואופרטיב על חשבוננו, כולו או בחלקו?

8. האם קיימת כרטסת אישית של נהגי האוטובוסים במשרד הרישוי, בה נרשמות כל עבירות התנועה שלהם, והאם היא מעודכנת?

בניו-יורק, שהמיכליות המוצעות להובלה משקלן כ-20 טון היחידה. היות ואין באוניות "צים", הפועלות בקו זה, מנופים המסוגלים להרים משקל כזה, וגם אין מנופים מתאימים בנמל אילת, הודיעה חברת "צים" שאין ביכולתה לבצע את ההובלות המוצעות.

3. לא.

4, 5. רשות הנמלים ערכה סקר למעבר סחורות מאילת לאשדוד בגשר יבשתי. כן בודקת ועדה בראשות מנכ"ל משרד התחבורה ובהשתתפות נציגי משרדי החוץ, האוצר, המסחר והתעשייה ורשות הנמלים את הנושא בכללו על בעיותיו השונות.

37. הפעלת זוטובוסים בתל-אביב

חבר-הכנסת י. תמיר שאל את שר התחבורה ביום י' באייר תשכ"ח (8 במאי 1968):

יואיל נא השר להשיבני:

באילו מידה הוצדקה הפעלת שירות הזוטובוסים בתל-אביב?

שר-התחבורה מ. כרמל:

הזוטובוסים ממלאים תפקידים במסגרת שירותי המוניות בתל-אביב, ככל המוניות האחרות, ובמידה שהם נשארים בתחום זה, הם עושים מלאכתם כראוי ולשביעת רצון הציבור.

38. סכסוך העבודה בנמל אילת ותכנון לפיתוח הנמל

חבר-הכנסת נ. פלד שאל את שר התחבורה ביום ט"ז באייר תשכ"ח (14 במאי 1968):

אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. מה היו הסיבות לסכסוך העבודה בנמל אילת?
2. על איזה בסיס נתיישב הסכסוך?
3. מה הן תכנית הפיתוח של נמל אילת?

שר-התחבורה מ. כרמל:

1. הסיבות לסכסוך העבודה בנמל אילת מקורן בפירוש שונה של חוזה העבודה ובאופן יישומו, בעיקר לגבי הסעיף של שעות העבודה בקיץ.

2. הסכסוך נתיישב על בסיס הקביעה של האיגוד המקצועי כי משך משמרת א' בקיץ יעמוד על 6.5 שעות, לפי חישוב נורמה של 8 שעות.

3. בפיתוח של נמל אילת הושקעו עד כה למעלה מ-30 מיליון לירות. נמל אילת הוא מן הנמלים החדשים והמשוכללים ויכול לשרת את הסחר והספנות באזור עוד שנים רבות ללא השקעות בסיסיות גדולות.

תכנון הפיתוח הקרובות של נמל אילת כוללות: (א) בשלבי בניה: (1) בית קרו; (2) סככה בשטח 3,500 מ"ר; (ב) בשלבי תכנון: (1) סככה בשטח 5,300 מ"ר; (2) הרחבת חדר האוכל ל-350 מקומות; (3) הרחבת השירותים ל-14 צוותים; (4) רכישות ציוד תפעולי: (1) רכישת מלגות, גוררים, גוררים וכיוצא בהם; (2) הזמנת עגורן שער נוסף; (ד) בשלבי בירורים עם מפעלים: (1) הקמת סילו לגרעינים; (2) הקמת מיתקן ימי ותפעולי לשינוע חומצה זרחית.

שאפשר יהיה לסלק תקלות תוך כדי הביצוע. מטה מתאים יפעל ברציפות לצורך התערבות פעילה, תוך כדי הביצוע, בעת שיתגלו תקלות. קליטת הנוסעים בתחבורה הציבורית תיעשה בעתיד במספר תחנות מרוחקות זו מזו במידה מספקת וייקבעו הסדירים מתאימים למכירת כרטיסים. בתוך העיר ייקבעו כמה צידים לתנועה הציבורית, חופשיים מכל תנועה אחרת ומוחזית מכוניות. התכנון לשיפור מערכת הכבישים, שהוחל בביצועו, יסייעו אף הן בפתרון בעיות התנועה ההמונית.

36. הצעת חברת "אינטרקונטיננטל טרסלי" ליצירת גשר יבשתי בין אילת ואשדוד

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמולינו שאלה את שר התחבורה ביום י' באייר תשכ"ח (8 במאי 1968):

בעתון "מעריב" מיום 30 באפריל 1968 פורסם: "אתמול התקבל ברשות הנמלים מכתב מחברה אמריקאית "אינטרקונטיננטל טרסלי" (שהיא חברת הובלה אמריקאית ענקית המפעילה אוניות, רכבות ומשאיות שבאמצעותם היא מקיימת גשר יבשתי במיכלים מיפן לאירופה דרך ארצות-הברית), בו נאמר כי נציג חברת "צים" בניו-יורק הודיע לחברה שהיא איננה חושבת שגמלי הגשר בישראל (נמל אשדוד ונמל אילת) מסוגלים לטפל בפרויקט שמציעה הנהלת רשות הנמלים. המדובר הוא בהצעת החברה האמריקאית לחברת "צים" להתחיל במשלוח גסיוני של מטענים במיכלים מחבש לאירופה דרך נמלי אילת ואשדוד. חברת "צים", כותבת החברה האמריקאית, לא גילתה עניין בעסקה זו בטענה שאין לה אוניות לכך וכי היא איננה מעוניינת בדבר".

בהתחשב בעובדה שמעבר סחורות בגשר יבשתי בין נמלי אילת לאשדוד מאפריקה לאירופה ובכיוון ההפוך יכול לתרום רבות לפיתוח הנמלים ולהפיכת ישראל לארץ של מעבר סחורות בין-יבשתי עם כל היתרונות שבכך למשק הלאומי, ונוכח אי-יכולותה של חברת "צים" לפעול בכיוון זה כפי שפורסם בעתון והמסקנות המשתמעות מכך, — רצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם הפרסום בעתון תואם את המציאות בכללה או בחלקה?

2. אם כן, מה הם המניעים של חברת "צים" לסירוב לקבל את הצעת חברת "אינטרקונטיננטל טרסלי" למעבר מיכלים מחבש לאירופה דרך נמלי אילת ואשדוד?

3. האם הסירוב של "צים" נתקבל בתיאום וביר דיעת משרד התחבורה?

4. האם משרד התחבורה ערך סקר לבדיקת האפשרות למעבר סחורות מנמל אילת לנמל אשדוד בגשר יבשתי?

5. אם כן, מה הן תוצאות הסקר?

שר-התחבורה מ. כרמל:

1. החברה האמריקנית ביקשה ממשרד "צים" בניו-יורק מחירים לדמי הובלה מהוגנים לאילת, ולא מחבש.

2. החברה האמריקנית הודיעה למשרד "צים"

39. תכנית לסלילת כביש רב-מסלולי בעמק המצלבה בירושלים

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר התחבורה ביום ח' בסיון תשכ"ח (4 ביוני 1968):

במאמר מערכת, שהתפרסם ב"הארץ" של יום 26 במאי 1968, נאמר כי שר התחבורה הודיע לפרופסור יגאל ידין, לאחר שהלה התריע נגד הכוונה להשחית את עמק המצלבה בירושלים על-ידי סלילת כביש רב-מסלולי, כי אין מנוס מסלילת הכביש במקום המוצע. שאלותי הן:

1. האם הידיעה הנ"ל נכונה?
2. האם הוזמנו לגבי הכביש הנדון גם תכניות אחרות, אשר אין בהן כדי להביא לידי השחתת המקום?
3. האם יש מניעה להסטת תוואי הכביש, ואם קיימת מניעה — מהי?

שר התחבורה מ. כרמל:

1. נכון, כי נמסר לפרופ' יגאל ידין על ההכרח לסלול כביש על פני המדרון המזרחי של עמק המצלבה, אך אין זה הדבר בעלול להשחית את העמק.
2. מומחים לדבר בדקו את כל האפשרויות והגיעו למסקנה בדבר החיוניות להעביר את הכביש מצפון לדרום במקום זה, באופן שהוא יפתור את בעיות התנועה של ירושלים וישתלב במבנה של עמק המצלבה. לפי התכנית ייסלל הכביש בשני מסלולים נפרדים, בגבהים שונים, עם רצועות ירק ועצים רחבה למדי ביניהם, והוא יהיה עשוי להשתלב יפה בנוף. בלי לפגוע במשהו במנזר ובסביבתו הקרובה. לפי ההצעה יהיו גם מעברים להולכי רגל, באופן שאלה לא יופרעו כלל בתנועתם בגן על-ידי כלי-הרכב. דבר כגון זה מקובל בגנים ציבוריים בערי העולם, שאין מתנזרים מהעברת כבישים בתוכם, אם הדבר נעשה בצורה מתאימה ובעצה עם אדריכלי נוף וגנים.

3. אין אפשרות להסיט את הכביש לתוואי אחד בגלל שטחים בגוים שאין להרסם. כל תוואי אחד בעמק יפגע יותר מן התכנית האמורה.

הי"ר י. נבון:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):

האם כבוד השר נכון לכך, שהתכנית הקיימת תיבדק על-ידי ועדה בהשתתפותו של הפרופסור ידין?

שר התחבורה מ. כרמל:

אני נכון.

40. הימלכות בדעת מר דוד בן-גוריון בדבר ההצעה להעניק לו "פרס ישראל" לשנת תשכ"ח

חבר-הכנסת י. תמיר שאל את שר החינוך והתרבות ביום ח' באייר תשכ"ח (6 במאי 1968):

יואיל נא השר להשיבני:

1. האם נועץ כבוד השר במר דוד בן-גוריון בטרם החליט להעניק למר בן-גוריון את "פרס ישראל" לשנת תשכ"ח?
2. אם כן — מה היתה תשובת מר בן-גוריון?

סגן שר החינוך והתרבות א. דלין:

1. יושב-ראש ועדת השופטים של "פרסי ישראל" תשכ"ח, הפרופ' ב"צ דינור, הביא לידיעתו של מר דוד בן-גוריון את הצעת הוועדה להעניק לו פרס כבוד של "פרסי ישראל" לשנת תשכ"ח.

2. לפרופסור דינור היה הרושם הברור, לאחר שאלותיו של מר בן-גוריון להנמקת הפרס ולאחר בירור המועד המדויק של טקס חלוקתו, שמר בן-גוריון נכון לקבל את הפרס "ברוח טובה", ואת הרושם הזה מסר גם לחבריו בוועדת השופטים.

41. פעולתה של הוועדה למניעת הפצתם של ספרי תועבה

חבר-הכנסת ש. י. גרוס שאל את שר החינוך והתרבות ביום ט"ז באייר תשכ"ח (14 במאי 1968):

במדור "קוראים כותבים" של העתון "מעריב" ביום ז' באייר תשכ"ח (5 במאי 1968) מפרסם אחד ההורים מכתב בכותרת "סטלג סטלינגרד — חרפה להיסטוריה ולחינוך". בעל המכתב כותב בין היתר: "אני יכול שלא להביע את בחילתי והדעותי נוכח הדרך שבחרו סופרים ומ"לים מסויימים. הספרון דנן גדוש חומר מיני מהסוג הגרוע ביותר המאיים להשחית את חינוכם של ילדינו, המעיינים בו בלהיטות במחתרת". הכותב מתריע נגד "תופעה אינונטילית וקלוקלת זו שאינה הולמת מדינה תרבותית כמדינתנו".

ליד משרד החינוך קיימת, לפי מיטב ידיעתי, ועדה מיוחדת שמתפקידה למנוע הוצאת ספרי תועבה.

הנני מתכבד לשאול את כבוד השר:

- א. האם הוועדה הנ"ל פעילה בכלל?
- ב. אם כן, כיצד ייתכן שהוועדה לא מנעה הופעתו של הספר הנ"ל?
- ג. כמה ספרים נפסלו על-ידי הוועדה ונמנעה הופעתם בשנת תשכ"ז?
- ד. כמה ספרי תועבה הוחרמו בשנת תשכ"ז?
- ה. מה עושה משרד החינוך ומה בדעתו לעשות כדי לרסן הוצאתם והפצתם של ספרים קלוקלים המרעי-לים את נפש בני הנוער?

סגן שר החינוך והתרבות א. דלין:

ליד משרד החינוך והתרבות קיימת ועדה שמתפקידה לחוות דעה על חומר המוגש לה ושהוא בחזקת תועבה.

- א. הוועדה פעילה כמו בעבר.
- ב. אין לוועדה סמכות למנוע הופעת ספרים.
- ג. בשנת תשכ"ז נפסלו על-ידי הוועדה 10 ספרים.
- ד. רק המשטרה מסמכת להחרים ספרים.
- ה. לפי החוק הקיים, רק בית-המשפט יכול לאסור הפצתו של ספר ולהעניש את האחראים להוצאתו. ועדה שנתמנתה על-ידי שר המשפטים ושבראשה עומד השופט א. ויתקון בודקת עכשיו את הבעיה ותציע הצעות לפתרונה.

הי"ר י. נבון:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת גרוס.

2. אין תכניות לפתיחת מוסדות חדשים בשנת תשכ"ט.

3. קיימת תכנית לסגור בהדרגה מספר ניכר של מוסדות, מן הטעמים הבאים:

(א) יש מקרים רבים של כפילות, כגון שני בתי-מדרש סמוכים או בית-מדרש ומדרשה. (ב) לשם ייעול ההכשרה — בזכות האפשרות של ריכוז מורים וציוד במוסד גדול, פתיחת מסלולים רבים ושונים, חיסכון בהוצאות וכיוצא בהם. (ג) לשם העלאת הרמה — הפיכת מדרשות לבתי-מדרש ומיזוגם עם בתי-מדרש קיימים. (ד) הרוויה במספר המורים.

המפה החדשה של המוסדות להכשרת מורים כוללת בסך הכל 23–25 מוסדות בכל הארץ (לעומת 47–52 בתשכ"ח ולעומת 62 מוסדות בתשכ"ז), ועודנה נבדקת במשך.

בשנת תשכ"ט לא תיפתחנה כיתות א' במוסדות הבאים: 1. בית-המדרש הממלכתי בנתניה; 2. בית-המדרש הממלכתי-דתי בנתניה; 3. המדרשה הממלכתי-תורתית לגנות בשפיר; 4. המדרשה לחינוך גופני בבאר-שבע.

במוסדות שונים הופחת מספר הכיתות א', שנקבע לתשכ"ט, לעומת תשכ"ח. ביניהם: סמינר הקיבוצים בתל-אביב ובית-המדרש הממלכתי בהדסים.

המדרשה למורים עולים תתמוזג עם בית-המדרש הממלכתי בבאר-שבע; שני הסמינרים של עליית הנוער יתמוזגו עם בתי-המדרש למורים בכפר הנוער הדתי ובבית-הכרם (ירושלים).

43. אווידה עוינת לנבחרת ישראל בתחרות

כדורגל בין-לאומית בטהרן

תבר-הכנסת י. תמיד שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ד באייר תשכ"ח (22 במאי 1968):

במשחקי גביע אסיה לנוער בכדורגל, שנסתיימו זה עתה בטהרן, התנסו שחקנינו בנסיון קשה של יחס עויין מלווה אלימות מצד חלק משותפי המשחקים ומקהל הצופים. חלק מהמשחקים התנהלו באווירה בלתי-נסבלת ובקרב ספורטאינו נשמעו קולות לא לחזור למשחקים אלה.

בקשר למאורעות עגומים אלה אבקש את כבוד השר להשיב:

1. האם הידיעות הנ"ל נכונות?
2. אם כן — מה אירע בטהרן?
3. מהי תגובת משרד החינוך והתרבות להתרח-שויות הנ"ל?

סגן שר החינוך והתרבות א. דליק:

תחילה — תיקון טעות: נבחרת הנוער בכדורגל לא שיחקה בטהרן, כי אם בסיאול. נבחרת הבוגרים שיחקה בטהרן.

1. הידיעות לגבי המשחקים בטהרן נכונות רק בחלקן. לא היתה אלימות מצד קהל הצופים והשותפים למשחק.
2. היתה התנהגות פרועה מצד קהל הצופים בטהרן. זו היתה גם לגבי קבוצות אחרות (בורמה למשל). נכון שהיו גם קריאות בוז למדינתנו מצד אלמנטים מסוימים בקהל.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):

האם נוכח העובדה, כפי שאמר סגן שר החינוך והתרבות, שהוועדה הפועלת ליד משרד החינוך לא הצליחה ואינה יכולה למנוע הפצתם של ספרים פור-נוגרפיים, האם אין סגן שר החינוך סבור שהגיע הזמן שדווקא משרד החינוך יטול יזמה כדי לשנות ולתקן את החוק הקיים, על מנת למנוע הפצתם של ספרים פורנוגרפיים בקרב הנוער?

סגן שר החינוך והתרבות א. דליק:

לוועדה הקיימת יש ערך, כי יש מוציאים-לאור רבים המקבלים חוות-דעתה. לשאלה של תיקון החוק ומידת יעילותו של החוק, וכל יתר הבעיות הקשורות בנושא זה, אמרתי שקיימת ועדה שמונתה על-ידי שר המשפטים, ואשר בראשה עומד שופט נכבד. אני מציע לחכות למסקנותיה.

42. נתונים על המוסדות להכשרת מורים

תבר-הכנסת ג. פלד שאל את שר החינוך והתרבות ביום ט"ז באייר תשכ"ח (14 במאי 1968):

הריני מתכבד לשאול:

1. מהו מספר המוסדות להכשרת מורים ומה מספר הלומדים בהם?
2. האם יש תכניות לפתיחת מוסדות חדשים להכשרת מורים, ומה הן?
3. האם יש תכניות לסגירת מוסדות להכשרת מורים, ואם כן — אילו מוסדות ומתוך אילו נימוקים?

סגן שר החינוך והתרבות א. דליק:

1. מספר המוסדות להכשרת מורים וגגות בשנת תשכ"ח:

בתי מדרש ממלכתיים	11
בתי-מדרש ממלכתיים-דתיים	8
בתי-מדרש של אגודת ישראל	4
בתי-מדרש ערביים	1
סך כל בתי-המדרש	24
מדרשות ממלכתיות	2
מדרשות ממלכתיות-דתיות	8
מדרשות אגודת ישראל	4
סך כל המדרשות	14
מדרשות למורים מקצועיים	9

סך הכל: 47 מוסדות.

על אלה יש להוסיף: 1 מדרשה חד-שנתית להשלמת השכלתם העברית של מורים עולים, 2 סמינרים של עליית הנוער (נתמכים), 2 מכונים להכשרת מורים מן הגולה — לגולה (בפיקוח המשרד). בסך הכל — 52 מוסדות.

בכל המוסדות הנ"ל (פרט לשני המכונים למורים לגולה) לומדים בשנת תשכ"ח (במספרים מעוגלים):

לימודי שנה א'	3,850 תלמידים
לימודי שנה ב'	3,700 "
לימודי שנה ג'	130 "

סך-הכל 7,680 תלמידים

— שאלות ותשובות (דלין, אונא, נבון); הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת (נבון, אונא); סקירת שר המשפטים על פעולות משרדו (נבון, י. ש. שפירא) —

שבועה עתיקת-יומין זו על-ידי כנסיות יש בה משום פגיעה ברגשות העם העמוקים ביותר וחילול הקודש. אודה לכבוד השר אם ישיבי:

- א. מה הסיבה להכללת ציור הכנסיות בחוברת?
- ב. האם יעמיד השר את האחראים לפרסום על אחריותם?
- ג. האם תימשך הפצת החוברת?

סגן שר החינוך והתרבות א. דלין:

א-ב. גלופת הכנסיה לא הוזמנה על-ידינו והיא שובצה בחוברת במקרה, על-ידי גרפיקאי שהוזמן לעריכת גרפית של החומר.

ג. החוברת, הכוללת הצעה לקישוט בית-הספר לקראת אירועי שנת העשרים, הופצה בחופשת הפסח בכל בתי-הספר. חוברות נוספות מופצות רק על יסוד בקשות מיוחדות של המעוניינים בחומר זה.

היו"ר י. נבון:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת אונא.

משה אונא (מפד"ל):

האם אני צריך להבין מתשובת סגן שר החינוך והתרבות שהחוברת תופץ גם להבא באותה צורה כפי שהופצה עד עכשיו?

סגן שר החינוך והתרבות א. דלין:

הסברתי שהחוברת תופץ רק על יסוד בקשות מיוחדות.

הקהל הטהרני הקנאי רצה, בכל מחיר, בנצחון קבוצתו. יש לדעת שזו הפעם הראשונה שמתקיים בטהרן מפעל בין-לאומי מסוג זה.

יצויין שהשיפוט לא עמד ברמה בין-לאומית, הוא היה מעוות. באסיה אין עדיין, לדעתנו, הכשרה לשיפוט בין-לאומי ברמה גבוהה.

מאידך גיסא יש להדגיש שנבחרת הנוער בסיאול זכתה ליחס חם ולבבי מצד האזרחים. נציגינו זכו להערכה מיוחדת בישיבת הוועד הפועל של הקונפדרציה האסיאנית לכדורגל.

3. ההתאחדות לכדורגל, לאחר התייעצות עמו, העלתה הצעות לתיקונים יסודיים בחוקת הקונפדרציה בשטח המפעלים הבין-לאומיים, על מנת להבטיח ניהול וביצוע תקין של משחקים בעתיד.

44. חוברת „עשרים למדינת ישראל" עם ציור כנסיות כסמל ירושלים

חבר-הכנסת מ. אונא שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ט באייר תשכ"ח (27 במאי 1968):

בימים אלה יצאה לאור חוברת מדריך למורה, „עשרים למדינת ישראל", בהוצאת משרד החינוך והתרבות, המזכירות הפדגוגית לחינוך יסודי ולהכשרת מורים.

בעמ' 62 של החוברת, מעל הכותרת „אם אשכח ירושלים", מצוירות ברקע (להמחשת הכותרת הנ"ל) כנסיות הנושאות צלבים בראש מגדליהן. המחשת

ג. הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת

היו"ר י. נבון:

אמסור את רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת הכנסת, להודעה.

ברוך אונא (יו"ר ועדת הכנסת):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. הריני מתכבד להודיעכם כי חבר-הכנסת יזהר הדרי הודיע לוועדת

הכנסת, כי ביום 27 במאי שנה זו עזב את סיעת המפלגה הליברלית העצמאית והצטרף לסיעת מפלגת העבודה הישראלית.

ועדת הכנסת קיבלה את ההודעה לתשומת-לבה ומביאה אותה לידיעת הכנסת.

ד. סקירת שר המשפטים על פעולות משרדו

היו"ר י. נבון:

אנחנו עוברים לסעיף ג' בסדר-היום: סקירת שר המשפטים על פעולות משרדו. רשות הדיבור לשר המשפטים.

שר המשפטים י. ש. שפירא:

כנסת נכבדה. פעילותו של משרד המשפטים במשך השנה שחלפה השתרעה כרגיל על פני שני שטחים. האחד הוא זה של משרד המשפטים עצמו, ובתי המשפט ומשרדי ההוצאה לפועל בכלל זה, והשטח האחר הוא זה של כלל עבודת הממשלה, אשר משרד המשפטים וחבר הממשלה הממונה עליו משולבים בה. דוגות השילוב תלויות כמובן בטיב עבודתה של הממשלה, בהיקף השאלות המשפטיות המתעוררות בפעולות הממשלה, בשיקולים מדיניים-משפטיים ובנחיצות לפתור בעיות בדרכי חקיקה.

משרד המשפטים עסק בשנה האחרונה בעבודת

חקיקה ענפה לפי קווי היסוד של הממשלה ובהתאם לתכנית ששרטטתי לפני הבית בנאומי הפרוגרמטי בכ"ס לפני שנתיים. המשכנו לעבוד לפי התכנית שקבענו לעצמנו.

במתכונתם של חוקים יסודיים — אם הם מכונים חוקי-יסוד ואם לאו — התקדמנו במידה ניכרת. חוק יסוד: הממשלה, שהובא על ידי ראש הממשלה לקריאה ראשונה ביום חנוכה משכן הכנסת, בדיקתו הולכת ומסתיימת בוועדת המשנה לחוקי-יסוד של ועדת החוקה, חוק ומשפט, ויש להניח שהבאתו לקריאה שנייה ושלישית תתקיים עוד במושב זה.

הדיון בחוק לא זו בלבד שעורר עניין רב במליאת הכנסת ובוועדת המשנה לחוקי-יסוד, אלא היה מוקף דעת קהל רחבה ויכוחים לא מעטים, אשר ימצאו את ביטוי ים המאוזן בנוסחו הסופי של החוק אשר יתקבל בבית.

המחוזי, והשיטה פועלת יפה. אין לשיטה אחיזה בחוק הקיים, והשאלה היא: איך להנהיגה באופן כללי בכל בתי-המשפט בארץ ולהבטיח את הדבר בחוק. אלה הן מקצת מן הבעיות שאנו מנסים לפתור בניסוח הצעת החוק המתקן והמאחד את חוק השופטים וחוק בתי-המשפט.

עלי לתקן הערה אחת בסקירה שהגשתי. נאמר שם בעמוד 3, שמשרד המשפטים הכין נוסח הצעת חוק יסוד: זכויות האדם, אשר יוגש לוועדת-המשנה לחוקי יסוד. הדבר אינו מדויק. עובדי משרד המשפטים הכינו טיוטה כזאת, ואין ספק שאני וחברי שבמשרד המשפטים נעמוד לרשותה של ועדת-המשנה לחוקי יסוד ולרשותה של ועדת החוקה, חוק ומשפט, לשם הכנת הצעת החוק לקריאה ראשונה בכנסת. אולם עבודת הכנתה של הצעת החוק האמורה תיעשה על-ידי ועדת-המשנה לחוקי יסוד ועל אחיותיה.

כאן עלי להזכיר את הצעת חוק ועדות חקירה, שעבדה קריאה ראשונה בכנסת ונמצאת בידי ועדת החוקה, חוק ומשפט. אין זה חוקי יסוד לפי הנומנקלטורה הרשמית, אבל בוודאי שכל תוכנה וכל פרטיה מצביעים לעבר תפיסות קונסטיטוציוניות.

ועתה הרשו לי לפנות לחוקים הקפיטליים, הקו' דקסים, שעליהם דיברתי בסקירתי שלפני שנתיים. בי כולתי לומר לבית, שהוועדה בראשותו של הפרופסור טדסקי שוקדת על הכנת הפרק הכללי של חוק החוזים. התקדמותה של עבודת הוועדה היא לפי טבע הנושא גם יסודית וגם איטית. אני רוצה לקוות, שיעלה בידי להביא לפני הכנסת הזאת הצעת חוק שתבטא את החלק הכללי של חוק החוזים. בינתיים נתקבלו בכנסת חוק הערבות, חוק המשכון וחוק השומרים, ונמצאות בטיפול מתקדם של ועדת החוקה, חוק ומשפט הצעת חוק המכר והצעת חוק המתנה, ואנו יכולים איפוא לראות קווים מוחשיים של קודקס חוק החוזים בהת' הווה.

הדברים האלה חלים כמובן גם על הוועדה האחרת, זו שבראשותו של נשיא בית-המשפט העליון הפרופסור שמעון אגרנט, המכינה את הפרק הכללי של הקודקס הפלילי. הוועדה מתקדמת בעבודתה, ואני מעריך שהכנסת הזאת תספיק לדון בהצעת חוק אשר תקבע את עקרונות הקודקס הפלילי החדש של המדינה.

הכנתה של הצעת חוק המקף ענייני ביטוח לענפי וצורותיו, אשר בה עוסקת הוועדה בראשותו של שופט בית-המשפט העליון ד"ר ויתקון, התקדמה במידה ניכרת בעבודתה, ואני מניח שבקרוב אוכל להביא לכנסת הצעת חוק שתקיף שני פרקים של הנושא.

חוק סדר הדין הפלילי, שנתקבל בשנת 1965, מביא אותנו לידי מסקנה חשובה למדי לגבי שיטת עבודתנו. עד עתה היה נהוג למנות ועדה להכנת חוק חשוב, לקבל את הדין-וחשבון שלה, ולפזרה בתודה. מכאן ואילך נמשכה העבודה במשרד המשפטים, בממשלה ובכנסת, וכשנתקבל החוק סוף סוף בקריאה שנייה וש' לישית — ראו את המלאכה כגמורה.

חוק סדר הדין הפלילי מראה לנו בעליל שאין זו שיטה מספקת. חוק חדש טעון הרצה, ויש לעקוב אחרי החוק בהפעלתו, כדי לעמוד תוך כדי נסיון על פגיו מותיו, אם בחסר ואם ביתר.

תופעה זו של עירנות ניכרת בנושא של חוקי-היסוד היא בלי ספק לברכה, כי חשובה היא ההכרה כי הנוסח הסופי של החוק נתמך ונשען על דעת הציבור רובו ככולו.

הגענו במשרד המשפטים לשלב מתקדם בהכנת השינויים ובהוספות לחוק בתי-המשפט ולחוק השופטים, אשר יאוחדו והיו חוקי יסוד, כפי שהודעתי בהודמנויות קודמות בכנסת.

בהכנת הצעת החוק הזאת אנו נעזרים בהצעותיהם ובביקורתם של נשיא בית המשפט העליון וחבריו, ונבקש את עזרתו של שופטי בתי-המשפט הנמוכים יותר. ידי-עותיהם העיוניות והמעשיות תהינה לנו לעזר רב לפני שנגיש את הצעת החוק לאישור הממשלה לשם הנחתה על שולחן הכנסת.

קהל רב ומגוון מזדקק יום-יום לבתי-המשפט דעת ציבור ערה מלווה את עבודת בתי-המשפט. תקוותי היא, שדעת הקהל תלווה בערנות ובעניין את הדין בכנסת ואת עבודתו הסופי של החוק. על תוכנו של החוק אצטרך להרצות לבית בקריאתו הראשונה, אולם יורשה לי לספר לבית בשלב זה על מספר בעיות המעסיקות אותי בעת הכנת החוק.

הדין הפומבי במשפטים הוא אחד מיסודותיו הקונסטיטוציוניים של חוק בתי-המשפט הקיים. קנאותו של ציבורנו לפומביות הדין באה לידי ביטוי מוחשי בשעת הבירורים ביחס לחוק לשון הרע, דומני שאין כלל חילוקי דעות לגבי חיוניותה של פומביות הדין; יש כמובן יוצאים מן הכלל מעטים, מהם המקובלים על הכל ומהם שנויים במחלוקת בדעת הקהל, אבל, כאמור, על עצם הרעיון של חובת הדין הפומבי אין איש מערער. והנה למעשה הונהגה בבתי-המשפט, על-פי תקנות סדרי הדין האזרחיים, שהתקין שר המשפטים, שיטה של טענות בכתב, אם בערכאה ראשונה ואם בערעור. במקום הרצאת הדברים בעל פה בפומבי בפני בית-המשפט בנוכחות הצד המתנגד ובנוכחות הקהל, באים סיכומים בכתב, הנעלמים, באופן טבעי, מתשומת-לבו של הקהל והמסורים לעינים של בית-המשפט והמתנגד בלבד. אין ספק בדבר ששיטה זו תורמת רבות ליעילות עבודת בתי-המשפט, למניעת טענות שבהפ' תעה ולבירור תמציתי של העניינים הנמצאים בדין בבתי-המשפט. אולם אין ספק ששיטה זו מכרסמת בפומ' ביות הדין, לא מעטים הם המשפטים, ובמיוחד הערעורים, המתבררים לפי שיטה זו, שבהם מבוטלת למעשה פומביות הדין. עניין, המתברר על יסוד תצהירים בכתב וטענות שכתב, מחברד כולו שלא על דרך הפומביות. עניין המסתכם על פי טענות בכתב, ואפילו הן מתבססות על עדויות שבעל-פה שנשמעו בפומבי, אין לומר עליו שהדין בו היה על טהרת הפומביות. יש איפוא לחפש שבי-זהב בין צורכי הפומביות לבין נימוקי היעילות, והדברים צריכים לבוא על תקנם לא רק בשינויים בתק' נות סדרי הדין שאני עומד לעשות, אלא בחוק עצמו.

שאלה אחרת היא דרך קביעת משפטים. בעולם הגדול יש שאיפה חזקה להגיע להסדר מיכני בקביעת עניין פלוני לפני שופט פלוני, הכל כדי למונע הכונות בירורים של עניינים מסוימים לפני שופטים מסוימים. בבית-המשפט המחוזי בתל-אביב הונהגה שיטה מיכנית על-ידי הפרופסור צלטנר, נשיא בית-המשפט

על התקלה שבדבר עמדו בחלקים שונים של העור-
לם התרבותי. לכאורה אין קושי להפוך את הסדר. אבל
הדבר אינו פשוט. יש שהנתבע בפלילים בקשר לתאונה
מבכר להודות באשמה ולהיפטר בעונש כספי קל
יחסית, ובלבד שלא יצטרך להזדקק לזילותא דבי-דינא,
הכרוכה בדיון לגופו של עניין. כמובן, אם ייקבע
כלל שפסק-דין בעניין פלילי משמש תמיד הוכחה חותכת
לגבי התוצאות האזרחיות הנובעות ממנו, ייגרם עיוות
דין בבתי-המשפט האזרחיים מחד גיסא, והארכה מיו-
תרת של הדיונים בבתי המשפט הפליליים מאידך גיסא,
כי הנאשמים יראו בדיון הפלילי את עיקר המערכה
הכספית. זוהי רק דוגמה אחת של הקושי בהפיכת הסדר
הקיים. ועדת זוסמן נתבקשה להקיא את הבעיה מכל
צדדיה ולהציע לנו פתרון או מערכת של פתרונות, ואנו
מקווה שבמושב החורף תלבש ההצעה עוד וגידים
של הצעת חוק, שתונח על שולחן הכנסת.

שלוש ועדות מומחים אחרות, שרצוני להזכיר
לבית, הן: אחת — בראשותו של שופט בית המשפט
העליון מר חיים כהן, הבודקת את דרכי הענישה והטיפול
בעבריו. תעודתה של ועדה זו היא קשה ביותר. התפילה
"יתמו חטאים מן הארץ ורשעים עוד אינם", בלוויית
הפירוש המסודר — "חטאים ולא חוטאים", היא נחלתם
של אנשי תרבות בכל דור ודור. כולנו קובלים על
חוסר יעילותם של בתי הסוהר בתיוקן הסוטים מן
הדרך הישרה, ועדיין לא מצאנו תחליף.

הרב-גוניות של הסטיה הפלילית אינה מוצאת את
ביטוייה בשיטת הענישה. הרבה פנים לעבירות פליליות,
מקורותיהן ומניעיהן, אולם דרכי הענישה הן מועטות
וחד-גוניות. קרימינולוגים, שופטים ומשפטנים אחרים
מחפשים תרופות, והישע מהם והלאה; אולם אין אנו
פטורים מחיפוש. ישנן מחלות במדע הרפואה שאין
להן תרופה רדיקלית וכל זאת מקילים את הסבל על
ידי פלאטיבים. הוא הדין לגבי המחלה התברבת —
מחלת הפשיעה. אין אנו פטורים מלחפש תרופות ולו חל-
קיות שתשפרנה את דרכי הענישה והטיפול בעבריו,
וכאמור עוסקת ועדת כהן בסוגיה זו.

ועדה אחרת הוקמה על ידי לשאלת פרסומים פור-
נוגרפיים. בראש ועדה זו עומד שופט בית המשפט
העליון הד"ר ויתקון. גם כאן נמצא העולם בלברייט.
אין אחידות דעות בתשובה לשאלה מה זה פרסום
פורנוגרפי ולא בתשובה מה הן תוצאותיהם של פרסומים
אלה. התשובות משתנות ממקום למקום וממבנה חברתי
אחד למשנהו. ועדת ויתקון תצטרך לתת את דעתה לא רק
על השאלה בכללותה, אלא גם על המיוחד שבתנאי
הארץ והברכה אוכלוסייתה.

ועדה אחרת, שבראשה עומד שופט בית-המשפט
העליון הד"ר קיסטר, עוסקת בשאלת הסעד המשפטי
לנצרכים. משרד המשפטים נעזר בשטח זה במידה רבה
בציבור עורכי-הדין, אולם אין הקומץ משיג את הארי.
אני מצפה בעניין רב למסקנותיה של ועדת קיסטר.

מן הדין שיוזכר כי בהצעת חוק האיגוד השי-
תופי, הצעת חוק לתיוקן פקודת הבנקאות, הצעת חוק
שירות הציבור (הנכבדת לאחר פרישה), תרם משרד
המשפטים את תרומתו; לא זו בלבד שישבתי ראש בכל
אחת מוועדות השרים שטיפלו בעניין, אלא שפרסנול
משרד המשפטים עסק רבות בהכנתו.

מסתבר שהדרך הנכונה היא שהוועדה העיונית,
המכינה את יסודותיו של חוק חדש, תמשיך בקיומה
ובפעילותה גם לאחר גמר עיקר עבודתה; מוטב שמשרד
המשפטים ישאל בעצתה גם בשלבים המתקדמים של
החקיקה, ובעיקר ייעזר בוועדה בעיקוב אחר הפעלתו
של החוק. חברי הוועדה אין כמוהם ליכולת ההערכה
של מעלותיו וחסרונותיו של החוק, שהוא במידה רבה
פרי מחשבתם.

שופט בית-המשפט העליון מר משה לנדוי הואיל
לקבל על עצמו לעמוד בראש ועדה הבודקת את חוק
סדר הדין הפלילי בהגשמתו הלכה למעשה, ולפי האי-
פורמציה שבידי נצטברו בידי הוועדה הצעות שינויים
והוספות בחוק, אשר בסופו של דבר אצטרך להביאן
לכנסת בהצעת חוק המתקן את חוק סדר הדין הפלילי.
ועדה מעין זו, בראשותו של שופט בית המשפט
העליון הד"ר יואל זוסמן, עוסקת במלאכה דומה בקשר
לתקנות סדר הדין האזרחי.

כיוון שדיברתי עד עתה על החוקים הקפיטליים,
שמשרד המשפטים עוסק בהם, יורשה לי להזכיר בהערות
אחדות את החוקים האחרים שבהם עסק ועוסק המשרד.
אין צורך שהאזנר על מה שנאמר בסקירת. אולם מן
הדין שאציין כמה נקודות:

ועדה בראשותו של שופט בית-המשפט העליון
הד"ר יואל זוסמן עסקה בהכנתה של הצעת חוק, שיא-
שר בישראל — כנהוג במספר ארצות קונטיננטליות
— פתיחת הליכים לגביית שטר חוב על-ידי פניה למשרד
ההוצאה לפעול, מבלי להזדקק כלל להליכים בבתי-
המשפט, פרט למקרים שבהם יש לנתבע טענה של
ממש לביסוס סירובו לשלם את החוב.

הצעת חוק זו היא בשלב מתקדם. היא נמצאת
על סדר-היום של ועדת השרים לענייני חקיקה, ואני
מקווה שהיא תונח על שולחן הכנסת במושב זה. אם
יתקבל החוק ויונהג הלכה למעשה, תהיה בכך הקלה
מרובה לציבור והקטנת העומס של בתי-המשפט.

נושא אחר, הנמצא בטיפול של ועדה בראשותו
של שופט בית המשפט העליון ד"ר זוסמן, הוא הרעיון
של השענת תביעה אזרחית בעיקרה על פסק דין של
בית-משפט פלילי. במלים אחרות, אם עובדה מסוימת או
מערכת עובדות מסוימת מביאות לידי דיון פלילי ואז-
רחי מקבילים, מותר יהיה לבסס את הדיון האזרחי על
ממצאים שהופקו בדיון הפלילי. לפי הסדר הקיים, אם
התנגשו ראובן ושמעון במכוניותיהם, מתקיימים שני
הליכים מקבילים של דיון בבתי-המשפט. בית-המשפט
הדן בפלילים קובע בסופו של דבר אם ראובן הוא
האשם או שמעון או שניהם, והוא קובע את קביעתו
לאחר שמיעת עדים, אקספרטים וטענות, המתמשכים
לעיתים חודשים רבים.

כאשר בא ראובן לתבוע משמעון דמי נזק בשל אותה
תאונה, תביעה המלווה לעיתים קרובות בתביעה נגדית
של שמעון נגד ראובן, חייב בית-המשפט הדן בתביעה
האזרחית לברר מחדש את הצד העובדתי, על-ידי
שמיעת עדים, אקספרטים וטענות. עד שיגיע לכלל
מסקנה מי מהם חייב בנזק. אין בית-המשפט האזרחי
יכול להסתמך על פסק-הדין של בית המשפט הפלילי
או אפילו לעיין בו. סדר זה גורם כמובן להרבה טרחה
ובזבוז מומן לבתי-המשפט ולצדדים הנוגעים בדבר.

בירושלים ושל אוניברסיטת תל-אביב, והוא יעסוק במח-קר משפטי שימושי, אם לצורכי ייעוץ ואם לצורכי חקיקה, אם בתור שירות הפרקליטות ואם לשם הכנת ספרי עזר לקהל המשפטנים שבארץ. חבר צעירים זה ישמש עתודה לעובדי השירות המשפטי במידה שייקלט בו. ההכנה וההדרכה שהצעירים האלה יקבלו תהינה לב-רכה רבה למשפט המעשי בארץ.

בעיה אחרת, אשר הכל נתקלים בה, היא בעיית תוספת ההדרכה אשר בוגרי הפקולטות למשפט זקוקים לה. בוגרי הפקולטות למשפט ומוסמכיהן זקוקים לתוספת לימוד והדרכה של השימוש בדיעותיהם העיוניות. סיום הלימודים באוניברסיטה אינו מבטיח כשלעצמו ידיעה מקצועית, ואין צריך לומר מומחיות, בניסוח מסמכים משפטיים או אופן הנהלת משפט. דבר הלמד מעניינו הוא, שכלל שתירבה המומחיות, תגדל הבהירות ויוקטנו הסכסוכים ויצומצמו ההוצאות ובזבזו הזמן על התדיינות סרק.

הפקולטות למשפטנים אינן רוצות ואולי אף אינן יכולות לקבל עליהן את הטיפול בפתרון בעיה זו. באנגליה פותרים את השאלה בדרך של קיום לימודים מעשיים באגודי המשפטנים Law Society וה-Bar במספר ארצות, בקונטיננט האירופי לומדים הסטודנטים את הפרקטיקה מפיהם של עורכי-דין ותיקים, המפרשים רישום מומנם ומנסיונם להוראה והדרכה של פרחי המשפטנים, וכך אנו מוצאים בכמה מארצות הקונטיננט שטובי עורכי-הדין נושאים את התואר פרופסור בהקבלה לפרופסורים הקליניים שבעולם הרפואה.

בארצות-הברית מתחבטים בשאלה זו ומנסים לפתור על-ידי קורסים מיוחדים. משרד המשפטים מעבד תכנית לפעולה זו ויבקש שיתוף פעולה מהפקולטות למשפטנים שבאוניברסיטאות, מלשכת עורכי-הדין ומציד בור השופטים. גם כאן כרוכה התכנית בהוצאה לא גדולה ביותר, אשר תמצא את ביטוייה בתקציב של השנה הבאה.

ועתה יורשה נא לי לפנות לבתי-המשפט. מלחמת ששת הימים וימי הכוננות שקדמו לה ושבאו אחריה צמצמו במידה ניכרת את עבודת בתי-המשפט, נאמר בחמישה-עשר עד עשרים אחוז. בתי-המשפט לא חדלו מלפעול אף יום אחד והשופטים עמדו על משמרתם כל הזמן בלי יוצא מהכלל; אולם במשך החודשים ממחצית מאי עד מחצית יולי 1967 נצטמצמה עבודת בתי-המשפט במידה מרובה. חלק ניכר מהעובדים, הפרקליטים ועורכי-הדין, העדים, התובעים, התביעים, הנאשמים והמאשימים נאלצו להימנע מלהופיע בבתי-המשפט מפני שנקראו אל הדגל.

צמצום העבודה הזמני גרר אחריו עומס מרובה יותר בתקופה שלאחר מכן, אולם עומס זה הוקטן בהרבה על-ידי חוק החנינה, אשר הביא הקלה ניכרת לבתי-המשפט ובעיקר לבתי-משפט השלום.

בדרך כלל נראה גם מהסטטיסטיקה וגם מהאינפורמציה האחרת שבדי, שבתי-המשפט בכללותם מתגברים על הפיגורים, ויש לומר שבדרך כלל לא נראה הצורך להגדיל את התקנים של בתי-המשפט. ייתכן שפה ושם יהיה צורך להוסיף שופט אחד או שניים, אולם כללו של דבר הוא שחבר השופטים מספיק כדי לקיים את השירות ברמתו הגבוהה. רק אמצעי עזר נוס-

נראה לי שאין צורך להעסיק את הבית בפירוט הצעות החוק האחרות, אשר משרד המשפטים עוסק בה כנתן ושהוכרתו, אם בסקירה שהגשתי ואם בהודמויות אחרות, מעל במת הכנסת.

ומחקיקה - לייעוץ: משרד המשפטים, ובראש וראשונה היועץ המשפטי לממשלה, קיימו קשת רחבה של ייעוץ משפטי מוסמך לממשלה בכללותה ולסניפי פעולה מיוחדים ושונים. מובן מאליו שעבודת הייעוץ וההכנות לה נעשות תוך כדי שיתוף פעולה הדוק עם משרדי ממשלה אחרים ועם שטחי מינהל שונים.

אופי הפעולה הזאת איננו מאפשר סיקור מפורט. אציין רק שהייעוץ ביחס לפעולות ממשלו של צה"ל בשטחים המוחזקים הביא לידי פעולות חקיקה, אם בצורת צווים מטעם הממשל ואם בצורת תקנות לשעת חירום, שבהן, באחרונות, יוחדו סמכויות ליועץ המשפטי לממשלה, בנוסף לסמכויות הסטטוטוריות האחרות המוקנות לו תמיד.

לחברי הבית הזה ידוע, מהודעתה הרשמית של הממשלה, כי מר משה בן-זאב, היועץ המשפטי לממשלה הנוכחי, החליט לפרוש בתחילת ספטמבר שנה זו ושפרו-שתו נתקבלה על-ידי הממשלה. רצוני לציין, שהחלטתו של היועץ המשפטי לפרוש גובעת ממכתרו שאין אדם צריך להתמיד בתפקיד זה מספר שנים רב על המידה - מר בן-זאב כיהן בתפקיד זה כחמש שנים וחצי - ופרשתו נתקבלה על-ידי באי-רצון. מלבד היחסים האישיים הטובים ששרדו בינו לביני ושאינם נושא לדיון פומבי, אינני יכול שלא לציין שתחסר לי במאוד עזרתו של מר בן-זאב, שניתנה לממשלה ולי במיוחד, מתוך ידיעה מקיפה של התיאוריה והפרקטיקה של המשפט, כשרון לרדת לעומקן של בעיות והבנה טובה לצורכי החברה והמינהל. מר בן-זאב החליט לפרוש לפרקטיקה פרטית והוא יהווה בלי ספק רכישה גדולה לציבור עורכי-הדין. אני רוצה לקוות שמר בן-זאב לא ירצה להתמיד יתר על המידה בפרקטיקה פרטית והמדינה תמצא את דרכה ליהנות מכשרו ויכולתו.

לא אעסיק את הבית בסיקור בעל-פה של האגפי המינהליים של משרד המשפטים. הדברים נאמרו בסקירת, ואוסף רק זאת שהמנהל הכללי של המשרד וחבר עוזריו באגפים השונים שוקדים על ייעול העבודה, מתוך שימת-לב מיוחדת לתכונות המיכניזציה של סוגים שונים של עבודה הנעשית עתה ברובה בעבודת כפיים, תכניות הנראות לי צנועות יחסית ושבלי ספק תיראנה כנוערות ביותר בעיני הממונים על תקציב המדינה. רצוני לומר לבית, כי נתתי את דעתי על שני אספקטים של העבודה המשפטית במשרד המשפטים ובמדינה בכללותה.

בעיה אחת היא זו של חידוש כוח-האדם בשירות המשפטי של המדינה. היקף העבודה מתרחב, שיטות העבודה חייבות להשתפר, ואין דרך שיטתית של משיכת כוחות עבודה חדשים. אנו מעבדים במשרד המשפטים תכנית שיהיה בה משום מענה - ולו חלקי בלבד - לשאלה זו. התכנית, לכשתעובד, תחייב בודאי הוצאה כספית נוספת, אם כי לא גדולה ביותר, ותמצא את ביטוייה בתקציב המשרד בשנת הכספים הבאה.

הנקודה המרכזית שבתכנית היא שהיועץ המשפטי ירכז חבר בוגרים נבחר של האוניברסיטה העברית

והאמת ניתנת להיאמר, שלו עשה כן בוודאי שהיה מבקר אותנו פי כמה.

עלי לומר שזה שנתיים שענייני ההוצאה לפועל הדאיגו אותי, ובעיקר לגבי תל-אביב וחפיפה. נודמן לי כבר לספר בכנסת על הדאגה הזאת. סיפירתי בכנסת על תופעות חמורות של ניצני נגוסטריסם שצמחו על רקע זה. קיימתי הרבה התייעצויות עם שופטים, עורכי-דין ופקידי ההוצאה לפועל. גם ניסינו להיעזר בעצותיו של המכון לפירון העבודה, אולם כל אלה הועילו אך במעט לגבי תל-אביב. לגבי חיפה היה ברור שעיקר הבעיה היה בשיכון הגרוע של משרד ההוצאה לפועל. האימוביליסם וחוסר הסדר, הנובל באנדרלמוסיה, שימשו רקע לכמה מעשי שחיתות שהגיעו לבית-המשפט הפלילי.

בתל-אביב נעשו נסיונות לעשות ריאורגניזציה של העבודה, אולם אי-אפשר היה לעמוד על טיבם של הנסיונות, מאחר שהם נפסקו לחלוטין בתחילתם, במל-חמת ששת הימים.

עם כניסתו של השופט נכט לתפקיד מנהל בית-המשפט העמדי לפניו כתפקיד הראשון במעלה את הסדרת העניינים במשרד ההוצאה לפועל, ובעיקר בתל-אביב ובחיפה.

הנסיון הוא עדיין קצר, קצת למעלה מחודשיים, אולם השינוי לטובה הוא רדיקלי ומוחשי ביותר. חושבני שאם יתמידו בשיטת העבודה הנוכחית במשרד ההוצאה לפועל בתל-אביב, יהיה זה מצב משביע רצון.

דברים דומים, אם כי בפחות נסיון, אוכל להגיד גם ביחס לחיפה. לעת-עתה הוסדרה בעיית השיכון על הצד היותר טוב וגם החלו שם בריאורגניזציה של העבודה.

אין צריך לומר שכל עזרה אשר תידרש, אם בדרך של התקנת תקנות נוספות ואם בדרך של אמצעי עזר חומריים - כל אלה ייתנו לעניין זה.

תקלה אחרת בהנהלת בית-המשפט היתה זו שבמשפט פט הירוע כמשפט השופט מלחי. הכל יודעים כמה נמשך המשפט ומה היתה צורת ניהולו. לא יכולתי להת-ייחס למשפט זה מעל במת הכנסת כל זמן שהיה תלוי ועומד. נמנעה ממני האפשרות להסיק מסקנות כל עוד היה המשפט בעיצומו. עתה כשנגמר המשפט בקביעתו של בית-המשפט שדן בעניין, שהשופט מלחי דינו לזכות, מאחר שלא עשה את המעשים שייחסה לו התביעה הכללית, מותר לי להעיר מספר הערות.

מפסק-דינו המזכר של בית-המשפט ברור לחלוטין שלא היתה לו, ליועץ המשפטי לממשלה, שום אפשרות להימנע מלהגיש את כתב-האישום לבית המשפט. נאמר במפורש בפסק-הדין, שבית-המשפט עצמו היה אחוז ספקות עד אשר עלה הנאשם על דוכן העדים וסיפר את סיפורו, אשר בית-המשפט קיבלו כסיפור אמת. כידוע, לא מסר השופט מלחי למטרתה את גירסתו הוא, וממילא היה היועץ המשפטי במצב שבו היה נתון בית-המשפט לפני שהאיש גילה לו את גירסתו.

מאופן הנהלת המשפט נתברר שמשהו לא בסדר בפרוצדורה הפלילית שלנו. לא ייתכן שמשפט כזה יתמשך כפי שהדבר קרה במקרה זה; לא ייתכן שמשפט זוטא ישתרע על שבועים ימי דיון. אין להשלים עם

פנים יכולים לסייע בידי בתי-המשפט לייעל את עבודתם. התקנות החדשות בדבר אגרות הן אמצעי עזר כזה. אמצעי עזר אחר הוא חוק הבוררות, וכן החוק שהוזכרתי בדבר הוצאת כלל שטרר החוב מטיפולם של בתי המשפט. אם נזכה ונוכל לשחרר את השופטים מעבודת כתיבת הפרוטוקולים, תהיה בכך תרומה גדולה לייעול בתי המשפט.

השנה נתמנה השופט משה נכט להיות מנהל בתי-המשפט. הוא מכהן רק חודשים מספר והנסיון הקצר מראה שאכן קיים יסוד רציני לתקווה שהוא יראה נחת בעמלו.

לאחר פגרת הקיץ יוקם בנצרת בית-משפט מחוזי, שיִקף חלק מעמק יזרעאל, את עמק בית-שאן, את עמק הירדן וכן את הגליל העליון והתחתון, אבל לא יכלול את הגליל-המערבי, שישאר צמוד לבית-המשפט המחוזי בחיפה.

לבית-המשפט המחוזי החדש תהיינה בעיות מיוחדות, גם לפי אופי הציבור שישדרת אותו וגם לפי האופי של סדרי החיים הכלכליים באזורו. שטח שיפוטו של בית-המשפט המחוזי החדש הוא גדול למדי, אולם בגלל הנימוקים האמורים יהיה היקף עבודתו לא רב. ההערכה היא, שבית-המשפט המחוזי בנצרת ישחרר את בית-המשפט המחוזי של חיפה בשליש מהיקף עבודתו.

בית-המשפט המחוזי בנצרת ישוכן זמנית בבניין שכור, אולם התכנית היא שבעבור זמן יוקם בניין מיוחד לו ולבית משפט השלום, אשר מקומו יהיה בשטח שבין נצרת לנצרת עילית.

הקטנת היקף עבודתו של בית-המשפט המחוזי בחיפה מכניסה שינוי ניכר בתכנית הבניין העומד לקום בחיפה לשם שיכונם של בית-המשפט המחוזי ובית-משפט השלום, והמומחים לאותו דבר אומרים לי, שמחירה הכולל של הקמת שני הבניינים לבתי-המשפט, זה שבחיפה וזה שבנצרת, לא יעלה אלא במעט על המחיר המשוער של בניין בית-המשפט המחוזי כפי שתוכנן לפני הצמצום של היקף עבודת בית-המשפט המחוזי של חיפה.

לא אוכל לסיים את דברי לגבי מערכת בתי-המשפט אם לא אעמוד על שתי תקלות.

כידוע, משרדי ההוצאה לפועל צמודים לבתי-המשפט ומהווים את הזרוע המבצעת של בתי-המשפט לגבי עניינים אזרחיים וכן לשם גביית קנסות שבתי-המשפט מטילים בעניינים פליליים. אין טעם בפסקי-דין שאינם מוצאים לפועל באופן יעיל.

הכנסת חוקקה לפני מספר חודשים את חוק ההוצאה לפועל החדש, אשר ייכנס לתוקפו רק ב-1 בספטמבר שנה זו. למען הקל על ביצוע החוק הוכן קובץ רחב של תקנות וההכנה נעשתה על ידי אנשים העוסקים במלאכה זו ועורכי-דין, בראשותו של היועץ המשפטי לממשלה ובעזרתו של השופט רוזנפלד מבית-המשפט המחוזי בתל-אביב. אבל התקלה היתה בעבודתם המעשית של משרדי ההוצאה לפועל השונים, ותקלה זו לא היו מסלקים בחידוש החוק בלבד. מבקר המדינה, בדין וחשבון האחרון שלו, עמד בצדק על התקלות האלה, הפעם לא עשה מבקר המדינה את ביקורתו במשרד ההוצאה לפועל בתל-אביב, כי אם במקומות אחרים,

שובות היא כרגיל יותר קשה מהצגת השאלות, אולם אין בכך משום נחמה.

דברי אלה והסקירה שהנחתי על שולחן הכנסת הם כידוע במסגרת הדיון על התקציב השנתי ל-1968/69. דומני שהצלחתי להבהיר לפחות דבר אחד, והוא שתקציב ההוצאות לשנה הבאה יהיה גדול, אם כי לא בהרבה, מתקציב ההוצאות הנוכחי.

היו"ר י. נבון:

חברי הכנסת הדיון על סקירת שר המשפטים יבוא בהמשך הישיבה.

ה. חוק שירות הקבע בצבא הגנה לישראל (גימלאות) (תיקון מס' 5),

תשכ"ח—1968 *

(קריאה שניה וקריאה שלישית)

היו"ר י. נבון:

של מנסחי החוק, אלא גם כדי לענות על כל המקרים שיכולים לקרות לחייל בצה"ל.

הוועדה ירשה מספר ישיבות ועברה על כל סעיף ועל כל פרט, והכניסה מספר תיקונים שרצוני לסקור אותם בקצרה. ואלה השינויים שהוועדה הכניסה לנוסח הצעת החוק, כפי שהונח על-ידי הממשלה על שולחן הכנסת ופורסם בהצעות חוק מס' 754.

בסעיף 2, המוסיף בחוק העיקרי סעיף 5א, אוחדו פסקאות (2) ו-(3), באשר קיים ביניהן קשר הגיוני הדוק והן ראויות על כן לדור בצוותא.

בסעיף 5, המחליף סעיף 14 לחוק העיקרי, אושרו שינויים אלה: פסקה (3) סומנה כפסקה (2), ואילו פסקה (2) סומנה כפסקה (3). אולם זה איננו רק תיקון של חילוף מספרי הפסקאות. בפסקה (3) בוטלה ההוראה המזכה בקיצבת פרישה רק את מי שפוטר מן השירות לאחר חמש שנות שירות קבע מחמת נכות אם דרגת נכותו היא 25% או יותר, ובמקומה נקבע כי זכאי לקיצבת פרישה מי שפוטר מן השירות לאחר חמש שנות שירות קבע מחמת נכות, וועדה רפואית, שהוקמה לפי סעיף 40 לחוק שירות בטחון, מצאה שהיה בלתי-כשיר לשירות ערב פיטוריו. בפסקה (4) הוספו המלים "לאחר תום עשר שנות שירות קבע", שהושטמו בהצעת החוק כתוצאה מטעות דפוס. בסיפה, הדנה בנסיבות המעניקות לרמטכ"ל, באישור שר הבטחון, הסמכות לשלול גימלה, הוסף תנאי, כי החלטת הרמטכ"ל בנדון תהיה מנומקת. נמצא כי אם הנימוקים לא יהיו סבירים — ניתן לתקוף אותם בערכאות.

בסעיף 14א לחוק העיקרי נקבע, כי המבחנים הרפואיים, שלפיהם קובעת הוועדה הרפואית את מידת הכושר לשירות, הם אותם המבחנים הרפואיים שלפיהם נקבע כושרם של חיילים המתייצבים לשירות.

הוסף סעיף 6, המתקן איזכור בסעיף 17(ד) לחוק העיקרי כתוצאה מהחלפת סדר הפסקאות בסעיף 14 לחוק העיקרי.

סעיף 8(א) מתקן סעיף 23 לחוק העיקרי על-ידי

חקירת עדים באריכות כזאת ובהיקף כזה. אין כל הצדקה לכך שהמשטרה וחוקריה יהיו מטרה להתקפות והחשדות חסרות רסן.

מצד שני, אם כי לא היתה שום מניעה חוקית לשתילת מכשיר הקלטת בחדרו של השופט מלחי, אין לעבור לסדר-היום מבלי לקבוע כללים אשר ידריכו את המשטרה כיצד לנהוג במקרה של הכרח בשתילה כזאת. כלום מותר שהדבר ייעשה בלי ידיעתו, נאמרה של נשיא בית-המשפט העליון, או של שר המשפטים, או של נשיא בית-המשפט המחוזי? משרד המשפטים יהיה חייב למצוא תשובות לכל השאלות האלה. מציאות התי-

אנו עוברים לסעיף ו' של סדר-היום: חוק שירות הקבע בצבא הגנה לישראל (גימלאות) (תיקון מס' 5) תשכ"ח—1968, קריאה שניה ושלישית. רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת העבודה, חברי-הכנסת ארם.

משה ארם (יו"ר ועדת העבודה):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת הנכבדים. יש לי הכבוד להביא לכנסת, בשם ועדת העבודה, את חוק שירות הקבע בצבא הגנה לישראל (גימלאות) (תיקון מס' 5), תשכ"ח—1968, לקריאה שניה ושלישית. חוק זה, שדנון בקריאה ראשונה בכנסת ב-20 וב-27 בפברואר וב-5 במארכ 1968, הועבר לוועדה לדיון ולליבון, לבדיקת סעיפיו ופרטיו.

מגמת החוק ברורה ופשוטה: להוסיף שיפורים וזכויות למי ששירת בצבא הגנה לישראל והגיע לפרישה מטעם זה או אחר: מטעמי גיל, בריאות ונכות; להיטיב עם השאירים — עם האלמנה ועם הילדים באסון, גם, אם חס וחלילה יפקוד אותם. בחוק המוגש לפניכם, חברי הכנסת, באה לידי ביטוי הדאגה המתמדת של ממשלת ישראל לבניה המופלאים, הממלאים את חובתם למדינה, לבטחונה ולביצורה, במסירות ובנאמנות, במלוא ההכרה והאחריות, ובכשרון של תבונה.

"שיח לוחמים", יצירה מיוחדת במינה זו, — בביטוייה, בפשטותה, בתחושתה האנושית והעמוקה, הסולדת מכל גילוי של התרברבות — היא עדות נאמנה לדיוקנו של החייל הישראלי. ואין לנו אלא להתברך בענווה, באהבה, בגאווה ובהערצה על חסדי ההיסטוריה היהודית, רבת הסבל והטרגיות, שהעניקה לנו דור לוחמים שמעטים כמו תם בעולם לתפארת אדם, לאחוזה אנושית, לעקירת שנאת עמים, לאהבת השלום.

חוק זה, כיתר החוקים הקשורים במערכת הבטחון, לא בא אלא לגמול במידת יכולתה ואפשרותה של המדינה למופקדים על בטחונה שהגיעו לפרישה. החוק הוא מרובה סעיפים, לא רק בגלל שקידתם המסורתית

עשר חודשים מאירוע המקרה שהיה מזכה בקיצבת פגיעה בעבודה.

בסעיף 8(א) להצעה נקבעו הוראות המסדירות את הזכות לקיצבה ולתגמולים של שאירי פנסיונר, שנפטר מחמת נכות שלקה בה בזמן ועקב שירותו. מאחר שביני תיים הועלו התגמולים המשתלמים לשאירי חייל, לא התאימה עוד ההצעה הקודמת לעניין הבטחת קיום הוגן לשאירי פנסיונר שנפטר בנסיבות האמורות. הוועדה החליטה על כך, שבכל מקרה יהיו שאירי הנפטר זכאים למלוא התגמולים, ובנוסף לתגמולים יהיו זכאים למחצית הקיצבה, אם הנפטר בחר בחייו בקיצבה לפי סעיף 17(ב)(2), כלומר בקיצבה של 25% ממשכורתו הקובעת וברבע מהקיצבה בכל מקרה אחר.

בסעיף 16(ב) — סעיף 15(ב) להצעה — הובאה ההוראה המקנה זכות לקיצבה לאלמנה שמלאו לה 35 שנה — למפרע, מיום 1 ביוני 1967.

בסעיף 17(ב) — סעיף 16(ב) להצעה — נקבעה תחולה למפרע מיום 1 ביוני 1967, וכתוצאה מכך התיינה זכאות למענק מוגדל האלמנות של חיילים שנפטרו מאז מלחמת ששת הימים.

סעיף 25 הוסף כולו על-ידי הוועדה, וזאת על מנת להקנות לרמטכ"ל את הסמכות, שבמקרה של שלילת הקיצבה לפי הסיפה לסעיף 14, יהא רשאי להורות שהקיצבה תשולם לבני המשפחה של אדם שממנו נש"ללה, ואם אותו אדם נפטר — תשולם לשאיריו.

סעיף 26 הוסף כולו על-ידי הוועדה. תכליתו היא לאפשר שמירה על זכויות לעניין גימלה לחיילים הפורשים מהשירות בגיל צעיר בטרם רכשו זכות לגימלה ועובדים לשרת בארגון ציבורי, וכן לעובדי ארגון ציבורי שפרשו מהארגון בטרם רכשו בו זכות לגימלה ומצטרפים לשירות הקבע. הזכות כאמור תמומש על-ידי חתימת הסכם בין שר הבטחון לבין הארגון הציבורי.

הוראות אלה הולכות בעקבות הוראות דומות בחוק שירות המדינה (גימלאות).

בסעיף 27(ב) הוארך המועד לתחילת סדרי ההיוון החדשים לתקופה של שנתיים, באשר הוועדה שוכנעה שהכנת לוחות היוון חדשים דורשת תקופה ממושכת. בסעיף 30 נקבע, כי הוראות החוק יחולו מיום 1 ביוני 1968.

אלה הם עיקרי השינויים והתוספות שהוכנסו בחוק, שכולם היו מכוונים למטרה אחת — להיטיב עם חיילים הפורשים מהשירות.

אני חייב עוד הסבר לסעיף 15 — סעיף 14 להצעה. יש בסעיף 15 המוצע על-ידי הממשלה כדי לתקן את הקיצבה המשתלמת לאלמנה של חייל שנפטר שלא עקב השירות, כשהאלמנה מקבלת משכורת מקופה ציבורית.

לפי החוק העיקרי, אלמנה כאמור העובדת בקופה ציבורית, זכאית לקיצבה רק אם סך כל קיצבתה ומשכורתה מהקופה הציבורית איננו עולה על מחצית המשכורת שהיה מקבל בעלה המנוח ללא נפטר. לפי התיקון המוצע תופחת הקיצבה של האלמנה רק במקרה ששך כל הקיצבה והמשכורת מהקופה הציבורית עולה על מלוא המשכורת שהיה מקבל בעלה ללא נפטר.

כך שהתוספת לאלמנה בהריון — לפי סעיף 14(1) לחוק משפחות החיילים — והתוספת ליתום הזקוק מטעמים רפואיים או חינוכיים לטיפול מיוחד לא יובאו בחשבון לעניין המקסימום של 90% ממשכורתו הקובעת של הנפטר. הוראה זו מקומה הטבעי הוא במסגרת סעיף 23(א) לחוק העיקרי ולא בסעיף 25, כפי שהוצע בהצעת החוק.

בסעיף 9 — סעיף 7 להצעה — המתקן סעיף 25 לחוק העיקרי הוסף בסעיף קטן (ג) — המונה את הסעיפים המפחיתים או השוללים מקצתה קיצבתו של זכאי — סעיף 14, שאף הוא מאפשר שלילה של הקיצבה.

בסעיף 10 — סעיף 9 להצעה — המתקן סעיף 26 בסעיף קטן (ו) נעשו שני שינויים טכניים בלבד: במקום למנות את כל סוגי האלמנות המקבלות קיצבה ("לפי סעיף 22(1), לפי סעיף 23(א)(1) או לפי סעיף 25(א)(1)"), נאמר "אלמנה המקבלת קיצבה לפי חוק זה"; ובסיפה לאותו סעיף קטן, במקום המילים "לא יחולו עליה הוראות סעיף זה" נאמר "לא ייעשה לגביה כל ניכוי לפי סעיף זה".

בסעיף 11 — סעיף 10 להצעה — המתקן את סעיף 27 לחוק העיקרי נעשו שינויים אלה: ברישה לסעיף 27(א) לחוק העיקרי אין כבר צורך באיזכור סעיף 25, ובמקומו אוזכר סעיף 30(ה), שההוראה שבו באה במקום ההוראה שבסעיף 25. וכן אין עוד צורך בפיסקה (3), המוסיפה בסעיף 27 לחוק העיקרי פיסקה (2), לאור הנוסח של סעיף 30(ה), שההוראה שבו באה כאמור במקום ההוראה שבסעיף 25. על כן נמחקה פיסקה (3).

לא אקרא את כל הסעיפים ואת כל השינויים בסדר הסעיפים אשר נעשו על-ידי הוועדה. אעמוד רק על כמה סעיפים עיקריים.

בסעיף 13 — סעיף 12 להצעה — המחליף סעיף 29 לחוק העיקרי:

ראשית, תוקנה ההגדרה של "גימלאות כפל" שבסעיף 29(א)(2), כך שהיא כוללת רק קיצבה או תשלום המשתלמים במישרין מאוצר המדינה לפי חוק אחר או לפי הסכם, ואם ההקצבה או התשלום משתלמים באמצעות קרן פנסיה או קרן תגמולים שאוצר המדינה קשור בהן, הרי קיצבה כזו תשתלם בנוסף לכל קיצבה אחרת אף אם סך הכל של שתיהן עולה על 70% מהמשכורת הקובעת.

שנית, בסעיף קטן (ב)(1) להצעה נקבע, כי ההוראה בדבר גימלאות כפל חלה גם על מי שהיה זכאי להן ערב תחילתו של חוק זה. הוועדה סבורה שההוראה זו אינה צודקת, ועל כן קבעה כי מי שהיה זכאי, לפני תחילת חוק זה, לגימלאות כפל — יוכל לקבל את שתיהן במלואן.

שלישית, בסעיף קטן (ב)(2) הוסף, כי מי שלפני תחילתו של חוק זה היה זכאי — בנוסף לקיצבה לפי חוק זה — גם לקיצבה בשל פגיעה בעבודה לפי חוק הביטוח הלאומי, תשי"ד-1953, יהיה זכאי לקבל את שתי הקיצבות המגיעות לו בעד התקופה שמיום 1 בנובמבר 1967, בתנאי ששך כל שתי הקיצבות לא יעלה על 70% מהמשכורת הקובעת, ובתנאי נוסף, שהתביעה לקיצבה בגלל פגיעה בעבודה הוגשה תוך שנים

חוברת כ"ט, ישיבה רצ"ד

— חוק שירות הקבע בצבא הגנה לישראל (גימלאות) (תיקון מס' 5) (אדם, נבון); סקירת שר המשפטים על פעולות משרדו (דיון) (נבון, פרוש) —

(גימלאות), והיא תותאם גם לעניין חוק שירות הקבע בצה"ל (גימלאות), בהתחשב באספקטים המיוחדים של שירות הקבע.

בסיום דברי אני חייב להביע את תודתי לנציגי צה"ל על שיתוף הפעולה ההדוק בינם לבין הוועדה, על הרוח הטובה שהם הישרו על דיוני הוועדה ועל רצונם ונכונותם להיענות לתביעות חברי הוועדה, להכניס תיקונים ולהתחשב בהערות השונות.

החוק אושר בוועדה פה אחד. אמנם הוגשו בתחילה שתי הסתייגויות, אבל המסתייגים החליטו להסירן. אי לכך מוגש החוק ללא הסתייגויות. אני מבקש את היושב ראש להעמיד את הצעת החוק להצבעה ולאשרה בקריאה שנייה ושלישית.

הי"ר י. נבון:

אני מעמיד להצבעה את סעיפי החוק 1–30.

ה צ ב ע

סעיפים 1–30 נתקבלו.

הי"ר י. נבון:

אני מעמיד את החוק להצבעה בקריאה שלישית.

ה צ ב ע

חוק שירות הקבע בצבא הגנה לישראל
(גימלאות) (תיקון מס' 5), תשכ"ח–1968,
נתקבל.

ו. סקירת שר המשפטים על פעולות משרדו

דיון

הי"ר י. נבון:

אנו חוזרים לדיון על סקירת שר המשפטים על פעולות משרדו. רשות הדיבור לחבר הכנסת פרוש, ואחריו לחבר הכנסת אזולאי.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

כבוד היושב ראש, כנסת נכבדה. גם הפעם, כמו תמיד, אני רואה לחובה לציין בראשית דברי, כדי שגם כור ויזכר וגם ייתכב לימים יבואו, כי אין לבנו שלם ולא השלמנו עם העובדה שמערכת השפיטה הכללית במדינת ישראל מושתתת על המשפט החילוני, בעוד לעמנו, עם הסבר, עם ספר הספרים, עם ערכי רוח – ערכי חוק ומשפט שהם לכבוד ולתהילה: ים התלמוד, שולחן ערוך על כל חלקיו, ספרי ההלכה והפוסקים הראשונים והאחרונים, אשר האירו עולמות באור התורה, אשר הפוך בה והפוך בה, דכולא בה. כאילו מאלוהי נשמעת קינת המקונן ירמיהו: "אותי עזבו, מקור מים חיים, לחצוב בארות בארות נשברים".

אנו ממשיכים להחזיק במערכת השפיטה של החוק העותומני והחוק המנדטורי. אנו מחוקקים חוקים המלווים קטים ליקוטי בתר ליקוטי מכל מערכות השפיטה, גם מעמים וממדינות זרות, ומתעלמים ממקורות הנצח של ההלכה היהודית.

לא פעם עולה במחשבה כיצד מתרצים פאדוקס כזה, להתעלם התעלמות כזאת מחוקת התורה, אשר היא

היא המקנה לנו עצם זכות קיומנו בארצנו. תקוותנו ותפילתנו: כשם שראינו וחזינו רוח ממרום בהתגלות נסים גלויים בקיומנו בארצנו, כן עוד יתגלה לעינינו רוח ממרום להבין, להשכיל, להעריך ולקיים ערכינו הרוחניים.

במצב הקיים במדינת ישראל קיימת מערכת שפיטה כללית חילונית, אולם נשארה מעין פינה אחת מיוחדת, והיא מערכת השפיטה בענייני אישות, בה הוענקה לשפיטה ההלכית מעמד ממלכתי חוקי.

וכאן רוצה אני להפנות תשומת לב שר המשפטים בפרט, ומשרד המשפטים בכלל, שיתנו דעתם על החתירות והחזירות של מערכת השפיטה החילונית למערכת השפיטה ההלכית. עדים אנו לתופעות תדירות כאלה, ולפעמים זה גובל עם פראדוקסים משוועים. אתעכב על דוגמה אחת. ידוע דבר הביקורת, או ליתר דיוק, קוצר ההבנה, של מבקרי השפיטה ההלכית כאשר רוצים לערער על יסודות בהלכה בענייני אישות, כמו ייבום, חליצה, עגינה, הביקורת היא: לשם מה ההגבלות, מדוע לא ישתחרר, כביכול, דור המאה העשרים, מדברים אלה? והנה מעניין, דווקא בית המשפט העליון של מערכת השפיטה החילונית הוציא פסק דין שלפיו שוללים מהרבנים הראשיים הזכות של מתן היתר נישואין שמקובל בהלכה בעניין היתר נישואין על-ידי מאה רבנים. לכאורה היו צריכים מבקרי ההלכה, הצועקים מרה על הכבלים, כביכול, של ייבום, חליצה ועגינה,

השופט חיים כהן, איש שמונה בתוקף חוקי הכנסת, אומר דברים כאלה, הרי יש לכנסת להגיב על דברים הפוגעים עמוקות בענייני הלכה. ענייני נישואי תערובת אינם מהדברים הקלים והפשוטים.

הי"ר. י. נבון:

אבקש להתייחס לעניין.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

זה דווקא לעניין.

על כל פנים אבקש את שר המשפטים, שזה תפקידו ומעמדו, לרסן את מר חיים כהן.

עוד מאז שירותו כשר המשפטים ויועץ משפטי נתן הוראה לבטל את החוק הפלילי, לא לפתוח תיקים נגד מבצעי הפלות מלאכותיות. כל זה מחייב אחת ולתמיד להסיק מסקנות לגבי השופט חיים כהן.

עד היום קשה לנו להשלים עם אותו דבר — ונשאר משקע עמוק ממקרה זה שלא יישכח — שהרבות הראשית נתבעה למשפט לפני בית-המשפט הגבוה החיי לוני על אי-מתן הכשר ל"מרבק". האם יש משהו שיכול להסביר ולהצדיק חריגה זו, חתירה זו, חדירה זו של הרשות המשפטית החילונית לרשות המשפטית הדתית? והמעצב בדבר הוא, שגם אחר שהשתנו ומנעו הדיינות, הוציא בית-המשפט הגבוה החילוני נימוקים, בעוד שהנוהג והנהל הוא שכאשר הצדדים מסתדרים ביניהם אין בית הדין הגבוה מוציא כל נימוקים. למה אם כן הוצאו בעניין זה נימוקים, אם לא כדי לפגוע ברשות השיפוטית הדתית? אני מזכיר מקרה זה, כי צילו ניכר עד היום במערכת הכשרות. ולמרות שדבר זה קרה בעבר, אני חושב שהוא עוד מעסיק חוגים מסוימים בהווה ויעסיק אותם גם בעתיד.

לאחרונה קרתה שערויה נוספת. בית-המשפט החיי לוני הוציא פסק-דין לביטול חוק שמירת השבת על אדמת הקרן הקיימת, בעוד שידוע כי חוק זה קיים כבר למעלה משלושים שנה. על סמך מה מזדקק בית-המשפט החילוני לדיונים כאלה? על שר המשפטים ומשרד המשפטים לקבוע תקנות שיגבילו חריגה וחתירה כזאת. אדוני שר המשפטים, בהעריכי גישתך החיובית להערות אלה, בקש אבקשך לתת דעתך לתיקון דברים אלה ומעין אלה, שלא יקרו, שלא יישנו.

שמא תאמרו, כי הרשות השיפוטית החילונית מתערבת ברשות השיפוטית הדתית, באשר לרשות השיפוטית החילונית אין תעסוקה מספיקה — ארשה לי להעיר, וזאת לא באירוניה, כי שר המשפטים צריך לבחור דעתו לתקן ספחת הסחבת, אשר השתרשה במערכת השיפוטית החילונית. ידוע הדבר, אם יגיש מי שגישה תביעה לבידור לפני בית-משפט מחוזי, יימשך הדבר שנה ולפעמים שנתים עד שיגיע תורו לשמיעת תביעתו. וכשמגיע התור ומתחילים לדון — זה נמשך זמן ארוך, כמעט ללא גבול. היש לתאר את ההפסד שזה גורם, היש להעריך את ענייני הדין שיש בזה? האם אין פירצה זו קוראת לגבול קשה להבין מדוע ולמה מתעלמים שר המשפטים ומשרד המשפטים ממכשלה כזאת. אם יש צורך להגדיל מספר השופטים, למה לא יגדילו?

חמורה עוד יותר הסחבת של משרדי ההוצאה לפועל. שם יש פרוצדורה ישנה-יושנה, המתאימה

להעריך בחיוב כאשר הם רואים לפניהם, לפי הבנתם, הלכה זו של היתרי נישואין, שלפי הגדרותיהם זה מהדברים המקילים על הכבלים. איה הרחמים על הבעל האומלל שאשתו נטרפה דעתה עליה ואינה מסוגלת לקבל גטו והנה דווקא זה לא נראה לבית-המשפט העליון, ששלל אפשרות של מתן היתרי נישואין. ואם לכאורה הרי אי-אפשר לבית-המשפט העליון החילוני להתערב בבתי-הדין הדתיים, הומצא חידוש, לומר כי מתן היתרי נישואין זהו עניין מינהלי ולא הלכי, ובעניינים מינהליים יכול בית-המשפט העליון להתערב בבתי-הדין הדתיים, בעוד שברור שהיתרי נישואין של מאה רבנים הוא עניין הלכי מובהק.

(חברת הכנסת ש. אלוני קוראת קריאת ביניים)

חברת הכנסת אלוני, האם את רוצה תמיד, בכל פעם, להפריע לי? אינני מעוניין להתווכח אתך. שבי במנוחה במקומך ואל תפריע לי.

התערבות זו אינה מוצדקת, והיא גובלת עם פגיעה קשה מאוד בסמכות ההלכה ובמערכת השיפוטית הדתית. הגיע הזמן לבטל את עצם האפשרות שבית-המשפט החילוני יוכל להתערב בבתי-הדין הדתיים גם בדברים נוהליים. מהי ההצדקה לכך? לשם מה ערבוב התחומים? זוהי השפלת כבוד מערכת השיפוטית הדתית, ועוד יותר מזה פוגע הדבר כאשר במסווה של דברים נוהליים מתערבים בדברים ליסודות ההלכה, כדוגמה זו של שלילת היתרי נישואין על פי מאה רבנים.

שר המשפטים, המתמצא יפה במכמני ההלכה, יודע היטב כי בענייני אישות אין מקום למחצה, לשליש או לרביע. כאשר ההלכה קובעת, הרי כל התערבות בדבר זה מצד השיפוטית החילונית היא פגיעה ופגם ביסוד היסודות של ההלכה, ביוחד כשה נוגע לענייני אישות. יתוואם התחומים. מערכת השיפוטית החילונית משתרעת על שטחים נרחבים למדי. ישאירו פינה זו של השיפוטית הדתית בטוהרתה. אל יתערבו בה. זה גם לא הוגן ולא מכובד.

כיוון שאני מדבר על הגינות וכבוד, ירשה לי שר המשפטים להביע לפניו משאלה. אולי יעלה בידו מה שלא עלה עד כה, לקרוא לסדר את השופט העליון מר חיים כהן, המעלה בהופעותיו מפעם לפעם דרישה לנישואי תערובת. בלי להתעכב על חומרת הטפה זו מבחינת ההלכה, רוצה אני להתעכב כרגע על הדבר מבחינת שיטתו. מאחר שהכנסת קבעה שבמדינת ישראל מקובלים חוקי ההלכה בכל הנוגע לאישות, כיצד מרשה לעצמו שופט עליון הנוגעים בהלכה נגד עקרונות חוקי ההלכה? אילו היינו מכבדים את עצמנו, היינו צריכים מומן להסיק מסקנות ביחס לשופט העליון מר חיים כהן, אשר עמדתו הנלחמת מתחילה עוד מאז שירותו כשר המשפטים וכיועץ המשפטי...

הי"ר. י. נבון:

אני מבקש את חברת הכנסת פרוש לא לתקוף אדם שאיננו כאן, וביחוד לא להשתמש במלים כאלה. או שאמחק את המלה "נלחמה".

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

אינני יכול להסכים לכך. אתה כיושב-ראש יכול לעשות מה שאתה רוצה. אני אינני מסכים, כאשר

חבר הכנסת פרוש מבין את עניין חלוקת הרשויות במדינה נאורה יותר מכפי שהוא מעמיד פנים מעל במת הכנסת. כשאחיה שומע אותו מעל במת הכנסת, הרי הוא נתן שתי עצות. "קטנות" לשר המשפטים: לנזוף בשופט בית המשפט העליון, לנזוף בבתי-משפט על פסקי-דין שאינם מוצאים חן בעיני כל מי שאינם מוצאים חן בעיניו. ובאוזני קוראיו הוא מעמיד פנים שהוא זהה אתם בפרימיטיביות של ההשקפה שהוא מבטא בה. היעלה על הדעת שמדינת ישראל כך תערבב רשויות? ושר המשפטים ומשרד המשפטים ורשות מבצעת כל שהיא תרצה להשפיע שלא בדרך החוק על אישים במערכת השיפוטית מפני שאינם מוצאים חן או שדעותיהם אינן מוצאות חן בעיני אזרחים אלה או אחרים? אני מדעוע כשאני שומע דברים אלה נאמרים מעל במת הכנסת, ואף כי אני סומך על שר המשפטים, שיתן את התשובה המפורטת, לא הייתי רוצה לשחק בסוגיה זו דווקא כלפי חבר הכנסת פרוש, לכל יחשוב שדעות של שופטים הן איזה דבר שאפשר לטלטל אותן לכאן ולשם על-ידי נאום בכנסת.

השיפוט הוא אחד ההישגים הגדולים של מדינת ישראל, והוא שיפוט בלתי-תלוי. כל הכבוד לכל שופטי ישראל, וכל הכבוד גם לשופט בית-המשפט העליון, השופט חיים כהן. יש לי דעות בשטחים שונים, דעות שאינן מוצאות חן בעיני חבר הכנסת פרוש, אבל על-ידי כך לא נגרע מאומה מכבודו.

הרשו נא לי לעמוד כאן על שתי סוגיות בלבד. הסוגיה האחת היא עינוי הדין. אני חושב שההישג המרכזי של הממשלה הישראלית הוא הכבוד העצום שהאוכלוסיה בישראל רוחשת לבתי-המשפט. זה כבוד ליושרם, לשיקול דעתם, לדבקותם בחוק, לנאמנותם למדינה ולחוקיה. וחבל מאד שיחס זה לבתי-המשפט ולכבוד שהם מעוררים, שהוא בלתי-מעורער עד היום הזה, נפגע איך שהוא על-ידי העובדה של עינוי הדין בישראל. ודאי שלעומת פגמים מהותיים של בתי-משפט במדינות אחרות, זה איננו הפגם הגדול ביותר. אבל זהו פגם חמור מאוד, כי האוכלוסיה סובלת ממצב זה. ואני אינני יודע, אם אני יכול ליעץ כאן את כל העצות על מנת למנוע עינוי הדין.

הנה אמר שר המשפטים, ששחרור השופטים מכתובת פרוטוקול הוא אחד האמצעים שיקטין עינוי הדין. וחוק סדר הדין הפלילי החדש - שאני מלא סקרנות אינטלקטואלית לגבי התיקונים הדרושים בו - יש בו צעד חשוב קדימה; מבחינה חוקית נתון את האפשרות של כתיבת פרוטוקולים בדרך של סטינוגרמה ולא על ידי שופטים. ואני ראתי, שבאותו משפט גדול שהתנהל במדינה, היו שני שלבים: היה שלב אחד שבו לא היתה סטינוגרמה, והיה שלב שני שבו היתה סטינוגרמה. אינני מדבר על שום אספקט אחר, אבל מבחינת זירוז המשפט היה זה גורם חשוב, וחבל שלא השתמשו בסטינוגרמה במשך כל המשפט.

מדוע אין קובעים בישיבות בית-המשפט סדרי ניהול שיקטינו משך הדיונים? אני חושב שצריך למנוע דחיות של ישיבות בית-המשפט. ואם דוחים ישיבה, צריך לדחות אותה לזמן קצר ולא לזמנים ארוכים. אני שם לב - וכל אחד מאתנו קורא בעתון - שהנה החליטו להמשיך לדון בעניין מסוים במשפט מסוים ודחו את

לעיונה נידחת ולא למדינה מתקדמת. גם מכשלה זו גורמת לנזקים חמורים ולשיבושים בכל ענפי החיים הכלכליים והכלליים. נקווה שכשיופעל החוק החדש יחול גם כאן שינוי.

שר המשפטים המכובד, עם כל הערכתי למאמצי ולהשיגיו הגדולים בימי כהונתו במשרד המשפטים, במטותא מדי, תן דעתך להערות ספורות אלה, ואל יישאר קולו של מי שמשמיע דברים אלה כקול קורא במדבר. אני מתכוון לשני חלקי הערותי. בכוחך לתקן, בידך לתקן, אנא עשה זאת.

ולבסוף, ירשה לי כבוד שר המשפטים להגיד לו כי היה זה מאוד רצוני שבעתיד יימועו הליכים משפטיים פומביים כמו אלה שהתנהלו, ללא ביקורת וללא סייגים, משפט הידוע נגד השופט מלחי. יפה עשה שר המשפטים בהודעתו הנוכחית. משפט זה, עליו לקבוע, גרם להשתתפות הנוער וההמונים, הכתים שמותיהם של אישים ומשפחות אשר במישרין ובעקיפין שולבו במהלך המשפט, מבלי שתהא כל אפשרות לברר אם יש מקום להאשמות והכתמות אלה. סעיף 38 לחוק בתי-המשפט קובע, שאם הנדון נוגע לבטחון המדינה, טובתו של קטין או עבירות מיניות, אפשר לדרוש שהמשפט יתנהל בדלתים סגורות. היה מקום להסתמך על המשתמע מסעיף זה ולדרוש שהמשפט יתנהל בדלתים סגורות.

ואם אין צוועקין על לשעבר, הרי רצוני ששר המשפטים ימצא דרך להרחיב בעתיד, בתוקף החוק, סמכויות שר המשפטים לדרוש ניהול משפטים מעין זה בדלתים סגורות. משפט זה השפיל בהרבה כבוד מערכת השפיטה בישראל. משפט זה, בפרסומים הנרחבים שניתנו לו, הכתים בהרבה את שם מדינת ישראל. משפט זה, מתחילתו עד סופו, עד היום, בשלבים האחרונים, הטיל צל, ורצוני שנלמד מזה לקח.

הי"ד י. נבון:

רשות הדיבור לחבר הכנסת אונייה, ואחריו - לחבר הכנסת שופמן.

ברוך אונייה (מפלגת העבודה הישראלית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. אני רוצה לברך את שר המשפטים, ולא רק את שר המשפטים, אלא גם את חבר עוזריו, את אנשי משרד המשפטים, על כך שהתכנית לחקיקה נרחבת, שהוצעה בראשית הכהונה של הכנסת השישית, מתבצעת והולכת. יכול להיות שכל אחד ואחד מאתנו, כאשר הוא שומע על תכנית חקיקה, מאחל לה קצב מהיר יותר, אבל אני הגעתי לכלל דעה שיש שלושה שותפים הקובעים את הקצב, ושלושת השותפים האלה עושים עבודה חשובה מאוד, והם: משרד המשפטים; הוועדה של המשפטים, המכינה הצעות; והכנסת, וועדת החוקה, חוק ומשפט בתוכה.

אני רואה צורך אישי לשלוח מכאן ברכה ליועץ המשפטי לממשלה, עם פרישתו מעבודתו. לא לי לדון אם חמש שנים וחצי הן זמן מספיק. את היועץ המשפטי הזה לממשלה הייתי רואה ברצון רב כיועץ גדול לממשלה ולכנסת ולחקיקה עוד הרבה שנים.

בדיונים בכנסת יש תמיד חריגות מהדברים שהתכוננת מלכתחילה לדבר עליהם. לחריגה כזאת גרם הפעם חבר הכנסת פרוש. אני מקווה שיקרא את דברי.

— סקירת שר המשפטים על פעולות משרדו (דיון) (אזניה, כהן-צידון, סנהדראי, שופמן) —

בכיוון סוציאלי הפוך. עצם החנינה צריכה להיות דבר לא שגורתי, אלא בדוק כל פעם מחדש לפי קריטריונים מוצקים, על מנת שהשופט יידע שאם הוא פוסק פסק דין, הרי אם אין משהו בלתי־רגיל שמתרחש בחייו של הנאשם שדינו נגזר, גזר דינו של השופט, של בית־המשפט, קיים ולא ייפגע.

שלמה כהן-צידון (גח"ל):

החנינה היא פריזוגטיבה של נשיא המדינה. היא לא שייכת למשרד המשפטים.

ברוך אזניה (מפלגת העבודה הישראלית):

לד, חבר הכנסת כהן-צידון, אני לא יכול לומר מה שאמרת לחבר הכנסת פרוש בנוגע לבקיות. אתה חייב לדעת את חוק נשיא המדינה, את חובת חתימת הקיום של שר המשפטים. אתה חושב שאני מתווכח עם נשיא המדינה? חלילה לי. אני מתווכח עם משרד המשפטים בלבד.

ה"ר ט. סנהדראי:

רשות הדיבור לחבר הכנסת שופמן, ואחריו — לחבר הכנסת אונא.

יוסף שופמן (גח"ל):

גברתי הישבת־ראש, כנסת נכבדה. משרד המשפטים הוא אימפריה רחבה למדי, ומובן מאליו שבדיון קצר זה, שנקבע בכנסת לעניין זה, אי־אפשר לגעת בכל הבעיות, וכל אחד יודע שבדיון זה הוא חייב להציג טמץ לכמה שאלות בלבד.

פעולת משרד המשפטים בתחום החקיקה היתה פוריה לאחרונה וגם חיובית. אבל לא אמנע מכמה הערות, ביחוד בקשר לחוק יסוד: הממשלה. שר המשפטים מברך על ההתעניינות והדיונים הרבים שהתעוררו סביב הצעת חוק יסוד: הממשלה. מותר גם לי להעיר מספר הערות.

ראשית, הסעיף הראשון של החוק, הקובע סמכויות הממשלה. סעיף זה הוא רחב מאוד וקובע, נוסף על כך שהממשלה היא הרשות המבצעת של המדינה, שכל סמכות שאיננה שייכת לרשות אחרת תיכלל בגדר סמכות הממשלה. זאת הגדרה רחבה מאוד, ואני סבור שהיא פוגעת ביחוד דווקא בכנסת. בשעה שקיבלנו את חוק יסוד: הכנסת, לא קבענו את סמכויותיה של הכנסת.

הסעיף הראשון של חוק יסוד: הכנסת אומר דק, שהכנסת היא בית הנבחרים של מדינת ישראל. מה סמכויות הכנסת — זאת צריך לחפש בכל מיני חוקים. זה לא מרכז בחוק אחד, חוק יסוד: הכנסת, אלא בכל מיני חוקים, פירור פה ופירור שם, וכך אנחנו צורכים לאסוף ממקורות שונים את הסמכויות של הכנסת. אבל כאשר הדבר נוגע לממשלה — שאני פה באה הממשלה ומגדירה בצורה הרחבה ביותר.

אני רוצה לגעת פה בעצם ההגדרה, כי על כך נדון כאשר יבוא החוק לקריאה שניה ושלישית. אבל ההשוואה הזאת בין חוק יסוד: הכנסת ובין חוק יסוד: הממשלה והאפליה הזאת לרעת הכנסת הן בלתי־נעימות.

מובן מאליו, שאפשר לומר כי בשעה שנרכיב את החוקה, על סמך כל חוקי היסוד, או נתקן את העניין ונאמר בחוקה מה הן הסמכויות של הכנסת. אבל מדוע

הדיון לשיבה בסוף יוני. היום הוא ה־11 ביוני. מדוע צריך הדיון להידחות, ולהידחות לזמנים ארוכים?

אני חושב שצריך לעבור הרבה פחות זמן עד לכתיבת פסק־הדין. כשאתה מדבר על הטכניקה של עבודת השופטים, אתה נתון תמיד באיזו מלכודת. אלה הם שופטים, ואין איש צריך לפגוע בהם. ואני אינני רוצה לפגוע בהם. אשר ליושרם, לדיעתם המשפטית ולמהימנותם — הם שופטים. ואשר לטכניקה של העבודה, — הם בשר־ודם. וצריך לעשות כל מה שלמדו במת־צית השניה של המאה העשרים על מנת שהעבודה תהיה יותר יעילה.

"יתכן — שמעתי זאת מפי שופטי בית־המשפט העל־יון — שגם עורכי־הדין היו יכולים להקטין זמן הדיונים. מדי פעם, כאשר אתה עוקב אחר משפטים גדולים, אתה משתכנע בזה יותר ויותר.

אני רוצה לתת כאן עצות לגבי כל ההיקף של זירוז הדיון בבתי־המשפט בישראל. אבל אני רוצה לומר: אין שום הצדקה שיימשך המצב כמו שהוא היום. הוא פוגע באוכלוסיה, הוא פוגע ביחס לבית־המשפט, הוא אינו לפי כבודו של בית־המשפט בישראל. מצב זה מחייב תיקון, ויפה שעה אחת קודם.

אני מרשה לעצמי לעמוד על בעיה אחרת, — ואני מקווה שאצא מדיון בבעיה זו זכאי, ואם חס וחלילה אצא חייב, אבקש משר המשפטים חנינה — כוונתי לבעיית מדיניות החנינה. ההתפתחות בארץ היתה כזאת: עם הקמת המדינה עמדנו לפני בעיה רצינית של פסק־דין במישור הפלילי שנראו לנו קלים. אמר לי פעם משה שרת המנוח בימי הכנסת השניה: זה אינו עניין שאפשר להתפלמס עליו עם השופטים מעל במת הכנסת. אבל מן הראוי להעלות בכל הכבוד את בעיית הפסקי־הדין הקלים מדי בזמנים של עבירות המצויות מאוד בארץ, וצריך להשפיע על הפסיקה על ידי דעת הקהל.

בינתיים עשה בית־המשפט העליון הרבה — ואזכיר רק שטח אחד: שמירה על נקיין־כפיים — כדי להדריך את השפיטה בעניין הצורך בהחמרת העונשים. אני סבור שכאשר הגענו לשלב זה — שאני רואה בו הישג — הרי באה מדיניות החנינה והגענו לאיזה מעצור. ואני טוען רק זאת, שמדיניות החנינה צריכה להיבדק מחדש. היא צריכה להיבדק מתוך כמה בחינות, והבחינה הראשונה היא — השופט. לא ייתכן שהשופטים יפסקו לפי מצפונם השיפוטי בעבירות רציניות — למשל בעבירות של תאונות דרכים — ואחר כך החנינה תהרוס קצת את פסק־הדין. אולי המלה "הירוס" היא חמורה מדי. אבל אני מתכוון לזה, שכאשר שופט פוגע בפרנסתו של מי שגרם למוות, על ידי שלילת רשיון הנהיגה שלו, הרי אחת משתיים: אם נגיע לכלל דעה שלמרות חומרת התאונות בדרכים לא תיזכר שלילת רשיון בקודקס הפלילי, כי זה עונש חמור ביותר — בבקשה, נשנה את החוק. אבל לא ייתכן שבשלילת רשיון תיפול הכרעה שהשופט פוסק בה אחרת, ונותן החנינה, או הממליץ על חנינה, ממליץ אחרת.

אני רוצה להזהיר מפני סכנה נוספת. לפתח החנינה האינדיבידואלית רובצת חטאת. ואני מקווה שהיא רק רובצת ולא עברה את הפתח. כאן יש מקום להפליה; יש מקום לפסוק בניגוד לכלל, "ודל לא תהדר בריבוי", ויש מקום לכל מיני שיקולים שלא ממין העניין

זה נראה אולי דבר פשוט וקטן, אבל מי שנתקל בכל מערכת ההוצאה לפועל יודע שהפקידים באים והחנות או הבית סגורים, ואז דוחים את כל העניין שוב לשניים - שלושה חודשים, ולפעם הבאה צריך התובע להביא אתו מסגר, וכל התסבוכת הכרוכה בזה מאפשרת לאנשי שים, שאינם רוצים לשלם את חובותיהם, להתחמק. אני חושב שהדבר הצנוע הזה הוא התקדמות רצינית מאד בביצוע פסקי-דין.

חבר-הכנסת אוניא הרחיב את הדיבור על הסחבת במשפטים. אלה הם דברים מאד בלתי-נעימים. אני חושב שביחוד אשמה בכך הגישה של הפרוצידורה הפלילית הנהוגה בארצנו, הקובעת כי השופטים הם בבחינת שופטי כדורגל, שרק מסתכלים במהלך המשפט ועוצרים במקרים מסוימים את הצדדים, אבל אינם מנהלים למעשה את המשפט; את המשפט מנהלים הצדדים, ולכן זה נמשך כל-כך הרבה זמן. בפרוצידורה הקונטיננטלית סחבת כזאת אינה אפשרית. אני מקווה שאותה הוועדה, המטפלת עכשיו בבדיקת השימוש בפרוצידורה הפלילית, תתן את דעתה גם לעניין זה.

בהודמנות זו רצוני להעיד עוד הערה. לא הייתי נוגע באותו משפט, שהיה משפט קשה מאד בשביל כולנו ואשר סבלנו במשך תקופה ארוכה כל-כך כשקראנו עליו בעתונות. אבל חבר-הכנסת פרוש חשב שבכלל לא צריך היה להתחיל במשפט, או לנהל אותו בדלתיים סגורים. אני חושב שדווקא אז היתה דעת הקהל אומרת: אהה, יש חשד על חבר שלהם, שופט - והם מסתגרים, או בכלל לא עושים משפט. מה שמציע חבר-הכנסת פרוש הוא מקל בעל שני קצוות, והדבר היה אולי מסוכן עוד יותר.

מערכת בתי-המשפט וכבוד השופטים הם אחד ההישגים הגדולים של מדינת ישראל, וצריך לטפח אותם, כי הוא ראוי לזה.

לבסוף, תורשה לי כאן עוד הערה אחת, אישית. בשנת 1957, כשוועדת החוקה, חוק ומשפט טיפלה בחוק בתי-המשפט, הצעתי שבבתי-המשפט יחלקו את התיקים בין השופטים בצורה מיכאנית, ואז נדחתה הצעתי. שמחתי לשמוע שאחרי אחת-עשרה שנה הגיעו משרד המשפטים, השופטים ונשיא בית-המשפט המחוזי בתל-אביב למסקנה, כי הצעתי, בסופו של דבר, לא היתה כל-כך טפשית ובלתי-מקובלת על הדעת. כי עכשיו רוצים דווקא למצוא דרך חוקית להנהיג את ההסדר המיכאני. אז דחו את הצעתי בטענה שזהו דבר בלתי-אפשרי ובלתי-רצוי.

ועוד הערה, אחרונה, בעניין חינוך הצעירים במקצועות המשפטיים. כשישבנו דנו על חוק לשכת עורכי-הדין - הצעתי התמחות-חובה בבית-המשפט. כי אז מכיר המשפטן הצעיר את כל הבעיות, אפשר לומר, "מצד המטבח"; הוא רואה איך "מתבשלים" העניינים, והוא מכניס אותו לחיי בתי-המשפט. אם פוסחים על זה ומתחילים בהתמחות אצל עורך-דין - פוגע הדבר אחר-כך במומחיותם.

היו"ר ט. סנהדראי:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אונא, ואחריו לחבר-הכנסת אריז.

לא נעשה זאת גם ביחס לממשלה? מדוע את זה צריך כבר היום להגדירו נעשה זאת יחד הן ביחס לכנסת והן ביחס לממשלה. אני טוען את טענתי לזכותה של הכנסת.

בסקירת שר המשפטים נאמר, שבכל מקרה נושא משרד המשפטים באחריות לצורתן של כל הצעות החוק שהממשלה מניחה על שולחן הכנסת, גם במקרה שהחוק אינו קשור באופן ישיר למשרד המשפטים.

כאן אני רוצה להעלות את עניין הצעת חוק בית-הדין לעבודה. הייתי רוצה לשמוע מפי שר המשפטים את ההסבר, איך קרה שמשרד המשפטים הסכים לנתק בהצעה את בתי-הדין לעבודה ממערכת המשפטים הכללית? אם דרוש הדבר שבכל מיני סוגים של בעיות אפשר להקים בתי-משפט נפרדים, על כך אפשר להתייחס, אבל זה מקובל. אבל שאותם בתי-דין יהיו מנותקים מפסיקת בית-המשפט העליון - זה כבר עניין בלתי-מובן וזה גם פוגע במערכת המשפטים הכללית.

אני מסתמך על הפיסקה בסקירת שר המשפטים, האומרת שהוא נושא באחריות לכל הצעות החוק, והייתי רוצה לשמוע מפי הסבר לעניין זה. לא מן הנמנע שהכנסת תשנה את ההצעה הזאת כאשר יחזור החוק לקריאה שניה ושלישית בכנסת. יכול להיות שאז ישתנו הדברים ויחזור הקשר בין החוק הזה, חוק בית-הדין לעבודה, ובין בית-המשפט העליון. אולם ההסבר חייב להינתן על ידי שר המשפטים בדיון על פעולת משרדו, כל עוד הוא מקבל על עצמו את האחריות כפי שהוא מזכיר בסקירתו.

ב.אימפריה: של שר המשפטים נמצא רשם הפטנטים. קראתי בסקירה וגם שמעתי על כך, כי עד שמתחילים לבחון את הבקשות לפטנטים עוברת תקופה "קצרה" ביותר של שלוש שנים וחצי בערך. אנחנו חיים עכשיו בתקופה של התפתחות טכנית מהירה. תארו לכם מה מתהווה בכל מיני שטחים של טכניקה תוך כדי התקופה ה"קצרה" של שלוש שנים וחצי. ממצאי מגיש בקשה למשרד הפטנטים שלנו, ועד שהוא זוכה לבדיקה ראשונה - ולא מדובר על הוצאת הפטנט, אלא על הבדיקה הראשונה של הבקשה - הבקשה מונחת או מנמנמת במשך שלוש שנים וחצי. זה עניין של פקידות. אני מבין שלא כל כך קל למצוא בוחנים בעלי רמה ובעלי קווליפיקציות, אבל בכל זאת אפשר למצוא גם אותם וצריך להגדיל את מספר הבוחנים, כדי שיקצרו ככל האפשר את התקופה הזאת. כי היא פוגעת בעצם קיומו של המשרד. זה גם גורם לכך שממצאים שלנו מגישים לפעמים את בקשותיהם לרישום פטנטים לארצות זרות. הם אינם מתחילים ברישום הפטנט בארצם הם, אלא בארצות זרות. למה הפגיעה הזאת במשרד הפטנטים שלנו?

בעניין ההוצאה לפועל דובר כבר היום, ונראה איך יפעל החוק החדש. אבל אני רוצה באמת לברך על פיסקה אחת בסקירת שר המשפטים. נאמר בה, שכדי לייצל את הטיפול בעיקולים הועמד לרשות משרד ההוצאה לפועל בתל-אביב מסגר קבוע, ונמצא מחסן לצורך איחסון המעוקלים, וכפי ששמעתי מפי המנהל החדש של בתי-המשפט - שאני מברך אותו עם תחילת כהונתו ומאחל לו הצלחה - יש גם עוד שתי מכוניות.

משה אונא (מפד"ל):

כבוד היושבת-ראש, כנסת נכבדה. אתחיל את דברי בציון העובדה, שאחת מהבעיות שהתרגעו עליהן לפני שנה באה במידה רבה על תיקונה. אני מתכוון לשיתוף-הפעולה בין משרד המשפטים וועדת החוקה, חוק ומשפט. לפני שנה ביקשנו לשים לב לשיתוף-פעולה יתר, והנה אני יכול לציין בשמחה שאמנם הדברים השתפרו במידה מכרעת במשך השנה. אנו נהנים מן העצה הטובה, מהשיתוף המלא, מהכנת הדברים לדיוני הוועדה, ואני רוצה לברך את חבר העובדים, ובראשם את היועץ המשפטי ואת המענה ליועץ המשפטי, המלווים את עבודת הוועדה בנאמנות ובהצלחה רבה. אולי, אם מותר לי לומר, הדבר היחיד שהייתי רוצה שישתנה, ואם יש לי טענה ליועץ המשפטי - שישתתף בדיוני הוועדה יותר מכפי שהוא עושה עד כה.

בהזדמנות זו רצוני גם להצביע על צד מיוחד, שהשתפר במשך השנה בשיתוף-הפעולה הזה - הליווי על-ידי המומחים למשפט העברי שניתן לנו בוועדה. לא פעם דיברנו על כך, באיזו מידה יש חשיבות לכך שהוועדה, ועדת החוקה, חוק ומשפט, תדע על הגישה של המשפט העברי לבעיות השונות המתעוררות לפניה, ובמיוחד בקודקס האזרחי. והנה הגענו למצב שאמנם אנו נעזרים בצורה קבועה ותדירה על-ידי מומחי המשפטים, העומדים לרשותנו ומלמדים אותנו בזה בתחום זה. לא פעם נוכל גם להיעזר בעקרונות של המשפט העברי, שאנו יכולים לשלבם בתוך החקיקה שלנו. תהיה לי עוד הזדמנות לדבר על כך גם בעת הבאת חוק המכר וחוק המתנה לקריאה שניה ושלישית - אותם שני החוקים שכבר מונחים על שולחן הכנסת ושאני מקווה שבזמן הקרוב יובאו לקריאה שניה ושלישית. יש בזה לדעתי משום התקדמות חשובה בכיוון הנכון, לביסוס החקיקה שלנו ולהדיוק הקשרים בין החקיקה והחוק שאנו מחוקקים ובין יסודות המשפט שהתבססו עליהם במשך דורות רבים ושהראו בהרבה דברים את יעיי-לותם ואת חכמתם גם בתנאי החברה המודרנית.

אגיד כמה מלים בקשר לבעיות החקיקה.

התכנית ששר המשפטים הביא לפני הכנסת לפני שנתיים, כפי שכבר נאמר, מתקדמת. אך מובן מאליו שבמאטריה כזאת, כלומר, בחקיקה יסודית בתחום האזרחי והפלילי, הצעדים הם איטיים. מן הנכון להדגיש מעל במה זו, שיש צורך ביסודיות בעבודה זו. אל נדחק את הקץ ואל נביא במהירות חוקים שאינם בשלים להבאה לכנסת. בדיונים המתקיימים בוועדה אנו רואים גם לאחר כל ההכנות, באיזו מידה עדיין נשארות בעיות פתוחות הדורשות עיון רב, דיון ושמיעת מומחים. ולא במעט משתנים החוקים בדיוני הוועדה, לא מפני שיש חילוקי דעות יסודיים - אם כי גם אלה ישנם - בין אלה שהכינו את החוק לבין חברי הוועדה, כי אם מפני שמדי פעם מתעוררות בעיות שלא עמדו בשלימותן לפני אלה שהכינו את החוקים.

לפני שנה הצביע שר המשפטים על כמה חוקים שראה צורך בהכנתם, אך לא הזכיר אותם הפעם. הייתי רוצה לדעת מה גורלם. אני מתכוון לחוק הצנעת הפרט, ששר המשפטים הזכיר בסקירתו לפני שנה, החוק המאפשר גירושין בנישואי-תערובת, וחוקים אחרים. שמחתי אז, ששר המשפטים קיבל על עצמו את הטיפול

בעניינים אלה. הייתי רוצה לדעת אם הטיפול הזה הופסק, או שאנו יכולים לצפות שגם חוקים אלה יגיעו לשולחן הכנסת והבעיות שהם באים לפתור אמנם תבואנה על פתרונו.

דובר כאן על חוקי יסוד והזכר החוק הנמצא בשלבים האחרונים של הדיונים בוועדת-המשנה לחוקי יסוד. רצוני להעיר רק הערה אחת בעניין שהיה נושא לדיון נרחב בציבור, ואשר בעקבותיו יחול כנראה שינוי בנוסח הסעיף בהצעה שהוועדה תביא לפני הכנסת. אני מתכוון לסעיף 24 של חוק יסוד: הממשלה, הן בסודיות דיוני הממשלה. איני רוצה להיכנס לעצם הבעיה. רצוני רק לנצל הזדמנות זו, מאחר שהזכירו את הדיונים מסביב לנקודה זו, ולומר: אנא, חברי הממשלה, היו ערים לאחריות המוטלת עליכם בעניין זה, בין שננסח את הסעיף הזה ביתר גמישות ובין שננסח אותו ביתר תקיפות.

ועתה הערות מספר בתחום בתי-המשפט.

לפני שלושת-רבעי שנה, כאשר קיבלנו את חוק החנינה, התלבטנו לא מעט בבעיות שחוק זה מעורר. הובעו אז ספיקות לא מועטים, באיזו מידה אנחנו רשאים לחוקק חוק כזה בצורה שבה חוקקנו אותו. בחוברת שהונחה על שולחן הכנסת לקראת הדיון היה מצאתי מספר הערות בשאלה זו. אמנם הן לא מטפלות בעצם העניין; נקבע רק שחוק החנינה גרם להפסד של מיליוני לירות לקופת בתי-המשפט. אמנם אך זה אספקט מעניין, ואולי לא בלתי-חשוב, אולם הייתי רוצה לדעת אם נעשה כבר איזה-שהוא מחקר, או נסיון של ראייה כוללת, באיזו מידה השפיע חוק החנינה על בעיות הפשיעה ועל הצדק העלול לא פעם להיפגע בגלל החנינה, כאשר הדבר נוגע גם לצד שני, שנפגע על-ידי האיש שקיבל חנינה. היה רצוני שאחרי הפעלת החוק הזה ננסה כעת גם לסכם את השפעתו, כי בדיון נים שהתקיימו עם חקיקתו לא קיבלנו תמונה ברורה, כיצד השפיע בזמנו חוק החנינה שנתקבל בתחילת ימי המדינה. אולי נעמוד עוד פעם לפני חקיקת חוק כזה, ולכן היה רצוני שהוועדה ההיא יהיה מצויה בדיון.

רצוני לנגוע בפרט נוסף, הנראה לי חשוב, מתוך פעולת הפרקליטות של המדינה. בדיון-וחשבון שלפנינו נאמר, כי, בתחום מדיניות הערעורים תמשיך הפרקליטות בדרך שבה נהגה ללכת בשנים האחרונות, היינו, ערעורים סלקטיביים המרוכזים בנושאים שהם מוקדי הפשיעה. ניתן לומר ששיטה זו של ערעורים סלקטיביים הוכיחה את עצמה. בעניין זה אני רוצה להסב את תשומת-הלב במיוחד לשאלות של עבירות מין וכל מה שקשור בזה. בזמנו, כאשר חוקקנו את החוק נגד עבירות זנות, ביקשנו לקבל דיון-וחשבון על השפיטה בתחום זה, כדי לראות אם אמנם הזרוע השיפוטית של המדינה הבינה אל נכון את כוונת המחוקק. עכשיו אנחנו עומדים שוב לפני דיון בשאלה זו. היינו רוצים לדעת באיזו מידה הדרך הזאת, שהפרקליטות הולכת בה, משפיעה על השפיטה ומביאה לידי כך שהשופטים שמים לב במידה מספקת לדעת המחוקקים, שבדואי אין לי כל ספק בכך שצריכה לכוון את דרך השפיטה.

איני רוצה של חברי-הכנסת אזניה, שכאן מתעוררת שאלת החנינה כפי שהוא הציג אותה, אבל זמני לא

אין ביכולתו של בית-הדין הרבני, מטעמים הלכיים, להכריז את הנישואין כבטלים. חברת-הכנסת אמה תלמי עוררה בעיה זו ביתר הרחבה אתמול, בעת הוויכוח על משרד הדתות, אך הניי סבור שיש בעיה שנוגעת לא רק למשרד הדתות; היא נוגעת למשפט הכללי ורצוי היה שמשרד המשפטים יתן דעתו על כך. ואציין עוד דוגמה: עניין הראיות שהושג באמצעים בלתי-הוגנים. בעניין זה קיימת פסיקה עשירה, שרובה ככולה תובעת פירוש לביטוי הכללי בסעיף 9 לפקודת העדות בדבר מסירת הודאה של עד, מרצונו החופשי של הנאשם, והכוונה לפירוש שרצון חופשי משמעותו ללא כפייה, פיתוי או תחבולה.

שר המשפטים יכול, כמובן, לטעון למה לא יקבלו עליהם חברי הכנסת יזמה תחקיתית זו. לצערי חייב אני לומר בגילוי-לב, שאין שר המשפטים מבין ענין יפה על יזמה זו של חברי הכנסת. אם מותר לי להביע בהזדמנות זו משאלה, הייתי מבקש את שר המשפטים להתייחס להצעות חוק פרטיות של חברי כנסת בדומה להצעות לסדר-היום, שאפשר להעבירן לוועדה, כדי שזו תקיים דיון בהן.

שר המשפטים דיבר כאן בהרחבה — ושמחתי לשמוע זאת — על ההצעות השונות שישנן לגבי הטיפול בבוגרי הפקולטות למשפטים, אבל עד אשר נגיע לטיי פול יסודי יותר בתחום זה, הייתי רוצה שלפחות ננסה לפתור בעיה כאובה אחרת, והיא בעיית המתמחים. תנאי ההתמחות, כפי שהם כיום, הם בבחינת תנאי "עבודה יוממה". אדם צעיר בגיל 25—27 מקבל 200 לירות לחדש בממוצע, לאחר שעבר את השירות הצבאי, סיים את לימודיו באוניברסיטה ובנה בית בישראל. ברור שלא משרד המשפטים בלבד יכול לפתור בעיה זו, אולם יש בידי לתתם תרומה רצינית לפתורונה, ובפרט שניתן אגב פתרון שאלת תנאי ההתמחות לפתור, במידה מסוימת, גם את הבעיה של מתן עזרה לשופרים, והרי אין חולקים על כך שהשופטים זקוקים לעזרה.

שר המשפטים י. ש. שפירא:

רוב השופטים, שביקשו מתמחים, קיבלו אותם.

ראובן ארזי (מ"מ):

אני מתכוון להתווכח על עובדות. אני מביע משאלה, שמשרד המשפטים יבחן את השאלה, אם אפשר להעסיק יותר מתמחים ואם הם יכולים לבוא על שכרם לפי הממוצע של 500—600 לירות לחדש. המתמחים היו יכולים לעזור בבתי-המשפט גם בעריכת הפרוטוקולים של הישיבות. מנסיוני אני בארץ אחרת, כמתמחה בבית-משפט במשך שלוש שנים, הן בבית-משפט שלום והן בבית-משפט מחוזי, למדתי לדעת, כי ניתן למתמחים לדווש פרוטוקולים, שכן הם מתמצאים בחומר המשפטי. אני רואה בזה דרך להקל על השופרים. עריכת פרוטוקולים על-ידי המתמחים היא מכל-מקום זולה יותר מאשר על-ידי קצרינות או רשמקל.

יש עוד אספקט נוסף לשאלה זו: בצדק מעלים את עניין ההתמחות מבחינת העמקת הידיעות המשפטיות. אין ספק שההתמחות בבתי-המשפט היא ההתמחות הרב-גונית והטובה ביותר.

זאת ועוד אחרת: ישנה הצעת חוק שלפיה תישלל האפשרות מתלמידים בפקולטות למשפטים לעשות את

מספיק כדי להיכנס לשאלה זו. נראה לי, שהחנינה צריכה להיות אינסטרומנט במערכת החיים שלנו, כי לפי תפיסה יהודית אין משפט בלי רחמים. על כן לא הייתי רוצה שכאן נהיגו חומרות או ילכו בדרך של חומרות שאינן תואמות את הרעיון החשוב והיסודי של החנינה. היה ברצוני להעיר עוד כמה הערות, אבל, עלי לסיים את דברי, לכן לא אוכל להעיר אותן.

הי"ר ט. סנהדראי:

רשות הדיבור לחברת-הכנסת ארזי, ואחריו — לחברת הכנסת האזונית.

ראובן ארזי (מ"מ):

כבוד היושבת-ראש, כנסת נכבדה. בעניין רב הק' שבתי לדבריו של שר המשפטים ובמיוחד לתכנית החקיקה. שותף אני להערכה החיובית, שזוכה לה משרד המשפטים וחבר עובדיו, ושותף אני לדברי ההערכה שהושמעו כאן על פעולתו המבורכת של היועץ המשפטי הפורש, אשר ליווה בנאמנות את ועדת החוקה, חוק ומשפט בעבודת החקיקה שלה.

פעולת החקיקה עמדה בשנה שחלפה, כפי שציין שר המשפטים בסירתו בכשת, בסימן של מצב החירום, שבא בעקבות מלחמת ששת הימים. מצב זה טרם חלף. שעת החירום גרמה לחקיקת חירום בקנה-מידה נרחב. אין לנו אלא לצפות ולחילל, שבקרב תגיע השעה שנוכל להשתחרר מחקיקה זאת. גם במצב הקיים מצויים אנו מומן לזמן לבדוק מה הם חוקי החירום, שאין בהם כבר צורך בהתאם למצב המשתנה.

בקשר לחוקים הקשורים במלחמת ששת הימים — הייתי מבקש משרד המשפטים למסור לנו, מתי יוגש לכנסת חוק המסדיר את מעמדם של תושבי ירושלים המזרחית, וזכויותיהם כאזרחי המדינה והסטטוס של נכסיהם.

בשני חוקים — חוק למניעת האזנת סתר וחוק לתיקון פקודת החברות — נפסק הדיון בוועדת החוקה, חוק ומשפט, לפי בקשת משרד המשפטים. חוק למניעת האזנת סתר מונח על שולחן הכנסת כבר משנת 1962. סבורני כי הגיע הזמן לחדש ולסיים את הדיון בו. אשר לחוק השני — החוק לתיקון פקודת החברות — נראה לי שיש צורך בהחשת קבלתו, כי המצב הקיים נותן אפשרות לרכישת קרקעות על-ידי חברות זרות, גם כאלה שהמוניות שלהן הן למוכ"ז ולא ידוע מי הם הבעלים. מצב זה נותן אפשרות של הברחת מסים ומטבע חוץ ומהווה גם סכנה בטחונות.

דרושה גם חקיקת חוק המתנה החזקת קרקע על-ידי תאגיד באישור משרד המשפטים.

בדברי על החקיקה, ארשה לעצמי להעיר הערה הנוגעת ליזמה תחקיתית בעקבות הפסיקה של בית-המשפט. הרשות השיפוטית בישראל היא בלתי-תלויה, אבל היא כפופה, בדומה לרשות המבצעת, לחוקי הכנסת. בתי-המשפט, ובעיקר בית-המשפט העליון, נוהגים להעיר הערות לגבי הצורך בתיקון חוקים או במילוי החסר בהם. במקרים רבים נוטל על עצמו משרד המשפטים את היזמה התחקיתית בעקבות הפסיקה, אך יש גם מקרים שמשרד המשפטים אינו נוטל יזמה זו. ארשה לעצמי לציין שני מקרים שאני רואה בהם חשיבות. המקרה האחד קשור בהתרת נישואין, כאשר

— סקירת שר המשפטים על פעולות משרדו (דיון) (ארוי, סנהדראי, האונור, י. ש. שפירא) —

הרושם הכללי בציבור הוא, שהנוף של משרד המשפטים משביע רצון; שהעניינים העדינים האלה, על שלוחותיהם, על פרטיהם המסועפים, על העבודה הנעשית בחלקה הגדול מוסתרת מעין חאים — מופק־דים בידיים טובות.

הייתי ממליץ על קצת יותר רחב לב לזומה הפרטית בחקיקה, ובפרט מצד ממשלה שהיא עמוסה בעניינים רבים אחרים, אף כי פרי העבודה של משרד המשפטים בהצעות חוק בשנה האחרונה הוא מרשים, ועדיין מצפה לנו יבול ההצעות הנדונות. מובטחני שעד סוף הכונתה של הכנסת הזאת יהיה לנו במה להתבונן בהחלפת חוקים ישנים, בעקירת דברים שנושנו, ובנטיעת ערכים חדשים בשדה החקיקה.

בוועדת החוקה, חוק ומשפט אנחנו מקבלים עזרה גדולה מן השלוחה של משרד המשפטים, כשמופיעים לפנינו נציגי היועץ המשפטי, וביניהם יועץ לענייני הלכה, שבעזרתו ניתן לנו לדלות מים המחשבה היהודית והנסיון המשפטי היהודי העתיק.

העוזרים של היועץ המשפטי לממשלה, משנהו וסגניו, המופיעים בוועדות, מושיטים עזרה רבה לעבדי דתן התקינה של הוועדות המתמנות לכך.

שיטת הוועדות לתיקוני חוקים, שהופעלה, נתנה תוצאות טובות. שיתוף ציבור המרצים באוניברסיטאות, והייתי מוסיף: גם ציבור עורכי־הדין, שיש לו מנגנון מיוחד לעניין זה, יכול אף הוא להביא ברכה רבה.

הפיגור בבתי־המשפט ובעבודת בתי־המשפט הוא בגדר תופעה כרונית, אשר מתגברים עליה מפעם לפעם על־ידי מאמץ עליון, ואחר כך בא מאורע כלשהו ומחזיר את הלוח שוב אחורנית.

עתה נכנס לתפקידו מנהל כללי חדש לבתי־המשפט, אשר מניין נתקבל באהדה, כי אישיותו וסגולותיו מבטיחות את הלחצת הפעולה ההכרחית לכהונה זו, העדינה ביותר. מצד אחד הוא צריך לדאוג לתקינות פעולתו של המנגנון השיפוטי, ומצד שני אין הוא ממונה על המנגנון הזה. מובטחני כי ברכת הציבור מלווה את השופט נטב בפעולתו, וכי נוכל בקרוב לסכם כבר פירות ראשונים של פעולה זו.

המוסד המועיל בבתי־המשפט מטעם המדינה הוא היועץ המשפטי לממשלה. הציבור נפרד בהוקרה ובצעד ממר בן־זאב, ששימש ביעילות ובנאמנות בתפקיד זה במשך שנים, ואנחנו מברכים אותו בהצלחה מלאה בשטח פעולתו החדש.

זהו אולי הזדמנות לחוקק עכשיו, עם חילופי־גברי אלה, את חוק היועץ המשפטי לממשלה, ולקיים את המלצות ועדת אגרנט משנת 1962 במסגרת מש־פטית קבועה. מוטב שעניין זה לא יהיה שנוי עוד במחלוקת. והדפוסים שנוצרו, לרבות המלצות הוועדה, ישמשו בסיס לחקיקה שתבצר באופן חוקי מעמדו של היועץ המשפטי, לא רק על־פי החלטה של הממשלה, אלא גם על־פי חוק ממש.

שר־המשפטים י. ש. שפירא:
הדבר איננו שני במחלוקת.

גדעון האונור (המפלגה הליברלית העצמאית):
אין הדבר נעלם ממני. עם כל ההערכה, גם שרים

ההתמחות בשנה האחרונה ללימודיהם. אם אמנם יימצא ההתמחה במצב שהוא בא על שכרו, הרי לא יכבד עליו הדבר, שיתחיל את ההתמחות לאחר שסיים את חוק לימודיו.

ומכאן — הערות ספורות בקשר עם מערכת בתי־המשפט. לא ארחיב את הדיבור על עניין הפיגור בטיפול בתיקים. דיבר על זה שר המשפטים, ואני רוצה לקוות שכל ההצעות שהועלו על־ידו יבוצעו וזה יביא לתיקון המצב.

אני רוצה להביע את הערכתי לעובדת הקמתו של בית־משפט מחוזי בנצרת. אני מקווה שיימצאו שופטים ערביים גם בבתי־משפט אחרים במידה שיהיה צורך למלא את התפקיד.

ארשה לעצמי עוד להפנות את תשומת לבו של שר המשפטים לחץ המופעל על אזרחים להזדקק לבתי־הדין הרבניים בעניינים שהם מחוץ לתחום סמכותם. חברי הכנסת אוזי זוכרים את העניין, שהועלה כאן בשאלחות, עניין בית־הדין הרבני בפתח־תקוה. לא הייתי מעלה את הדבר מחדש אלמלא נודע לי, שלמרות מה שנאמר כאן, למרות מה שנכתב בעתונות, נוהג בית־הדין הרבני בפתח־תקוה כפי שנהג, והוא שולח הזמנות למי שהיה תובע בערכאה משפטית כללית, זכה במשפט, ובידו פסק־דין שאף הועבר להוצאה לפור־על. בית־הדין הרבני בפתח־תקוה אינו מרפה מאדם זה שזכה במשפט, ולאחר שאינו נענה להזמנתו הוא מוציא נגדו כתב־סירוב.

הערתי האחרונה היא בתחום התקציב. כולנו נתוֹנים במצב פארוקסאלי, שונים על תקציבו של משרד ממשלתי לאחר שלמעשה התקציב אושר מזמן ואף נמצא בשלב של ביצוע. ידוע שהרבה מן הפגמים והלי־קיים, ובעיקר הפיגורים שאנו מצביעים עליהם כאן, יסודם בחוסר כוח־אדם, הנובע מחוסר תקציב. לפני שנה, כאשר דובר בעניין זה, שאל שר המשפטים, האם יש כוונה לתקוע טריז בינו לבין שר האוצר. אין שום כוונה כזאת. אמנם השנה הוגדל התקציב, אבל לא באותה מידה כפי שהדבר דרוש כדי לתקן את העיוותים. משרד המשפטים הוא משרד מכניס, ואין הדבר מוצדק, שהשירות המשפטי לא יהיה תקין די הצורך. המשאלה המופנית לשר המשפטים היא שיפעל, כדי להעמיד את תקציב משרד המשפטים על אותה רמה שתאפשר להגיש לציבור שירות משפטי יעיל.

הי"ר ט. סנהדראי:

רשות הדיבור לחבר־הכנסת האונור, ואחריו — לחבר־הכנסת טיאר.

גדעון האונור (המפלגה הליברלית העצמאית):

גברתי הישיבת־ראש, כנסת נכבדה. לא הרי משרד המשפטים כהרי המשרדים האחרים בממשלה. זהו הצומת המקשר של שלוש רשויות. הוא בתוך הרשות המבצעת, אך למשרדו שלוחה אל הכנסת, למקור החקיקה, והוא עצמו יזום אותה בשטחים רבים. הוא מבקר את החקיקה המגיעה גם ממשרדים אחרים ומפקח עליה. ממנו אף מסתעפת השלוחה אל הוועד השלישית, השיפוטית, זו שאין לה במה ודוכן נושלה כדי להשמיע את דברה, ושר המשפטים מדבר מטעמה מהדוכן הזה.

הוא רצוי או לא. דעתי האישית אימה חשובה כלל לעניין זה. מצאתי לנכון להצביע על האפשרויות הנ"ל מבחינה מעשית ולהפשיט את העניין מכמה ממחלצותיו, כדי שיראה כמו שהוא, בפרספקטיבה נכונה."

אם לוקחים את הדברים הכלליים האלה כנקודת מוצא, עלי לומר שמתן חנינה במספרים גדולים כל כך — כאשר במדינה כמו אנגליה מספר החנינות נע בין 5-7-10 לשנה — מעורר ספיקות רבים. אצלנו מגיעים לכך שכל מי שנדון ואינו מתעצל מגיש בקשת חנינה, מפני ששכרה בצידה והיא נענית לעתים קרובות. בכך הרינו מחטיאים את המטרה.

אברהם טיאר (המרכז החופשי):
אני מחוננים בחנינה.

גדעון האוזנר (המפלגה הליברלית העצמאית):

כבוד השופט אגרנט, בפסק הדין שרציתי לקרוא לפניכם, מצביע גם הוא על כיוון זה, על הקשר בין טובת הציבור לבין החנינה. אם כי ודאי אין אדם יכול לדבר נגד רחמי נשיא ושר, אבל גם הציבור, אדוני שר המשפטים, זכאי לרחמים, ועליו להיות מוגן; לשם כך קיימים בתי-המשפט, כדי שיטילו עונשים, ותהא תועלתם ויעילותם אשר תהא. לא ייתכן שתהא קומה נוספת מעל בית-המשפט העליון והוא מעין מוסד לערעורים בדרך החנינה. אני אומר זאת למרות שבקרבנו של כל אחד מאתנו לב רחום וחונן לקיים את הפסק, וחונני את אשר אחון". כי גם הציבור ראוי להיות מוגן ונחון.

ולאחרונה אני רוצה במשפט אחד לברך את משרד המשפטים על הצלחתו ללוות את פעולת המשטר הצבאי באזורים החדשים על-ידי סידורים משפטיים, שאם כי הם טעונים עוד פה ושם השלמה, הרי מכל מקום הם הציגו את ישראל בעולם כמדינה שומרת חוק.

הי"ר ט. סנהדראי:

רשות הדיבור לחברי-הכנסת טיאר, ואחריו לחברי-הכנסת ורדיגר.

אברהם טיאר (המרכז החופשי):

גברתי הישבת-ראש, כנסת נכבדה. דיון בפעולות משרד המשפטים הוא, בין היתר, גם דיון בשאלה: עד היכן מגעת סמכותו של משרד זה בתחום השיפוט, העלאת הצעות חוק, וכן ענפי הפעילות האחרים שלו, — האם נעצרת סמכותו זו לאורך הקו הקרוי "הגבול הירוק" או שהיא משתרעת אל מעבר לו?

קיים בישראל ויכוח האם יש להחיל את החוק הישראלי בשטחים שנוספו למדינה כתוצאה ממלחמת ששת הימים. במלים אחרות: מה הוא המעמד החוקי של מדינת ישראל בשטחים אלה — האם אנחנו כובשים? האם אנחנו משחררים? האם אנחנו מספחים? האם אנחנו שומרי פקדון?

ברגעים המעטים העומדים לרשותי אתייחס לחלק מהבעיה ואדבר על יהודה, שומרון וחבל עזה.

לאחרונה נתן משפטן צעיר, מרצה באוניברסיטה העברית, הד"ר יהודה בלום המלומד, תשובה משפטית לשאלה זו. היום לא אתעכב על זכויות היסטוריות ועל שיקולי בטחון, שלדידי די בהם כדי לחייב החלת החוק הישראלי בשטחים שנוספו למדינת ישראל ביוני 1967.

מתחלפים לפעמים, ולא תמיד היה הדבר בלתי-שנוי במחלוקת. לכן אולי מוטב שלא לחזור אי-פעם לכל מחלוקת שהיא ולחוקק חוק בנדון.

בעניין המתמחים אני מציע, כי כשם שיש תעריך מיומילי לשירותים של עורך-דין, כך יהיה קיים תעריך מיומילי לשכרם של מתמחים — ולא רק בשירות המדינה, אלא בכלל. צריך לדרוש מהמתמחה עבודה. המתמחה הוא מכשיר חשוב ומועיל במשרדו של עורך-דין, אבל המתמחה צריך לקבל שכר הוגן, ואם הדבר אינו כך בפועל — אפשר להטיל זאת על-פי כללי הלשכה. שר המשפטים ודאי יכול ליטול בנדון.

אני רוצה להזכיר כאן, שמשד המשפטים עצמו מקפיד על תנאי עבודה הוגנים למתמחים במשרדו וכן בבתי-המשפט. לכן יש לו עוד רב מציבור המתמחים. שמענו שהמנהל הכללי של בתי-המשפט הספיק כבר להכניס בתקופת כהונתו הקצרה מספר ניכר של מתמחים לבתי-המשפט, ומובטחי שהדבר ישתקף ביעילות עבודתם של בתי-המשפט עצמם.

לאחר דברים אלה יורשה לי להגיד כמה מלים על עניין שאני נוגע בו בדחילו ורחימו, כי הוא חל על דברים שבלב. זהו נושא החנינה. אדוני השר, ביקשתי ממשרדך, ואף קיבלתי, סטטיסטיקה על מספר החנינות. אני מודה על האדיבות של המשרד, אבל המספרים שקיבלתי הם מדאיגים. בעוד שבשנת 1965 נענו בחיוב בסך-הכל 73 בקשות לחנינה, הרי המספר בשנת 1966 עלה ל-221, ובשנת 1967 — זוהי השנה שבה חוקקה הכנסת את חוק החנינה — ניתנו חנינות ל-225 עבר-יינים, ובכלל זה 10 מחיקות של עבירות; ועל אילו עבירות? — קבלת דבר במרמה, תיוון בשוחד, הטעיית פקיד המכס, זיופים והתפרצויות.

סטטיסטיקה זו אומרת דרשני. מוסד החנינה קיים כדי לתקן מעוות אם נגדם לאדם על-ידי שגגה משפטית; הוא בא להפחית עונש בנסיבות מיוחדות המצדיקות זאת. לא יכול היה הדין להיות כזה אלמלא היתה קיימת החנינה. אבל חנינה על עבירות שעונשן על תנאי לכן אין מוסד החנינה מכון, ולכן לא נוסד. יורשה לי לקרוא קטע מפסק-דין מנחה בעניין החנינה, מדבריו של השופט ברנזון —

(שר המשפטים י. ש. שפירא קורא קריאת-ביניים)

— השופט ברנזון היה במיעוט. אינני רוצה לקרוא מדברי השופט ברנזון, אלא מדברי מלא-מקום הנשיא דאז, היום נשיא בית-המשפט העליון, השופט אגרנט.

אורי אבנרי (העולם הזה-כוח חדש):

אולי תקרא מדברי השופט ברנזון, כדי שנדע מה אמר?

גדעון האוזנר (המפלגה הליברלית העצמאית):

אקרא את הדברים על חשבון זמנך.

השופט ברנזון אמר דברים אלה: "ניתן איפוא בידה של הרשות המבצעת במדינה, באמצעות החנינה של הנשיא, אם היא תבחר להשתמש בה ביד רחבה, וביחוד אם היא כוללת את הסמכות להחליף עונשים, להיכנס למעשה לתחום השיפוט ולשבש את אורחותיה במידה רבה. אינני מביע כאן את דעתי האישית, אם דבר זה

יפודש כקובע את הזכויות, התביעות והעמדות של אחד הצדדים, זכויות, תביעות ועמדות שיבואו לידי מיצוי בהסכם השלום הסופי. סעיפי הסכם זה מוכתבים באופן בלעדי על פי שיקולים צבאיים". כן קובע נציג ירדן באו"ם, אל-פארה, בהודעתו למועצת הבטחון: "הסכם שביתת הנשק אינו קובע גבולות; הוא מקפא מצב צבאי".

שתיקתה של ישראל עד יוני 1967, שתיקה שלא הסכמתה לה, אינה יכולה איפוא להתפרש נגדה. זה המצב עד כה. אולם המשך השתיקה הזאת עתה, או מה שחמור עוד יותר, שתיקה של ישראל על-ידי מחלל בהחלת החוק הישראלי באזורי יהודה, שומרון ועזה, כמוה במצב הנוכחי כהכרה בכיבוש של 1948, כאילו הוא מקנה זכויות סיפוח לארצות ערב.

ראינו איפוא כי ירדן ומצרים יכלו להיחשב במקרה הטוב ביותר, מבחינתן, ככובשים, על כל המשתמע מכך משפט הבין-לאומי, וככובשים מתוקף מעשה בלתי-חוקי. כאן המוקם להדגיש, כי המשפט הבין-לאומי אינו מתייחס יחס שווה לכובש המחזיק בשטח כתוצאה מפעולה בלתי-חוקית, ולמי שמחזיק בשטח כתוצאה מפעולה שאינה בלתי-חוקית. ירדן ומצרים לא היו איפוא בעלות זכות איזון-שהיא בשטחים הנמצאים היום ברשות ישראל.

אורי אבנרי (העולם הזה - כוח חדש):
האם אתה בטוח שאתה מצטט משפטון

אברהם טיאר (המרכז החופשי):
אני בטוח. מכל מקום זה המצב העובדתי.

מצד שני, המצב כיום הוא, שישראל היא זו שיש לה חוקה ביהודה, בשומרון ובחבל עזה. היא מחזיקה בשטחים אלה כתוצאה מפעולה חוקית של הגנה עצמית, וזכותה לבעלות בשטחים אלה היא באופן יחסי, מבחינת המשפט הבין-לאומי, טובה יותר מזכותו של תובע אחר כלשהו.

המשפט הבין-לאומי מכיר מקרים רבים שבהם נקבעה זכות ריבונות על שטחים על יסוד זכות יחסית עדיפה. במקרה שלנו בורר כי אי-אפשר היה, אחרי יציאת הבריטים מארץ-ישראל, להשאיר חלל משפטי ריבוני ריק. ירדן לא יכלה על-פי המשפט הבין-לאומי לקבל זכות עדיפה, הן משום שלא היא הישות המדינית שארגון העמים קבע כי תחליף את שלטון המנדט בג' בולותיו מ-1947, והן משום שהפירה את החלטת האו"ם וביצעה מעשה תוקפנות כנגד מדינה אחרת. המשפט הבין-לאומי, כמו המשפט הפרטי, מכיר בכלל המשפטי הגדול: מעילה בלתי-חוקית לא יוכל לצמוח מצב חוקי. לעומת זאת, כאמור, ישראל היא המחזיקה בשטחים, היא מחזיקה בהם מתוך עילה חוקית והיא היורשת המדינית של המנדט בארץ-ישראל. מכל אלה מסתבר, שזכותה המשפטית עדיפה על זכות ירדן ומצרים, וחז' בתה המשפטית היא לקיים בשטחים המשוחררים סדר ובטחון, באותה צורה ובהתאם לאותו חוק שהדבר נעשה בתחומי ישראל שעד ל-6 ביוני 1967.

לפיכך, אדוני שר המשפטים, אי-החלתו של המשפט הישראלי בשטחים המשוחררים היא הכרה בכיבוש בלתי-חוקי של ירדן ומצרים בשנת 1948, שלא הוכר על-ידי משפחת העמים. החלת החוק הישראלי בשטחים

היום, אדוני השר, אנהג לפי שיטתך. אתרכז הפעם בסיכום ניתוחו המשפטי של הד"ר בלום, המצביע על זכותה של ישראל לראות בשטחים החדשים שטחי המדינה ולהחיל עליהם את חוקיה.

עד שנת 1948 היתה הריבונות על שטחי ארץ-ישראל המערבית בידי מי שהחזיק במנדט עליהם. נטוש ויכוח בין חכמי המשפט בדבר הריבונות על שטחי המנדט. אולם אין ביניהם ויכוח על כך שמבחינת הריבונות בשטחים הללו לא ייתכן חלל ריק והריבונות חייבת להיות מעוגנת במקום כלשהו.

ארגון האומות המאוחדות המליץ על הסדר מדיני חדש בשטחי המנדט, בהחלטתו מיום 29 בנובמבר 1947. בהתאם לכך קמה על פני רוב שטח המנדט לשעבר מדינת ישראל. מדינת ישראל קיבלה את הריבונות בפועל על אותם שטחים שהיו בשליטתה המעשית, בעוד שהריבונות על חלקי הארץ האחרים המשיכה להיות בדומה לזמן המנדט. אותן מדינות ערב מרדו בהחלטת האומות המאוחדות ופלטו לתחומים שהיו בעבר תחת שלטון המנדט הבריטי, במטרה למנוע את הקמת מדינת ישראל ולהשמיד את אוכלוסייתה היהודית. פעולה זו היתה מנוגדת להחלטת האומות המאוחדות, למגילת האו"ם ולמטרות חברת העמים. לפיכך ראו בה מדינות ברובן המכריע פעולה בלתי-חוקית. דעתן זו של מדינות העולם והארגונים הבין-לאומיים באה לידי ביטוי, בין השאר, על-ידי השגריר טאראשנקו, שליח אוקראינה במועצת הבטחון, שאמר אז במועצה: "אף אחת מהמדינות שגייסותיהן פלטו לפלשתינה אינה יכולה לטעון כי היא חלק מארצן. זוהי טריטוריה נפרדת, ללא כל קשר לשטחן של המדינות ששלחו את חילותיהן לפלשתינה, ופעולתן היא בלתי-חוקית". גם נציג ארצות-הברית, הסנאטור אוסטין, קבע כי "התשובה שהשיבו המדינות הפולשות היא העדות הטובה ביותר לחוסר חוקיותה של מטרות ממשלות אלה, בפלטון בכוח מזויין לארץ-ישראל, וליצירת מצב מלחמה שם".

השלטון הירדני בשומרון וביהודה ושלטון מצרים ברצועת עזה לא היו אלא תוצאה של כיבוש בכוח, פעולה בלתי-חוקית, שלא הוכרה לא על-ידי מדינות העולם ולא על-ידי הארגונים הבין-לאומיים. ומה שנוגע לשלטון ירדן ביהודה ובשומרון, הרי שגם מדינות ערב עצמן לא הכירו בהודעת הסיפוח החד-צדדית של ירדן משנת 1950, ונתנו ביטוי לכך בהחלטת הליגה הערבית. ירדן, שכן לא התנגדות, קבעה בתזכירה למועצת הליגה מיוני אותה שנה, כי "הסיפוח נעשה מבלי שיהיה בכך כדי ליצור עובדות מוגמרות לכל הסדר סופי של השאלה הפלשתינאית". מועצת הליגה, בתגובה, הזמינה את ירדן להסכים כי סיפוח הגדה המערבית שסיפחה ירדן לעצמה ייפסק ויחל מלהיות ברי-חוק, אם ובשעה שארץ ישראל המערבית תחזור להיות רצופה כמתכונת גבולותיה בזמן המנדט הבריטי. והלא זהו המצב כיום.

עוד יש להדגיש, כי הסכמי שביתת הנשק אינם יכולים להיות מפורשים כהכרה ישראלית בסיפוח ההוא, שכן אחד מסעיפי הסכם שביתת הנשק בין ישראל לירדן, וסעיף מקביל בהסכם שביתת הנשק בין ישראל למצרים, אומרים כי "שום סעיף של הסכם זה לא

וגיבושו של המשפט העברי, למען ישתבץ בחייו היום-יומיים ויקף את כל הבעיות גם בעידן הנוכחי. עבודתם של משפטים אלה רבה, אבל האמצעים העומדים לרשותם דלים. לדוגמה: קיים מכון אמ"ת, אשר בו משתלמים תלמידים, תלמידי חכמים, העוסקים בחקר החוק העברי המקורי. קיים מכון לחקר המשפט העברי שעל-יד האוניברסיטה העברית, בראשותו של פרופסור אילון, ועוד. האם המכונים האלה נהנים מתמיכה כספית על-ידי משרד המשפטים? עד כמה שידוע לי, אין תמיכה כזאת. ידוע לי שישנם משפטים מכובדים במשרד נכבד זה, העוסקים בסוגיה זו, אבל דומני שזה לא מספיק. על כבוד שר המשפטים — דווקא על שר המשפ-

טים הנוכחי, שהוא קרוב יותר מקודמיו למשפט העברי המקורי, — למנות ועדה של משפטים תלמידי חכמים, יודעי דת ודין ויודעי המשפט העברי על בוריו, אשר יוכלו לפעול לשילוב הדברים בצורה הנאותה.

גברתי היישובת-ראש, בעשרים שנות קיום המדינה עד כה נחקקו חוקים ותקנות שונות נגד הפצת ספרות תועבה, אך לצערנו הספרות הזאת עדיין מופצת במדינה, מלאה ניבול פה ופורנוגרפיה מהסוג הגרוע ביותר. סרטים קלוקלים, מלאי גירוי יצרים שפלים שבאדם, מוצגים בכל רחבי הארץ, וכל זאת לאחר הביקורת של המועצה. מחוות קלוקלים עדיין מועלים על קרשי הבמה, התרבותית-אמנותית. המחנכים יחד עם ההורים ניצבים חסרי-אונים מול כל הגל הגבוה של תועבה והתנכרות למוסר ולטוב. נותר לנו להביע את תקוותנו, שהוועדה בראשותו של שופט בית-המשפט העליון, ד"ר ויתקון, הבודקת את החוקים הקיימים, אכן תמצא מקום להת-מיר בהם, ותעשה זאת במהרה.

חברי הכנסת, כל אשר הזכרתי לעיל יוצר פרצות בחייו, ואפילו אותו חוק נישואין וגירושין, המושגת על יסוד התורה, נחבל בסופו של דבר. די אם אוכיר את בעיית האישור וההיתר שניתן ל"ידועה בציבור", דבר הגורם לחדרה גדולה בלב כל יהודי שעתידי העם יקר לו. ראו נא לאיזה מצב הגענו. בית-משפט עליון יהודי רואה הסכם לחיי אישות בין אשה נשואה לגבר זר כהסכם חוקי בלתי-פגום במוסריות, שבית-המשפט רשאי להזדקק לו.

שמואל מיקוניס (מק"י):

את התקדים לזה נתן דוד המלך.

אברהם ורדיגר (פועלי אגודת ישראל):

ומכאן לנושא שהסעיר את הציבור במשך למעלה משנתיים.

שמואל מיקוניס (מק"י):

תזכור מה שיהיה עם דוד המלך, נעים זמירות ישראל. הוא שלח את בעלה של בת-שבע לחזית כדי שיהרג שם.

אברהם ורדיגר (פועלי אגודת ישראל):

אתה עוד תספר לנו שדוד המלך היה קומוניסט...

זכינו ובעיני הציבור מצטיירת תמונה חיובית על הרשות השיפוטית במדינה, ובצדק. רשות זו נתברכה בנקיון-כפיה ובהתרחקות מכל אשר כלול בפגיעה במוסר ובמידות. עמנו תיאר לעצמו תמיד את דמותו של השופט כפי שתאר אותה יתרו חותן משה, בהציעו למשה

אלה היא, וזו רק מבחינה משפטית צרה, חובה בין-לאומית, המוטלת על ישראל כמי שהיא בעלת הזכות המשפטית היחסית הגדולה ביותר לריבונות בשטחים אלה, למען שלומם ורווחתם של יושבי אותם שטחים.

דינם של השטחים שבתחום הפסקת-האש זהה לחלוטין לדין השטחים שבין גבולות החלוקה לגבולות שביתת-הנשק, וזאת על-פי התקדים, ההגיון, המצוי אות, הזכות והמשפט הבין-לאומי.

לצערנו הגדול, ממשלת הליכוד הלאומי קבעה עמדה מנוגדת לכללים הללו. מצד אחד היא מצהירה על ביטולם של גבולות שביתת הנשק, ומצד שני מקיימת אותם הלכה למעשה. חוסר מדיניות או מדיניות זו של חוסר תוקף מביאה אפליה, מבוכה, נסיגה, משבר ואולי התמודדות בנשק חם. מה הטעם לדקדק בחוקים כאשר העניין כולו מטושטש?

הי"ר ט. סנהדראי:

רשות הדיבור לחברי הכנסת ורדיגר, ואחריו לחברי הכנסת אברני.

אברהם ורדיגר (פועלי אגודת ישראל):

גברתי היישובת-ראש, כנסת נכבדה. בראשית דברי הנני לכבד את כבוד שר המשפטים וחבר עוזריו על הפקידה העניינית שהגיש משרד המשפטים בתחומי פעילות שונים, ובפרט על תפקידיו ופעולותיו של המשרד הקשורים עם הסיוע הרב למפקדת צבא ההגנה לישראל באזורים המשוחזרים. פעילות ברוכה זו עזרה בהרבה להתבססותם באזורים אלה לאחר הנצחון המזוהיר במלחמת ששת הימים. זכינו, בעזרת השם, לישראל שלימה. מי יתן ונזכה לשלימות עם ישראל על אדני תורתנו השלימה. והנני מרשה לעצמי לשאול: הנעמיד בפניה נידחת את המשפט הישראלי המקורי, ששימש לעם ישראל לעיניים במשך דורות על גבי דורות? התיירש שפה את גבירותה? הלא נאמר על עמנו, ומי גוי גדול אשר לו חוקים ומשפטים טובים וישרים? מעטים הם העמים שזכו למשפט כל כך צודק ויסודי, ומשפטינו חיבור מספר כל כך רב ועצום של ספרי חוק וחוקה, המתחייבים לכל פרט ופרט מחיי אותו עם, כעמנו. במשך דורות נתחברו אלפי ספרים: תלמוד בבלי וירושלמי, הרמב"ם, שולחן-ערוך, ספרי שאלות ותשובות, ועוד ועוד. ועל אף כל זאת כאן, במדינתנו העצמאית, לאחר שנות אלפיים, והמשוחררת מעול הגויים, אנו ממשיכים להשתמש בקודקים עותומניים, במגילה, שהוא קודקס החוק המוסלמי הדתי, ששארית חוקיו הם בתוקף רק בישראל ובעצילון, ושבוטל כבר בטורקיה על-ידי מנהיגה אחא תורק, וכן ממשיכים להשתמש בבסיסי חוק בריטיים ובתקדימים ונוהגים של חוקי עמים שונים, בעוד שמשפטי השם נעזבו והוחלפו במשפטים בל דיעום.

חברי הכנסת, מאז קום המדינה מתריעים אנו על החובה להשתית את המדינה על המשפט העברי המקורי. עתה, בשנת העשרים למדינה והדגשת ייחודנו ומאבקנו בו אנו נתונים, יש לראות בדרישה זו דחיפות יתר. לא ייתכן שנמשיך לקיים ולהתקיים לפי חוקיהם של עמים זרים, בבחינת "ואויבינו פלילים".

במשך השנים האחרונות נעשתה עבודה רבה, במכונים תורניים ובמוסדות מחקר אחרים, לפגיענותו

— סקירת שר המשפטים על פעולות משרדו (דיון) (ורדיגר, כהן-צידון, סנהדראי, אבנרי) —

דים בדהגול ובמפלגה הקומוניסטית, תחת דגלים אדומים ושחורים, על רקע התמונות של צ'ה גבארה. בארצות-הברית, עריסת המרד הזה, קידשו הצעירים מלחמה על לינדון ג'ונסון ואלופי הפנטאגון; בפולין ובצ'כוסלובקיה קראו תגר על הבוסים של האוליגרכיה הקומוניסטית. בפראנקפורט הם לוחמים בחוקי חירום, בבדלין נגד המונופול של איל-עתונות שוביניסטי, בבל-גרנד נגד עריצות של שוטרים קומוניסטיים, באוקספורד נגד מסורות שאבד עליהן כלה, ברומא נגד השלטון הישן.

דגלים שונים, סיסמות שונות, עמים שונים, לשון-נות שונות — ובכל זאת — דור אחד, מהפכה אחת, מטרה אחת. באופן מודע או בלתי-מודע, בבירור או במעורפל — מבטאות כל המרדנות האלה את המרד של הדור הצעיר, ובראשו האינטליגנציה הצעירה, נגד הממסד הקיים בכל מקום, נגד שלטון הדור הקשיש, שדגליו עומדות על קרקע המציאות של המאה שעברה וראשו מרחף בעננים של דוגמות ודוקטרינות שמקורן בימי מתושלח.

דור זה — דור ימי האטום, דור העידן הטכנולוגי, דור החברה התעשייתית ההמונית — דור זה מחפש פתרונות חדשים, מציאות חדשה, משטר חיים חדש. הוא רוצה בצדק חברתי, ועל כן הוא מניף את תמונתו של צ'ה גבארה; לא מפני שהיה קומוניסט דווקא, אלא מפני שהיה מוכן להקריב את חייו למען העשור קים והנדכאים. הוא רוצה בחופש — ועל כן הוא מניף את הדגל האדום, זה הדגל הקלאסי של ההתקוממות נגד העריצות של משטר קפוא ומאובן. הוא רוצה ביושר, ולכן הוא שורף את עתוני הממסד בכל מקום, ומואס בנאומים של פוליטיקאים שוביניסטיים במערב וקומוניסטיים במזרח — שההבדל ביניהם קטן והולך, כיוון ש-כולם שייכים לממסד עולמי, והמעוניין בשמירת הסטטוס-קוו. והוא מפר את החוק — על הבאריקדות של פאריס, באולמות האוניברסיטה של רומא, בהרחבות ורשה. הוא מפר את החוק — מפני שהחוק הוא הביטוי העליון של המשטר, מכשיר הכפיה, שבאמצעותו שומר המבנה הישן על שלטונו מול פני כל חידוש ותמורה.

כבוד היושב-ראש, מהפכה זו פסחה עד כה על ישראל. לא מפני שהנוער הישראלי שונה מעמיתיו, ולא מפני שהוא אדיש או רדום. הנוער הישראלי חי מציאות של ארצו, והוא יודע כי הבטחת הבטחון והשגת השלום קודמות לפתרון הבעיות הפנימיות. על כן מרד הנעורים בארץ לא פרץ — עדיין. הסטודנטים לא עלו על הבאריקדות, האינטליגנציה הצעירה אינה מפרה את החוק. אולם אל תהא לאיש אשליה: זוהי דחייה, לא תרדמה. זוהי דחייה זמנית, דחייה שמקורה בחוש האחריות. המרד הגדול בוא יבוא — אם לא היום, אז מחר; אם לא מחר, אז מחרתיים. זה נוגע לממשלה כולה, ובמידה רבה גם למשרד המשפטים. כי מי שרוצה למנוע את ההתפוצצות מחר, חייב לשנות את מבנה המשטר, את מהות החוק — היום. המבנה המשפטי השורר במדינה כיום יוצר מאות מוקדים חמורים למרד של הדור הצעיר מחר.

עצם העובדה שבמלאות עשרים שנה לקיומה של מדינת ישראל אין חוקה במדינה הזאת, שאין בה אפילו חוקי יסוד המבטיחים את חירויות האדם וזכויות הפ-רט-איפשרה ומוסיפה לאפשר למשטר הקשיש לחוקק

רבנו למנות לתפקידי שיפוט, אנשי חיל, יראי אלקים, אנשי אמת ושונאי בצע". התמונה השלילית שנצטיירה בעיני הציבור במקרה יוצא-דופן של משפט מלחי אינה תואמת הגדרה זו. שובו של השופט לכס השיפוט הרם לאחר שזוכה ממעשים פליליים, וזאת בלי להיות נקי ממעשים בלתי-מוסריים שהאשים את עצמו, פגעו קשות בהערכה שיש לציבור בשופטים. לכן נתקבלה בקורת-רוח רבה ההחלטה לא להיענות לבקשתו לצאת לגימל-אות לפני המועד, וזוהי תהיה צורת פרישתו. יחד עם זאת אנו תקווה, שפירושה של החלטה זו אינה חזרת השופט לעבודתו המשפטית.

חברי הכנסת, במדינתנו חותרים כנראה נגד חוקים קיימים. אינני קובע את זאת כלפי כל החוקים, אך אעשה זאת בהתייחס לחוק נישואין וגירושין. חוק זה, לידיעתם של רבים, איננו פרי הקנוניה, כפי שיש שרוצים להג-דירו, בין האחראים לניהול ענייני המדינה ובין הדתיים, ואין זה חוק של כפיה. חוק זה נתקבל על ידי הכנסת בראשית תקופתה ומתוך אחריות משותפת לאחדות האומה. טוהר המשפחה היהודית הוא יסוד קיומנו. לולא זאת לא היינו מגיעים למה שהגענו. ודווקא נגד חוק יסודי זה מתנכלים, וחברי כנסת מסויימים מנסים מזמן לזמן להגביר תיקון זה או אחר כדי לעשותו פלסתר.

שלמה כהן-צידון (גח"ל):

התרת עגונות נוגדת את ההלכה?

אברהם ורדיגר (פועלי אגודת ישראל):

חברי הכנסת, אינני חושב שגורם אחראי כלשהו, הדואג לשלמותו של עם ישראל, רוצה בכך. לכן רואים אנו בסכנה ובדאגה חמורה התערבות הרשות המשפטית האזרחית ברשות השיפוטית הדתית, ובמיוחד במה שנוגע לענייני אישות.

ולסוף — לעניינים שבחומר במשרד המשפטים. בתי-המשפט ברובם הגדול מאוכסנים בבתים בלתי-מכוב-דים, אשר אינם הולמים את תפקידיהם. בתי-אביב הוקם בניין רב-ממדים, ראוי לשמו ותפקידו, ומה במקומות האחרים? כמו כן אין לדעתנו די שופטים. האזרח מחכה לפעמים שנים למשפט. מדברי כבוד השר מתברר, שמחסור כזה אינו קיים, אלא חסרים אמצעי-עזר. ייתכן שכן הוא הדבר. בכל אופן הפיגור בעבודת בתי-המשפט הוא רב.

וכעת רצוני לסיים בברכה לכבוד השר על החל-טתו להעביר את בתי-המשפט בירושלים, הפזורים במקומות שונים, לחלקה המזרחי של העיר, שעל-ידי כך תחוק מעמדה של ירושלים המאוחדת כבירת יש-ראל.

היו"ר ט. סנהדראי:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אבנרי, ואחריו — לחבר-הכנסת מיקוניס.

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):

נברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. מהפכה גדולה עוברת בדג על העולם. במזרח ובמערב מתנופפים דגלי המרד של האינטליגנציה הצעירה — מהפכה נגד החברה הישנה, נגד חוקיה, נגד שופטיה ושוטריה. לכאורה זהו מרד מבולבל. הסטודנטים הצרפתיים מור-

שעוצמתה הולכת וגוברת משנה לשנה, המדינה כמכשיר אנונימי הדורש את היחיד - לא ולא. טחנות הצדק טחנות לאט, כפי שראינו במשפט מלחי. טחנות החקיקה טחנות לאט עוד יותר. אבל לדור הצעיר אין זמן. הכשרון של חברה נבונה נמדד בכושרה להחליף בעוד מועד דפוסים מיושנים, וגם הנהגות מיושנות.

יש ארצות בעולם, וביניהן ארצות-הברית, שבהן מתחיל המשפט להיות החלק המתקדם ביותר של הממסד. אם רוצים אנחנו כי ישראל של מחר תהיה בריאה, שהתמורה בה תבוא ללא אלימות וללא התפוצצות - הגיי-עה השעה שמשרד המשפטים יזום רביזיה כללית במערכת החוק - המשפט.

הרשי נא לי, כבוד היושבת-ראש, להוסיף עוד הערה אחת. אתמול נכנס לבית-הסוהר אייבי נתן. תהיה הדעה על מעשיו כאשר תהיה, לא יכול להיות ספק לגבי שני דברים: (א) שהאיש פעל בתום-לב; (ב) שבעולם מעוררת הידיעה על מאסרו של טייס-השלום הישראלי תמיהה, והיא מוזיקה מאד לשמה הטוב של ישראל כמדינה שוחרת שלום.

הגשתי לשר המשפטים בקשת חנינה, שתועבר לנשיא המדינה, ואני מציע לשר המשפטים לזווג בעצמו הליכים של מתן חנינה לאייבי נתן.

היו"ר ט. סנהדראי:

רשות היבור לחבר-הכנסת מיקוניס.

עמואל מיקוניס (מק"י):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. בשנה העשרים ואחת למדינת ישראל עומדים אנו עדיין בלי חוקת יסוד למדינה. זה מזכיר לנו תמיד את החטא הקדמון של סמיכות המעטים כלפי הרבים, של קנוניות קואליציו-ניות מחבלות. עלי לציין בצער, כי גם ה"תחליף" שהומצא, להגיע לחוקת יסוד בדרך של מגילות-מגילות, של צירוף חוקי יסוד שונים, פועל בקצב איטי מדי, מעט מדי ומאוחר מדי.

המצב הקיים עומד בסתירה אף לסעיף בקווי-היסוד של הממשלה, לפיו "תפעל הממשלה בכנסת השי-שית להשלים את חקיקת חוקי היסוד, שיצטרפו לחוקת יסוד של המדינה, המושתתת על יסודות דמוקרטיים".

מבחינת צורך תחקיטי-דמוקרטי זה אני דוחה את הטענה השיגרתית של חבר-הכנסת פרוש, המתלהב מן החוקים והנהגים של ימי-קדם במסכת דיני האישות, הייבום, חליצה ועתיקות ארכיאולוגיות אחרות, היור-דות לחייתן של רבבות משפחות. עתיקות אשר פעלו כבר ויסיפו לפעול נגד עלייתן של רבבות משפחות מכל מיני ארצות, שלא יכלו ולא יוכלו ליישב את מצי-אותן. בסוף המאה העשרים עם נוהגים שמלפני אלפי שנים. בהקשר זה לא היה מקום - מבחינת הנוהג בכנסת ולעצם העניין - להתקפתו של חבר-הכנסת פרוש נגד השופט העליון מד חיים כהן.

לפני שאתייחס לכמה אספקטים של נאום שר המשפ-טים, רצוני להפנות את תשומת-לב משרד המשפטים לצורך חייו להכניס תיקונים בחוקים סוציאליים קיי-מים: להבטיח שדין פועל להתפטר כדין פועל שפוט-ר לצורך תשלום פיצוי פטורין; ביטול ההבדל בחישוב פצוי פטורין בין עובד יומי ועובד חודשי, והעמדת שניהם על בסיס של חודש אחד בשנה; ביטוח ממלכ-

חוקים ולהשאיר חוקים המעוררים התנגדות אינס-טינקטיבית. חוקי החירום למיניהם, הסעיפים הדראקו-ניים בחוק בטחון המדינה, סעיפי סתימת-הפה ששרדו בחוק לשון הרע, חוק המושבים החדש, שהונח על שלחן הכנסת, הסעיף האנטי-עיתונאי בחוק יסוד: הממ-שלה - כל אלה סותרים את החוש הבריא של דור השואף לחופש. נגד חוקים כאלה, נגד חוקים שאינם מגיעים לקרסוליהם של חוקים כאלה, יצאו הסטודנטים בגרמניה להפגין. כמה זמן יתייחס הדור הצעיר בארץ באדישות לקיום מבנה חוקי זה, המאפשר, להלכה, את הקמתה של דיקטטורה חוקית בארץ? כמה זמן עוד נותר לשר המשפטים לפרק את המבנה הזה?

כבוד השר, הבטחת לכנסת חוקי-יסוד חדשים, ובירכנו אותך על כך. אך היכן הם? היכן השינויים המפלגיים בחוקי החירום?

ואם תבוא ותאמר - והרי זה קל לאמור - כי ישנו כיום מצב בטחוני חמור יותר, בגלל החוקת השטחים, ומצב זה מחייב חוקי חירום חריפים, כי אז התשובה היא: הדור הצעיר רוצה ביזמת שלום, רוצה בפתרון מעשי של בעיית ארץ-ישראל, ולא לאורך ימים יסתפק במליצות על שאיפה לשלום שאינן מלוות במעשים של שלום, בכשרון וביכולת של עשיית שלום.

מחוקי החירום - לחוקי הכפיה הדתית. כמה זמן, כבוד היושבת-ראש, כמה זמן עוד יסבול אותם הדור הצעיר? שנה, שנתיים, שלוש שנים? הרי ההתפוצצות בוא תבוא, מוכרחה לבוא. כמה זמן יסבול הדור הצעיר צביעות של חוקים חילוניים באיטלה של קדושה דתית - תוצאה של מקח-ומכר, סחר-מכר של העסקנים החילוניים והדתיים של הממסד? החוש הבריא של האדם הצעיר, בישראל ובכל מקום בעולם, אומר: גבר כי יאהב אשה, זכותו לשאתה, זכותו להקים עמה בית ומשפחה - בלי קשר למוצא, ללאום, לדת, להשקפה. ושום חוק מחשכת ימיי-קדם, המפריע להתקשרות אנו-שית פשוטה זו, המכריח חבר כנסת ערבי לנסוע לקפ-ריסין כדי לשאת אשה עבריה, לא יעמוד ולא יארך ימים בדרגו.

גם מבנה השיפוט חייב להשתנות, ובמהרה. לא ייתכן כי אדם חסר ישע יעמוד מול מנגנון אדיר של המדינה, ביומרה של התמודדות שווה בשווה. השופט מלחי יכול היה להוציא למעלה ממאה אלף לירות להגנ-תו מפני עליה - אך איך יעמוד בזה סתם יצחק יעקב-בובין או יוסף שרעביני מן הדיון שמול המנגנון הגדול של התביעה הכללית יקום מנגנון מקביל, לא פחות גדול ומוכשר, של הסניגוריה הכללית - סניגוריה הממו-נת על-ידי המדינה. מה גם שאין כל חוק במדינה המפצה, בכל מקרה, אדם שהואשם שלא בצדק, או שהואח-זק במעצר מבלי שהועמד לדין.

כבוד היושבת-ראש, הסטודנטים בעולם הניפו גם את הדגל השחור, הדגל הרומנטי של האנארכיסם. אולם הם רוצים בחברה אחרת. הם רוצים בהיערכות חדשה לגמרי של היחסים בין הפרט והחברה, בין הפרט והמדינה. הם רוצים שסוף יתגשם - יתגשם במציאות של יום-יום, לא רק בפראזות של פוליטיקאים - העקרון שהמדינה קיימת אך ורק למען הפרט, ולא הפ-רט למען המדינה. המדינה המספקת בטחון, רווחה, סדר וסעד - כן, המדינה כמכשיר כפיה של ביוורקטיה

פקודת סדרי השלטון והמשפט (מס' 11), 1967, אשר היווה את היסוד המשפטי להחלטת הממשלה בדבר החלת המשפט, השיפוט והמינהל של המדינה על מורחה של ירושלים והאזורים הסמוכים לה, חוק שכדוע הצבעתי נגדו בזמנו.

שלמה כהן-צידון (גח"ל):

זה רשום.

שמואל מיקונים (מק"י):

אני מזכיר לך זאת. אני חושב שתישן בשקט הלילה גם לאחר שהזכרתי לך זאת.

אני רוצה להפנות את תשומת-לבו של חברי הכנסת טיאר ליציטה מתוך דבריו של מר צוראל אדמנית, במועצה הארצית של בני-עקיבא. הוא אמר: „אם נגיע לתחושת, כוחי ועוצם ידי, הפסדנו כמו דינו פירות הנצחון, כי נצחוננו הסופי לא יקום ולא יהיה כל זמן שלא מצאנו את סוד החיים של שותפות ושלום עם כל עמי האזור, ונדע להפוך גם שיר-זמזמור זה שלע- תיד לבוא לעובדה פוליטית. לא נצדק לשאוף להסרת שיעבוד מלכות כסמל יחיד של ימות משיח. צעד אחד קדימה הוא, וחיבים אנחנו להמשיך בדרך זו. לכן נחנך ביתר שאת נגד נקמנות ואכזריות. להבנת הזולת, אם גם כעת במחנה אויב הוא עומד.“ ועוד אמר: „לא נוכל להשתחרר מהרושם, שרצון הפרסומת של העסקנות המקצועית מסתתר מאחורי מסך עשן של פטריסיות מילוליות.“ חשוב מאד שחברי הכנסת טיאר ישמע זאת. . . . פער זה בולט גם בתביעה הדתית שלא להחזיר שטחים, כאשר לשטר זה אין ערובתו בצידו.“ זאת אמר לפני זמן קצר לא קומוניסט, אלא מנהיג של בני-עקיבא, שבמסס את הדברים על מוסר היהדות. גם אני תומך במוסר היהדות, במוסר המתקדם שבה.

רציתי להזכיר לסיעת המרכז החופשי בכנסת, לאלה שנמצאים מחוץ לכנסת ועושים רעש גדול, כי רוב הציבור, רוב העם בישראל, אינו רוצה ללכת בדרכים הרפתקניות שלהם. עם ישראל רוצה בשלום, מעדיף שלום על פני ריבוי שטח, נותן את תמיכתו לכל אלה הפועלים למען כיוון שלום צודק ובר-קיימא בין ישראל לארצות-ערב, שהבסיס הבין-לאומי לו כיום הוא החלטת מועצת הבטחון מה-22 בנובמבר 1967 כשלימות החלטה אשר בהגשמתה המלאה תספק את הזכויות הלאומיות הצודקות של עם ישראל והעם הערבי כאחד.

השלום הוא הצורך החיוני של ישראל וערב, השלום הוא הצורך החיוני לעם העובד בישראל ובערב, המעוניין בפתחת דרך רחבה אל הקדימה הסוציאלית והתרבותית.

הי"ר ט. סנהדראי:

הישיבה הבאה של הכנסת — מחר בשעה 12.30. ישיבה זו נעולה.

תי להבטחת תשלום פיצוי פטורין, שיתן הגנה לפוע- לים, בעיקר במקרים של פשיטת-רגל או פירוק חברות, הבטחת תשלום-זקים אוטומטי במקרים של תאונות עבודה או תאונות דרכים.

רצוני להביא את הערכתי המיוחדת לשתי ועדות שהוקמו על ידי שר המשפטים לבדיקת אספקטים שונים של המשפט הפלילי: (א) הוועדה לבדיקת דרכי הענישה והטיפול בעברייני, בראשות שופט בית-המשפט העליון מר חיים כהן; (ב) הוועדה לבדיקת החוק בדבר פרסומים פורנוגרפיים, בראשותו של שופט בית-המשפט העל- יון הד"ר ויתקון.

הוועדה הראשונה — חשיבותה לעניין המאבק במח- לת הפשיעה, מבלי להוציא משדה-הראייה את הגורם העיקרי למאבק זה, הוא הגורם הסוציאלי-כלכלי בניהול- הוועדה השניה — מחובתה, לדעתי, להתייב בעמדות של „בית שמאי“ ולא בעמדות של „בית הלל“. במישור זה יש לנקוט בעונשים תמורים גם כלפי הסרסורים לבדור זנות. מבחינה זאת יש טענות על ענישה קלה לא רק בקרב הציבור. אף המשטרה מוחה נגד זה, גם לאחר שהחלו להחמיר במידת-מה בעונשים על סוג זה של עבירות.

המשטרה טוענת, כי השופטים אינם מטילים עונ- שים מרתיעים על פרוצות וסרסוריהן. קראתי על מקרה בעברייני מועד, בן עשרים-וארבע, בעל הרשעות על חיים על רוחיה של פרוצה, גניבות ופריצות. במשפטו נאמר, כי כל חייו לא עבד, ולו גם יום אחד. הוא הובא לדין על 89 מקרי פריצה והחלה בכל האשמות. בניגוד לדעת קצין המבחן, דחה השופט את גור-הדין לחצי שנה, שילח את הנאשם לתקופה זו לחופשי, ואמר כי את עונשו יקבע לפי התנהגותו של הנאשם בתקופה זו. נדמה לי, שזוהי ליברליות העוברת את גבולות המותר, אם נביא בחשבון את אופי המטרד החברתי הזה ומשמעותו לגבי הדימוי של ארצנו.

שמעתי את טענת חברי-הכנסת שופמן לא לעצם התוכן של חוק בית-הדין לעבודה, אלא להפרדתם של בתי-דין אלה מן המערכת השיפוטית הכללית. גישה זאת גובעת, כמובן, מאינטרס הציבור שהוא מייצג. הטענה שלי היא, כמובן, הפוכה: שכמה סעיפים של חוק זה, ובמיוחד סעיף 25, מתנקשים בסמכויות האיגוד המקצועי ומרוקנים במידה רבה את ההסתדרות מתוכנה.

חברי-הכנסת טיאר, מהמרכז החופשי, השמיע גם בהזדמנות דיון זה את הפומון הסיפוחיטי הידוע, המעורר את הממשלה להחיל על השטחים המוחזקים את המשפט, השיפוט והמינהל של מדינת ישראל. כל הפלול המשפטי של חברי-הכנסת טיאר אינו מסוגל לטשטש את האופי הריאקציוני וההרפתקני של הצעתו, החוסמת בידועין כל דרך אל השלום הישראלי-ערבי, מושיבה את ישראל בידועין על הר-גשע ודוחפת את ישראל למלחמה חדשה. את מנת המצנן הראשונה לבעלי „שטח משוחרר לא יחזור“ נתן החוק לתיקון